

Годишњи извештај о спровођењу ИПАРД II програма за 2023. годину

Београд, 2024. године

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
Одељење за управљање ИПАРД програмом
ИПАРД Управљачко тело

IPARD
EU4Rural Areas

САДРЖАЈ

РЕЗИМЕ	1
УВОД	3
1. ПРОМЕНЕ ОПШТИХ УСЛОВА У СРБИЈИ (МАКРОЕКОНОМСКИ КОНТЕКСТ, ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ И ПОЉОПРИВРЕДНА ПОЛИТИКА) И ЊИХОВИ УТИЦАЈИ НА СПРОВОЂЕЊЕ ИПАРД II ПРОГРАМА	5
1.1. Макроекономски трендови, структурне карактеристике економије и стање у пољопривреди и руралним подручјима	5
1.2. Становништво.....	8
1.3. Пољопривредна политика и политика руралног развоја.....	9
1.3.1. Преговори са Европском унијом, обавезе у преговорима	9
1.3.2. Правни и институционални оквир	10
1.3.3. Националне шеме подршке	11
2. ОЦЕНА ДОСТИГНУТОГ НАПРЕТКА ПРИОРИТЕТА И МЕРА У ОДНОСУ НА ЦИЉЕВЕ ИПАРД II ПРОГРАМА НА ОСНОВУ ЗАЈЕДНИЧКИХ И ПРОГРАМСКИХ СПЕЦИФИЧНИХ ПОКАЗАТЕЉА И ЦИЉНИХ ВРЕДНОСТИ	13
2.1. Општи оквир.....	13
2.2. Преглед постигнутог напретка и квалитативна анализа испуњавања циљева мера .	15
2.3. Остварење предложеног циља	22
3. ФИНАНСИЈСКЕ ОБАВЕЗЕ И ТРОШКОВИ ПО МЕРАМА	25
3.1. Учинак Програма у односу на иницијални буџет	26
3.2. Учинак Програма након аутоматског отказивања буџетске обавезе	29
4. МЕРЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА И ЕФИКАСНОСТИ СПРОВОЂЕЊА ИПАРД ПРОГРАМА	34
4.1. Активности Управљачког тела	34
4.1.1. Изјава о управљању.....	36
4.2. Активности НАО СО и Националног фонда.....	37
4.3. Активности ИПАРД агенције	38
4.3.1. Контроле спроведене по мерама и утврђене неправилности	39
4.3.2. Ревизорске мисије.....	40
4.4. Активности ИПАРД Одбора за праћење	42
4.5. Систем за праћење и вредновање	42
4.5.1. Обезбеђивање и координација активности праћења.....	43

4.5.2. Активности вредновања Програма	43
4.6. Предузете активности за решавање проблема везаних за спровођење ИПАРД II програма	45
4.7. Коришћење Техничке помоћи у оквиру ИПАРД II програма	46
4.8. Предузети кораци за укључивање локалних власти у спровођење ИПАРД II програма	46
4.9. Предузети кораци за осигурање промоције ИПАРД II програма.....	47
4.10. Подаци који показују да фондови Уније употпуњују доступна средства у Србији 48	
5. КООРДИНАЦИЈА ИПАРД II ПРОГРАМА СА ДРУГИМ ПРЕТПРИСТУПНИМ ИНСТРУМЕНТИМА ЗАЈЕДНИЦЕ И ФИНАНСИЈСКИ ИНСТРУМЕНТИ МЕЂУНАРОДНЕ ПОДРШКЕ	48
5.1. Помоћ обезбеђена преко других ИПА компоненти.....	49
5.2. Комплементарност ИПАРД II програма са НППР	50
6. ФИНАНСИЈСКЕ ТАБЕЛЕ И ТРОШКОВИ ПО МЕРАМА.....	51
6.1. Одобрени пројекти.....	52
6.2. Исплаћени пројекти	58
6.3. Осетљиви сектори	64
6.4. Одбијени и обустављени пројекти	67
7. РЕЗИМЕ АКТИВНОСТИ ВРЕДНОВАЊА У ОДНОСУ НА ПЛАН ВРЕДНОВАЊА	70
8. ПРЕДУЗЕТЕ АКТИВНОСТИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА КОМУНИКАЦИЈЕ ... 71	
ЗАКЉУЧАК.....	75

ЛИСТА ТАБЕЛА

Табела 1: Макроекономски показатељи за Републику Србију, 2012–2022.....	5
Табела 2: Предузећа и запослени у Републици Србији према величини предузећа, 2021 ...	7
Табела 3: Пољопривредна газдинства према величини коришћеног пољопривредног земљишта, 2018.....	8
Табела 4: Старосна структура становништва у Републици Србији, 2022.....	8
Табела 5: Опређелена и реализована средства подстицаја из националних шема подршке пољопривреди и руралном развоју у 2023. години.....	13
Табела 6: Извршење програмског буџета за завршене пројекте, кумулатив.....	22
<i>Табела 7: Извршење програмских оперативних и финансијских циљева - завршени пројекти</i>	23
Табела 8: Извршење оперативних и финансијских циљева према ИПАРД мери.....	24
Табела 9: Максималан индикативни допринос ЕУ за ИПАРД фонд, 2014-2020. год.(EUR)	26
Табела 10: Финансијски план према мери, 2014–2020. год. (EUR).....	26
Табела 11: Финансијско извршење доприноса ЕУ према мери, 2014–2020. год. (EUR)....	27
Табела 12: ИПАРД алокације и извршене исплате доприноса ЕУ према години спровођења ИПАРД II програма (EUR).....	28
Табела 13: Максималан индикативни допринос ЕУ за ИПАРД фонд, 2014-2020. год. (EUR)	29
Табела 14: Финансијски план према мери, 2014–2020. год. (EUR).....	30
Табела 15: Финансијско извршење доприноса ЕУ према мери, 2014–2020. год. (EUR)....	31
Табела 16: ИПАРД алокације и извршене исплате доприноса ЕУ према години спровођења ИПАРД II програма (EUR).....	32
Табела 17: Закључени позиви према мери, 31.децембар 2023. год.	33
Табела 18: Ризици и предузете активности у циљу отклањања ризика и недостатака у спровођењу мера ИПАРД II програма у 2023. години.....	35
Табела 19: Буџет по мерама након Шесте измене ИПАРД II програма.....	51
Табела 20: Финансијски приказ спровођења ИПАРД II програма према мери.....	52
Табела 21: Преглед одбијених и обустављених захтева према мери и позиву.....	68
Табела 22: Реализација активности видљивости и комуникације у 2023. години.....	72
Табела 23: Број одржаних догађаја и учесника обухваћених активностима ПССС Централне Србије и ПСС АП Војводине.....	74

ЛИСТА ГРАФИКОНА

Графикон 1: Поднети ИПАРД захтеви и захтевани јавни трошкови према мери и позиву	15
Графикон 2: Структура поднетих ИПАРД захтева према сектору (%)	17
<i>Графикон 3:</i> <i>Поднети ИПАРД захтеви и захтевани трошкови према региону</i>	<i>20</i>
Графикон 4: Број поднетих захтева и захтевани трошкови према управном округу	21
Графикон 5: Подршка за комплетно исплаћене пројекте у односу на опредељени буџет према мери (EUR)	29
Графикон 6: Подршка за комплетно исплаћене пројекте у односу на опредељени буџет према мери (EUR)	33
Графикон 7: Поднети/одобрени захтеви и захтевана/одобрена подршка ЕУ (EUR)	52
Графикон 8: Одобрени захтеви, прихватљиви трошкови, јавна подршка и подршка ЕУ (мил. EUR) према позиву, Мера 1	53
Графикон 9: Учешће сектора у укупном броју одобрених захтева и износу одобрене јавне подршке (%), Мера 1	54
Графикон 10: Одобрени захтеви, прихватљиви трошкови, јавна подршка и подршка ЕУ (мил. EUR) према позиву, Мера 3	55
Графикон 11: Учешће сектора у укупном броју одобрених захтева и износу одобрене јавне подршке (%), Мера 3	56
Графикон 12: Одобрени захтеви, прихватљиви трошкови, јавна подршка и подршка ЕУ (мил. EUR) према позиву, Мера 7	57
Графикон 13: Исплаћени захтеви и подршка ЕУ (мил. EUR)	58
Графикон 14: Учешће исплаћених захтева/подршке у односу на одобрене захтеве/подршку	58
Графикон 15: Учешће исплаћених захтева, прихватљивих трошкова за инвестицију и исплаћене подршке ЕУ према позиву (%), Мера 1	60
Графикон 16: Учешће сектора у исплаћеним захтевима и исплаћеној подршци ЕУ (%), Мера 1	60
Графикон 17: Учешће исплаћених захтева, прихватљивих трошкова за инвестицију и исплаћене подршке ЕУ према позиву (%), Мера 3	62
Графикон 18: Учешће сектора у исплаћеним захтевима и исплаћеној подршци ЕУ (%), Мера 3	62
Графикон 19: Учешће исплаћених захтева, прихватљивих трошкова за инвестицију и исплаћене подршке ЕУ према позиву (%), Мера 7	63
Графикон 20: Напредак у погледу одобрене и исплаћене јавне подршке (EUR)	64
Графикон 21: Поднети, одобрени и исплаћени захтеви и трошкови, осетљиве категорије ИПАРД корисника, Мера 1 и Мера 7	65
Графикон 22: Најчешћи разлози за одбијање захтева према мери	69

ЛИСТА ПРИЛОГА

Прилог 1: Заједничке Табеле за праћење и евалуацију ИПА програма руралног развоја 2014 – 2020

Прилог 2: Додатна документа за подношење Управљачком телу

Прилог 3: Осетљиве категорије и типови корисника

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

A

АП – Аутономна покрајина
АПТП – Акциони план за Мери „Техничка помоћ”

B

БДП – Бруто домаћи производ
БДВ – Бруто додата вредност

G

ГИС – Годишњи извештај о спровођењу

E

ЕУ – Европска унија
ЕК – Европска комисија

Z

ЗПП – Заједничка пољопривредна политика

I

ИА – ИПАРД агенција
ИПА – Инструмент претприступне помоћи ЕУ
ИПАРД – Инструмент за претприступну помоћ за рурални развој
ИПАРД ОС – ИПАРД Оперативна структура
ИПАРД ОП – ИПАРД Одбор за праћење
ИТ – Информационе технологије

J

ЈЛС – Јединице локалне самоуправе

K

КПЗ – Коришћено пољопривредно земљиште

M

МПШВ – Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
МСПП – Микро, мала и средња предузећа и предузетници
МУ – Међународни уговори

N

НАО – Национални службеник за одобравање
НАО СО – Тело за подршку Националном службенику за одобравање
НБС – Народна банка Србије
НИПАК – Национални ИПА координатор
НППР – Национални програм руралног развоја
НФ – Национални фонд

O

ОС – Оквирни споразум

P

ПАВК – План активности видљивости и комуникације
ПВ – План вредновања
ПГ – Пољопривредно газдинство
ПРАГ – Практични водич за уговорне поступке за екстерне активности ЕК
ПСС – Пољопривредне саветодавне службе
ПССС – Пољопривредне саветодавне и стручне службе

P

РЗС – Републички завод за статистику
РПП – Регистар пољопривредних газдинстава
РС – Република Србија

C

СКГО – Стална конференција градова и општина
СС – Секторски споразум

Y

УАП – Управа за аграрна плаћања
УТ – Управљачко тело
УО – Управни округ

C

CEFTA – Централноевропски уговор о слободној трговини
COELA – Радна група Савета ЕУ за проширење и држава које воде преговоре о приступању ЕУ

D

DG AGRI – Генерални директорат за пољопривреду и рурални развој

F

FAO – Организација за храну и пољопривреду

I

IACS – Интегрисани административни и контролни систем

L

LEADER – *Liaison entre Actions de developpment de l'Economie Rurale (фр.)*
LPIS – Систем идентификације земљишних парцела

P

PACA – Примарни административни/судски налаз неправилности
PHRD – Пројекат „Јачање капацитета пољопривредног сектора за креирање политике засноване на доказима”

S

SCAP – Пројекат „Конкурентна пољопривреда Србије”

РЕЗИМЕ

Пети Годишњи извештај о спровођењу ИПАРД II програма садржи информације које се односе на политику у области руралног развоја Републике Србије. Управљачко тело припремило је Годишњи извештај који обухвата период од 1. јануара до 31. децембра 2023. године, у складу с чланом 59(1) Секторског споразума. Значајан допринос при изради Извештаја пружили су Тело за подршку Националном службенику за одобравање, Национални фонд, ИПАРД агенција, Сектор за међународну сарадњу Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, као и Министарство за европске интеграције.

Европска комисија званично је одобрила ИПАРД II програм 20. јануара 2015. године Одлуком ЕК *C(2015)257* (последња измена – Одлука ЕК број *C(2023)5240* од 27. јула 2023. године).

Главни циљ и сврха ИПАРД II програма је да подржи пољопривредне произвођаче и прерађиваче, као и становништво руралних подручја у Републици Србији, да постепено повећавају своје капацитете и потенцијале како би се благовремено и правилно припремили за достизање европских стандарда из области пољопривреде, прехранбене индустрије и заштите животне средине. ИПАРД II програм дефинише мере које пружају финансијску подршку сектору примарне пољопривредне производње, сектору прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства, агро-еколошко-климатским мерама и органској производњи, спровођењу локалних стратегија руралног развоја, као и подршку диверзификацији пољопривредних газдинстава и развоју пословања у руралним подручјима Републике Србије. У оквиру сваке мере дефинисани су прихватљиви сектори за остваривање права на подршку. Такође, ИПАРД II програмом, поред наведених мера, предвиђена је и Мера: Техничка помоћ, која има за циљ да пружи подршку у спровођењу и праћењу Програма, као и у његовој евентуалној измени у циљу унапређења квалитета.

Одлуком Европске комисије *PRE/2016/001/RS/CLO* од 26. фебруара 2018. године, добијено је Писмо о затварању са препорукама за Меру 1: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава и Меру 3: Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства, док је Финансијски споразум између Владе Републике Србије и Европске комисије за ИПАРД II помоћ за пољопривреду и рурални развој у оквиру инструмента за претприступну помоћ ИПА II ступио на снагу 12. јуна 2018. године. Писмо о затварању са условом и препорукама за Меру 7: Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања и Меру 9: Техничка помоћ добијено је Одлуком ЕК *PRE/2019/008/RS/CLO* од 31. марта 2020. године. Након акредитације Мере 7 и Мере 9 у оквиру ИПАРД II програма, 01. октобра 2020. године потписана је измена Финансијског споразума, а иста је ступила на снагу 17. новембра 2020. године. Од почетка спровођења ИПАРД II програма, а закључно са 31. децембром 2023. године, објављено је 15 јавних позива, од чега се 13 односи на инвестиционе мере, док се два позива односе на Меру 9: Техничка помоћ.

До краја извештајног периода за две мере предвиђене ИПАРД II програмом није извршено поверавање послова спровођења буџета, и то за агро-еколошко-климатске мере и меру органске производње и спровођење локалних стратегија руралног развоја – *LEADER* приступ.

Укупно је одобрено 1.540 захтева, са укупном јавном подршком у износу од 194,9 мил. EUR и доприносом ЕУ у износу од 146,2 мил. EUR. За Меру 1 одобрено је 1.181 захтев, са укупном јавном подршком у износу од 110,3 мил. EUR и доприносом ЕУ у износу од 82,7 мил. EUR, за Меру 3 одобрено је 169 захтева са укупном подршком у износу од 53,8 мил. EUR и доприносом ЕУ у износу од 40,4 мил. EUR, за Меру 7 одобрено 189 захтева са укупном јавном подршком у износу од 30,8 мил. EUR и доприносом ЕУ у износу од 23,1 мил. EUR, док је за Меру 9 одобрено један захтев са укупном јавном подршком у износу од 3.200 EUR и доприносом ЕУ у износу од 2.720 EUR. Од укупно иницијално одређених средстава ЕУ за период 2014-2020. године (175,0 мил. EUR) за све мере до краја 2023. године одобрено је 83,5% средстава, док је исти показатељ, узимајући у обзир аутоматски отказане буџетске обавезе остварио вредност 92,2%. Када је реч о укупно одобреном износу доприноса ЕУ, 56,6% односило се на Меру 1, на Меру 3 односило се 27,6%, на Меру 7 односило се 15,8%, док се 0,002% односило на Меру 9. Одбијено је укупно 563 захтева и обустављено услед одустанка подносиоца 313 захтева, са доприносом ЕУ у укупном износу од 99,4 мил. EUR, док је окончано 156 захтева са доприносом ЕУ у износу од 12,6 мил. EUR.

Закључно са 31. децембром 2023. године исплаћено је 1.064 захтева, са укупном јавном подршком у износу од 98,7 мил. EUR, од чега је исплаћена подршка ЕУ 74,0 мил. EUR, укључујући авансне исплате. Стопа извршења укупног иницијалног доприноса ЕУ износи 42,3%, док стопа извршења након аутоматски отказане буџетске обавезе износи 46,7%. До краја извештајног периода није било исплата у оквиру Мере 9. У односу на претходну годину, остварен је напредак у спровођењу Програма у погледу апсорпције доприноса ЕУ са 39,0 мил. EUR на 74,0 мил. EUR исплаћене подршке ЕУ.

УВОД

Република Србија је посвећена процесу европских интеграција, свесна да овај процес захтева суштинске промене у области пољопривреде и руралног развоја. ИПАРД II програм представља полазну основу приликом спровођења реформских корака у области руралног развоја. Постојање снажне политичке воље Владе Републике Србије, као и широки друштвени консензус о значају ИПАРД подршке за даљи развој и унапређење конкурентности у сектору пољопривреде и руралног развоја од велике је важности за успешно спровођење ИПАРД II програма.

ИПАРД II програм представља програм претприступне помоћи руралном развоју и први је документ из области пољопривреде и руралног развоја Републике Србије који је одобрен од стране свих чланица Европске уније у јануару 2015. године. Главни циљ и сврха овог Програма је да помогне пољопривредним произвођачима и прерађивачима, као и свим становницима руралних подручја Републике Србије да постепено подижу своје капацитете и потенцијале како би се благовремено и на одговарајући начин припремили за достизање европских стандарда у области пољопривреде, прехранбене индустрије и заштите животне средине.

Програм дефинише мере које омогућавају финансијску подршку сектору примарне пољопривредне производње, сектору прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства, агро-еколошко-климатским мерама и органској производњи, спровођењу локалних стратегија руралног развоја, као и подршку диверзификацији пољопривредних газдинстава и развоју пословања у руралним подручјима Републике Србије. Приоритетни сектори за инвестирање су сектор млека, меса, воћа и поврћа, осталих усева, јаја и грозђа/вина. Мере подржавају инвестиције у изградњу и/или у реконструкцију објеката, као и у набавку нове механизације, опреме и нових технологија. Такође, ИПАРД II програмом предвиђена је и Мера: Техничка помоћ, која има за циљ подршку унапређењу квалитета Програма, као и спровођења, праћења и вредновања истог.

Унапређење квалитета живота у руралним подручјима и смањење сиромаштва, равноправнији удео у расподели дохотка и економских могућности, важни су аспекти одрживог развоја руралних средина којем тежи Република Србија. У том смислу, одржив развој руралних средина захтева добру координацију свих политика које имају додира са овим срединама и њиховим ресурсима. Стварање повољних услова за живот и рад и задржавање младих у руралним срединама, обезбеђење атрактивнијих радних места и једнаких могућности за њихове породице један је од основних циљева политике која треба да обезбеди равномернији регионални развој руралних подручја Републике Србије.

Један од услова за коришћење средстава ИПАРД II програма био је успостављање комплементарног система подршке како на националном тако и на локалном нивоу, у којем нема двоструког финансирања из јавних фондова за исту инвестицију, а који својим синергетским ефектом доприноси смањењу регионалних разлика.

Промоција ИПАРД II програма резултирала је великим интересовањем потенцијалних корисника. У прилог томе говори и чињеница да је у оквиру 15 расписаних јавних позива током периода програмске имплементације до краја 2023. године поднет 3.181 захтев. ИПАРД подршка доступна је кроз четири акредитоване мере - Мера 1: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава, Мера 3: Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства, Мера

7: Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања и Мера 9: Техничка помоћ.

Сврха извештавања је пружање информација о спровођењу приоритета и мера у вези са остваривањем циљева ИПАРД II програма, а на основу финансијске реализације, као и у односу на заједничке и специфичне показатеље и квантификоване циљне вредности.

Извештај чини осам поглавља који обухватају приказ макроекономских показатеља, примењених мера за унапређење квалитета и ефикасности спровођења ИПАРД II програма, финансијских обавеза и трошкова по мерама, предузетих активности у вези са вредновањем програма, коришћења осталих инструмената међународне финансијске подршке, преглед финансијских токова по мерама, као и спровођење Плана активности видљивости и комуникације.

Годишњи извештај о спровођењу ИПАРД II програма у Републици Србији за 2023. годину обухвата кумулативне финансијске податке добијене праћењем спровођења Програма на основу заједничких табела за праћење и евалуацију. Обрађени подаци представљени су у виду табела и графикана.

Извештај о спровођењу ИПАРД II програма за 2023. финансијску годину припремљен је од стране Управљачког тела, у сарадњи са ИПАРД агенцијом, Телом за подршку Националном службенику за одобравање, Националним фондом, Министарством за европске интеграције и Сектором за међународну сарадњу МПШВ.

1. ПРОМЕНЕ ОПШТИХ УСЛОВА У СРБИЈИ (МАКРОЕКОНОМСКИ КОНТЕКСТ, ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ И ПОЉОПРИВРЕДНА ПОЛИТИКА) И ЊИХОВИ УТИЦАЈИ НА СПРОВОЂЕЊЕ ИПАРД II ПРОГРАМА

1.1. Макроекономски трендови, структурне карактеристике економије и стање у пољопривреди и руралним подручјима

Према подацима Народне банке Србије (НБС) и Републичког завода за статистику (РЗС) у 2022. години бруто домаћи производ (БДП) износио је 60,4 млрд. EUR, што представља пораст у односу на претходну годину за 13,3%. Најзначајније учешће у формирању БДП у 2022. години остварили су следећи сектори: сектор прерађивачке индустрије (13,5%), сектор трговине на велико и мало и поправке моторних возила (12,0%), сектор пословања некретнинама (6,9%), сектор пољопривреде, шумарства и рибарства (6,5%), сектор грађевинарства (5,5%) и сектор информисања и комуникације (5,1%). У 2022. години учешће бруто додате вредности (БДВ) сектора пољопривреде, шумарства и рибарства у текућим ценама износило је 7,7%. Посматрано према привредним делатностима, реални раст БДВ забележен је у свим секторима, осим у сектору грађевинарства и пољопривреди. Кључни макроекономски показатељи Републике Србије (РС) у периоду 2012-2022. године дати су у Табели 1.

Табела 1: Макроекономски показатељи за Републику Србију, 2012–2022.

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
БДП (млн. EUR)	33.679	36.427	35.467	35.740	36.779	39.235	42.892	46.005	46.815	53.345	60.427
БДП по становнику (EUR)	4.677	5.083	4.973	5.037	5.211	5.588	6.143	6.624	6.786	7.806	9.067
Стопа незапослености (%)	25.9	24.0	20.6	18.9	16.4	14.5	13.7	11.2	9.7	11.1	9.5
Извоз робе и услуга (млн. EUR)	11.469	13.937	14.451	15.728	17.385	19.312	21.166	23.349	22.271	28.818	38.004
Увоз робе и услуга (млн. EUR)	16.992	17.782	18.096	18.643	19.597	22.343	25.257	27.960	26.370	33.439	45.054
Салдо роба и услуга (млн. EUR)	- 5.523	- 3.845	- 3.645	- 2.915	- 2.212	- 3.031	- 4.091	- 4.611	- 4.099	- 4.621	- 7.050
Извоз пољ.-прехранб. производа (млн. EUR)	2.106	2.104	2.317	2.579	2.900	2.823	2.854	3.238	3.635	4.201	4.765
Увоз пољ.-прехранб. производа (млн. EUR)	1.163	1.227	1.278	1.376	1.403	1.616	1.714	1.872	2.048	2.374	3.138
Салдо пољ.-прех. пр. (млн. EUR)	943	877	1.039	1.203	1.498	1.207	1.139	1.365	1.586	1.827	1.626

Извор: РЗС, НБС

Спољнотрговинска размена

Показатељи спољнотрговинске размене РС указују на то да је у 2022. години укупан извоз роба и услуга достигао вредност од 38,0 млрд. EUR, док је увоз износио 45,1 млрд. EUR. У периоду 2012-2022. године РС остварује негативан спољнотрговински салдо, са највећим дефицитом у 2022. години. У истом периоду пољопривредно-прехранбени производи

бележе позитиван спољнотрговински салдо, при чему је највећи суфицит остварен у 2021. години, када је износио 1,8 млрд. EUR.

Према прелиминарним подацима РЗС, у 2023. години извоз пољопривредно-прехранбених производа остварио је вредност од 4,6 млрд. EUR, док је увоз пољопривредно-прехранбених производа у истој години износио 3,3 млрд. EUR. Покривеност увоза извозом за пољопривредно-прехранбене производе у 2023. години износила је 138,8%. Учешће извоза пољопривредно-прехранбених производа у укупном извозу РС у 2023. години износило је 16,2%, док је учешће увоза наведне групе производа у укупном увозу РС исте године износило 9,2%.

Најзаступљенија група производа у извозу пољопривредно-прехранбених производа у 2023. години била је воће и поврће, чији је извоз у укупној вредности извоза пољопривредно-прехранбених производа учествовао са 22,3%, док је учешће житарица и производа на бази житарица било 16,4%. Поред ове две групе производа, високо учешће у структури извоза пољопривредно-прехранбених производа имали су и дуван и производи од дувана (11,8%), пића (10,1%), сточна храна, осим жита у зрну (8,6%) и разни производи за храну и прерађевине (7,1%). Током 2023. године најзаступљенији производи у увозу по вредности били су воће и поврће (19,7%), пиће и дуван 14,0% (од чега дуван и производи од дувана 8,6% и пића 5,4%), кафа, чај, какао, зачини и њихови производи (11,5%) и разни производи за храну и прерађевине (9,2%).

Са аспекта извоза пољопривредно-прехранбених производа РС најзначајније је тржиште ЕУ, са учешћем од 46,8% у вредности укупног извоза ове групе производа у 2023. години. Такође, тржиште ЕУ је најзначајније тржиште и са аспекта увоза пољопривредно-прехранбених производа, при чему је 69,7% укупне вредности увоза ове групе производа остварено са овог тржишта. Значајан партнер у извозу пољопривредно-прехранбених производа РС је и тржиште *CEFTA* земаља, при чему је током 2023. године на овом тржишту остварена вредност извоза пољопривредно-прехранбених производа од 29,1%. Увоз пољопривредно-прехранбених производа са тржишта *CEFTA* земаља у укупној вредности увоза ове групе производа износио је 7,9%. У односу на претходну годину, смањено је учешће ЕУ у погледу извоза пољопривредно-прехранбених производа, а истовремено је повећано учешће у извозу на тржиште *CEFTA* земаља. Истовремено, повећан је увоз пољопривредно-прехранбених производа из ЕУ, док је незнатно смањено учешће увоза из *CEFTA* земаља.

Запосленост

Према подацима РЗС, број запослених лица радног узраста 15-64 године у 2022. години износио је 2,8 мил. што представља повећање за 2,2% у поређењу са претходном годином. Стопа запослености износила је 64,5%, док је истовремено стопа незапослености износила је 9,7%, а најнижу вредност остварила је у Београдском региону (7,9%). У руралним подручјима, која се у РС класификују као „остала насеља”, у 2022. години било је запослено 1,1 мил. лица, при чему су стопе запослености и незапослености износиле 64,3% и 8,8% респективно. Укупан број запослене женске популације у руралним подручјима у 2022. години износио је 472.200, уз остварену стопу запослености од 55,2% и стопу незапослености од 10,1%.

Укупан број запослених лица радног узраста 15-64 године у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства у 2022. години износио је 341.500, од чега се на женску популацију односи 139.700 запослених лица. За разлику од осталих сектора делатности, неформална

запосленост у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства (225.500) већа је у односу на формалну запосленост, која износи 205.200 запослених лица.

Микро, мала и средња предузећа и предузетници

Према подацима РЗС у 2021. години број микро, малих и средњих предузећа и предузетника (МСПП) износио је 408.362, што чини 99,9% од укупног броја предузећа у РС. У структури МСПП доминирају предузетници са учешћем од 74,0%. Највеће учешће у структури МСПП остварила је трговина на велико и мало и поправка моторних возила (23,1%), док у области пољопривреде, шумарства и рибарства наведено учешће износи 1,7%. Укупан број запослених у МСПП износио је 989.458, при чему је највећа запосленост забележена у сектору прерађивачке индустрије (25,9%), док је запосленост у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства 2,1%. У Табели 2 дат је приказ броја предузећа према величини и броју запослених, укупно и у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства.

Табела 2: Предузећа и запослени у Републици Србији према величини предузећа, 2021

	Предузетници	Микро предузећа	Мала предузећа	Средња предузећа	МСПП
Укупан број предузећа	303.300	89.655	12.607	2.800	408.362
Сектор пољопривреде, шумарства и рибарства	3.063	3.397	336	82	6.878
Укупан број запослених	280.387	166.634	254.584	287.853	989.458
Сектор пољопривреде, шумарства и рибарства	1.912	4.392	7.168	7.415	20.887

Извор: „Предузећа по величини и предузетници у Републици Србији 2019 - 2021.“, РЗС

Бруто додата вредност сектора МСПП је 2021. године износила 18,8 млрд. EUR, што представља пораст од 25,1% у односу на 2020. годину. Током 2021. године, сектор пољопривреде, шумарства и рибарства у оквиру МСПП остварио је БДВ у износу од 493,3 мил. EUR, што представља пораст у односу на претходну годину за 17,6%.

У извозу робе у 2021. години учествовало је укупно 15.589 пословних субјеката који су сачињавали сектор МСПП, при чему је остварена вредност робног извоза износила 7,9 млрд. EUR, од чега је сектор пољопривреде, шумарства и рибарства остварио вредност извоза од 267,4 мил. EUR.

Основне карактеристике пољопривредне производње у Републици Србији

Према резултатима Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018, укупан број пољопривредних газдинстава (ПГ) у РС износи 564.541, при чему се у поређењу са подацима добијеним из Пописа пољопривреде из 2012. године број ПГ смањио за 10,6%. У структури ПГ најзначајније учешће имају породична пољопривредна газдинства (99,7%). Највећи број ПГ налази се у Региону Шумадије и Западне Србије (43,0%). Просечна старост носилаца ПГ је 60 година код мушкараца и 65 година код жена. Знање о пољопривреди 95,3% носилаца ПГ стекло је бавећи се овом делатношћу, док је формално образовање из области пољопривреде стекло 4% носилаца ПГ. Такође, подаци из Анкете о структури пољопривредних газдинстава 2018 указују на повећање просечне величине газдинства у РС са 5,4 ha у 2012. години на 6,2 ha коришћеног пољопривредног земљишта (КПЗ) у 2018. години. Посматрано на нивоу интервалне групе, највећи број ПГ располаже површином КПЗ до 2 ha (39,0%), укупно 88% ПГ располаже површином КПЗ до 10 ha, док величином земљишног поседа преко 100 ha располаже 0,3% ПГ. Приказ броја ПГ према величини поседа дат је у Табели 3.

Табела 3: Пољопривредна газдинства према величини коришћеног пољопривредног земљишта, 2018

	Коришћено пољопривредно земљиште (ха)								
	Укупно	0	≤ 2	2,01-5	5,01-10	10,01-20	20,01-50	50,01-100	>100
Број ПГ	564.541	5.289	220.101	180.687	95.531	40.665	17.028	3.823	1.418
Учешће у укупном броју ПГ (%)	100,0	0,9	39,0	32,0	16,9	7,2	3,0	0,7	0,3

Извор: Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018, РЗС

Према подацима РЗС, у 2022. години укупно КПЗ у РС износи 3,5 мил. ха. У структури КПЗ, 75,0% чине обрадиве површине (оранице и баште), 19,1% односи се на сталне травнате површине, док стални засади (воћњаци и виногради) чине 5,8% укупног КПЗ. Површина под органском пољопривредом у 2022. години износила је 25.035 ха, односно 0,7% укупне површине КПЗ.

У РС најзначајније је учешће мешовитих ПГ. Специјализована производња доминантна је у сектору ратарства, нарочито у Региону Војводине. Просечна економска величина ПГ у РС износи 8.610 EUR, што је скоро четири пута нижа вредност у односу на просек ЕУ.

1.2. Становништво

У РС број становника према Попису становништва, домаћинстава и станова који је спроведен 2022. године био је 6,6 мил. У руралним подручјима, која се у РС класификују као „остала насеља”, живи 38,0% популације. Просечна старост становништва у РС у 2022. години била је 43,9 године, а у руралним подручјима 45,3 године. Посматрано према региону, просечна старост становништва преко 44 године је у Региону Јужне и Источне Србије и у Региону Шумадије и Западне Србије, док је у Београдском региону просечна старост на најнижем нивоу и износи 42,7 година. У Табели 4 дат је приказ старосне структуре становништва у 2022. години.

Табела 4: Старосна структура становништва у Републици Србији, 2022

	Број становника		Рурална подручја			
	Укупно	Жене	Укупно	%	Од тога: жене	%
0 - 14 година	955.452	463.213	340.815	35,7	164.997	48,4
15 - 64 година	4.222.696	2.115.787	1.567.791	37,1	751.274	47,9
65 и више година	1.468.855	836.025	617.615	42,0	336.152	54,4
Укупно	6.647.003	3.415.025	2.526.221	38,0	1.252.423	49,6

Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова 2022, РЗС

Када је реч о образовној структури становништва старог 15 и више година, према Попису становништва из 2022. године највећи број становника има завршену средњу школу (53,1%), основно образовање има 17,8% становништва, високу стручну спрему има 16,4% становништва, док значајно мање учешће у погледу образовне структуре остварује становништво са вишим образовањем (6,0%). Образовна структура становништва које живи у руралним подручјима указује на већу заступљеност становништва са основним образовањем, које је на значајно вишем нивоу у односу на национални просек и износи 25,8%. Учешће становништва са средњим и вишим образовањем је приближно на нивоу

националног просека и износи 52,6%, односно 3,6% респективно, док је учешће високог образовања руралног становништа на знатном нижем нивоу у односу на национални просек и износи 6,4%.

1.3. Пољопривредна политика и политика руралног развоја

Дугорочни стратешки правац развоја пољопривреде у РС дефинисан је Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године¹ која садржи визију, стратешке циљеве и правце развоја пољопривреде и руралног развоја РС за десетогодишњи период. Будући правци развоја пољопривреде РС дефинисани су у складу са процесом усклађивања националне пољопривредне политике и политике руралног развоја са правним тековинама ЕУ. Стратегија је основ за припрему средњорочних развојних докумената у области пољопривреде и руралног развоја.

У оквиру буџетских средстава додељених МПШВ, средства намењена реализацији мера пољопривредне политике и политике руралног развоја на годишњем нивоу одређена су Законом о буџету Републике Србије за једну календарску годину. Годишњом Уредбом о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју дефинишу се обим средстава, врсте подстицаја и максимални износи за сваку врсту подстицаја за текућу годину.

Део политике руралног развоја односи се на одрживо управљање природним ресурсима и заштиту животне средине, као и на унапређење квалитета живота у руралним подручјима и смањење сиромаштва. Одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине представљају основ за обезбеђење дугорочне стабилности и квалитета пољопривредне производње у условима све већих ризика на глобалном тржишту хране.

1.3.1. Преговори са Европском унијом, обавезе у преговорима

У складу са Одлуком о оснивању Координационог тела за процес приступања Републике Србије Европској унији², МПШВ је носилац преговарања за три преговарачка поглавља, и то: Поглавље 11 - Пољопривреда и рурални развој, Поглавље 12 - Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика и Поглавље 13 - Рибарство. Поред тога, представници МПШВ учествују у раду још 18 преговарачких поглавља. Првом Међувладином конференцијом између РС и ЕУ, која је одржана 21. јануара 2014. године у Бриселу, формално су отпочели преговори за приступање РС ЕУ.

Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Европска комисија је доставила Извештај о скринингу за Поглавље 11 који је презентован 27. фебруара 2015. године на Комитету за проширење Савета ЕУ. Након усвајања Извештаја од стране Савета, председавајући Комитета сталних представника (*COREPER II*) је 17. јуна 2015. године у име земаља чланица ЕУ упутио писмо којим обавештава да РС није спремна за отварање преговора у Поглављу 11 и да је неопходно да испуни два мерила. Утврђена мерила за отварање преговора у Поглављу 11 била су да:

- РС представи ЕК Акциони план, који ће служити као основа за преношење, примену и извршење правне тековине ЕУ у пољопривреди и руралном развоју;

¹ „Сл. гласник РС”, број 85/14

² „Сл. гласник РС”, бр. 84/13, 86/13, 31/14, 79/14, 92/15, 23/18 и 36/19

- РС поднесе ЕК захтев за поверавање послова спровођења буџета за ИПАРД II програм, у складу са одредбама Уредбе ЕК о спровођењу бр. 447/2014.

Прво мерило за отварање преговора у Поглављу 11

Влада РС усвојила је 18. октобра 2018. године Акциони план за преузимање, усвајање и спровођење правних тековина ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја. Акциони план поднет је ЕК 01. новембра 2018. године.

Друго мерило за отварање преговора у Поглављу 11

РС је званично примила информацију да је процес поверавања за Мери 1 и Мери 3 у оквиру ИПАРД II програма успешно завршен 26. фебруара 2018. године. Финансијски споразум је потписан 29. маја 2018. године и ступио је на снагу 12. јуна 2018. године, када је Министарство спољних послова званично упутило писмо *DG AGRI* у коме наводи да су све формалности завршене у складу са законодавством РС. Крајем марта 2020. године акредитоване су Мера 7 и Мера 9 у оквиру ИПАРД II програма. Измена Финансијског споразума потписана је 01. октобра 2020. године, а ступила је на снагу 17. новембра 2020. године.

Европска комисија је оценила да је РС испунила оба мерила за отварање преговора у Поглављу 11 и поднела свој Извештај о мерилу за отварање Радној групи Савета ЕУ за проширење и државе које воде преговоре о приступању ЕУ (*COELA*) 11. фебруара 2018. године. До сада је овај извештај добио сагласност 22 државе чланице.

Према Годишњем извештају ЕК о напретку РС за 2023. годину, у Поглављу 11 остварен је изванредан ниво припремљености. Остварен је ограничен напредак, посебно у погледу запошљавања у оквиру ИПАРД структура и ефикасности обраде ИПАРД захтева. У наредној години Србија треба да предузме мере за побољшавање спровођења и избегавање даљег губитка ИПАРД фондова, обезбеди несметано поверавање већ поверених ИПАРД мера (реакредитација) за период 2021-2027. године и припреми нове мере за поверавање. Такође је потребно ажурирати и убрзати спровођење Акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја.

1.3.2. Правни и институционални оквир

У извештајном периоду извршене су следеће измене правног и институционалног оквира за спровођење ИПАРД II програма:

- Пета измена ИПАРД II програма усвојена је од стране ЕК Одлуком број *C(2022)7208* од 05. октобра 2022. године и Закључком Владе РС од 07. априла 2023. године³;
- Шеста измена ИПАРД II програма усвојена је од стране ЕК Одлуком број *C(2023)5240* од 27. јула 2023. године и Закључком Владе РС од 03. новембра 2023. године⁴;
- Одлука о одређивању одговорних лица и тела за управљање програмима претприступне помоћи Европске уније у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА II) за период 2014-2020. године⁵;

³ „Сл. гласник РС”, бр. 30/16, 84/17, 20/19, 55/19, 38/21, 27/23

⁴ „Сл. гласник РС”, бр. 30/16, 84/17, 20/19, 55/19, 38/21, 27/23 и 97/23

⁵ „Сл. гласник РС”, бр. 26/19, 90/21, 130/22 и 29/2023

- Правилник о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава⁶;
- Правилник о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства⁷;
- Правилник о ИПАРД подстицајима за диверзификацију пољопривредних газдинстава и развој пословања⁸.

1.3.3. Националне шеме подршке

Право на подстицаје у пољопривреди и руралном развоју остварује се на основу Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју⁹ и одговарајућих подзаконских прописа, којима су ближе дефинисани услови за остваривање права на подстицаје, као и начини остваривања тих права.

У извештајном периоду реализоване су следеће врсте подстицаја:

- директна плаћања;
- мере руралног развоја;
- посебни подстицаји;
- кредитна подршка.

Директна плаћања

У погледу опредељених буџетских средстава директна плаћања чине најзначајнију врсту подстицаја и реализована су кроз премије, подстицаје за производњу и регресе. Једини тип премије је премија за млеко, обрачуната по литру крављег, овчијег и козјег сировог млека испорученог у претходном кварталу.

Подстицаји за производњу односе се на подстицаје за биљну и сточарску производњу. Подстицаји за биљну производњу реализују се као основни подстицаји за биљну производњу кроз плаћање по хектару, док се подстицаји у сточарству реализују кроз подстицаје за: квалитетна приплодна грла, товна грла, краве дојиље, по кошници пчела, краве за узгој телади за тов и производњу конзумне рибе.

Једини облик регреса јесте регрес за трошкове складиштења у јавним складиштима у износу од 40% трошкова складиштења.

Мере руралног развоја

Подстицаји за унапређење конкурентности реализују се путем подршке инвестицијама у физичку имовину пољопривредних газдинстава, инвестицијама у прераду и маркетинг пољопривредних и прехранбених производа и производа рибарства, као и путем мере за управљање ризиком. Подршка инвестицијама у физичку имовину пољопривредних газдинстава има за циљ побољшање производне структуре газдинстава. Ниво подршке износи 50% од вредности инвестиције, изузев електрификације поља, где је за инвестиције овог типа ниво подршке 90%. За инвестиције које се реализују у подручјима са отежаним условима рада у пољопривреди интензитет подршке је 65% од вредности инвестиције.

⁶ „Сл. гласник РС”, бр. 84/17, 112/17, 78/18, 67/19, 53/21, 10/22, 18/22 и 23/23

⁷ „Сл. гласник РС”, бр. 84/17, 23/18, 98/18, 82/19, 74/21, 10/22 и 23/23

⁸ „Сл. гласник РС”, бр. 76/20, 87/21, 10/22 и 25/23

⁹ „Сл. гласник РС”, бр. 10/13, 142/14, 103/15 и 101/16

Подршка инвестицијама у прераду и маркетинг пољопривредних и прехранбених производа и производа рибарства односи се на изградњу објеката и набавку опреме у сектору производње вина, набавку контролних маркица за пољопривредно-прехранбене производе и евиденционих маркица за вино и достизање стандарда квалитета кроз подршку унапређењу квалитета вина и ракије. Подстицаји се утврђују у износу од 50% од вредности реализоване прихватљиве инвестиције, односно у износу од 65% од вредности инвестиције у подручју са отежаним условима рада у пољопривреди.

Мера управљања ризицима односи се на регресирање дела трошкова премије осигурања за усева, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и животиње, а реализује се кроз надокнаду од 40% плаћене премије осигурања (45% за подручја са отежаним условима рада у пољопривреди), односно у максималном износу од 70% плаћене премије осигурања на подручју Моравичког, Златиборског и Колубарског управног округа.

Подстицаји за очување и унапређење животне средине и природних ресурса реализују се путем мера које се односе на очување животињских генетичких ресурса, биљних генетичких ресурса, као и на органску производњу.

Подстицаји за диверзификацију дохотка и унапређење квалитета живота у руралним подручјима реализују се кроз унапређење економских активности на селу кроз подршку непољопривредним активностима. Подстицаји обухватају инвестиције у сектору руралног туризма, сектору ловног туризма и сектору старих и уметничких заната. Подстицаји се утврђују у процентуалном износу од вредности реализоване прихватљиве инвестиције.

Инвестиције у руралну инфраструктуру обухватају подршку инвестицијама за изградњу и опремање објеката за снабдевање водом, путну инфраструктуру, као и за складиштење и прераду пољопривредних производа. Подстицаји се исплаћују у процентуалном износу од 100% од вредности прихватљиве инвестиције.

Подстицаји за унапређење система креирања и преноса знања укључују подршку развоју техничко-технолошких, примењених, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди и руралном развоју, као и подршку пружању савета и информација пољопривредним произвођачима, удружењима, задругама и другим правним лицима у пољопривреди и руралном развоју. Ови подстицаји се реализују као облик подршке пољопривредним саветодавним службама, а у циљу унапређења саветодавних активности у области пољопривреде и руралног развоја.

Посебни подстицаји

Овим подстицајима индиректно се утиче на пољопривредну производњу кроз финансирање активности повезаних са унапређењем квалитета производње и активности промоције. Посебни подстицаји обухватају подстицаје за спровођење одгајивачких програма - мере селекције, подстицаје за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју (мере и акције у пољопривреди) и подстицаје за производњу садног материјала, сертификацију и клонску селекцију.

Кредитна подршка

Кредитна подршка представља субвенционисање дела камате на кредит и може се остварити за развој сточарства, ратарства, воћарства, виноградарства, повртарства и цвећарства, инвестициона улагања у пољопривредну механизацију и опрему, као и за набавку хране за животиње. Већи износ подршке остварују ПГ која послују у подручјима са отежаним

условима рада у пољопривреди, пољопривредници до 40 година старости и жене носиоци пољопривредних газдинстава.

Опредељена средства за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју

За 2023. годину укупан износ опредељених средстава из националних шема подршке износио је 1.065 мил. EUR. Највеће учешће у наведеним средствима односило се на директна плаћања 84,5% и мере руралног развоја 10,2%. Током 2023. године укупно је исплаћено 1.036 мил. EUR подршке пољопривреди и руралном развоју, што представља реализацију од 97,3% укупно опредељених средстава. Детаљнији подаци о опредељеним и реализованим средствима из националних шема подршке пољопривреди и руралном развоју представљени су у Табели 5.

Табела 5: Опредељена и реализована средства подстицаја из националних шема подршке пољопривреди и руралном развоју у 2023. години

Врста подстицаја	Опредељена средства (EUR)	Реализована средства (EUR)
Директна плаћања	900.064.660	891.100.545
Мере руралног развоја	108.768.015	99.149.292
Кредитна подршка	10.082.392	10.075.417
Посебни подстицаји	2.134.282	1.978.867
Остали подстицаји *	43.872.151	34.175.971
УКУПНО	1.064.921.500	1.036.480.092

* Ови подстицаји односе се на мере тржишних интервенција (подршка произвођачима сунцокрета рода 2022, подршка произвођачима брашна, подршка кондиторима за откуп млека у праху и подршка складиштарима малине и вишње рода 2022.) и пројекат тржишно оријентисане пољопривреде.

У укупно реализованим средствима подстицаја за директна плаћања у 2023. години, најзначајније учешће остварили су подстицаји за биљну и сточарску производњу (87,8%). Када је реч о подршци мерама руралног развоја, највеће учешће у реализацији остварили су подстицаји за унапређење конкурентности (80,9%), од чега се на инвестициона улагања у физичку имовину пољопривредног газдинства односило 64,9% исплаћених подстицаја, за инвестиције у прераду и маркетинг пољопривредних и прехранбених производа и производа рибарства исплаћено је 14,9% подстицаја, док је реализована подршка управљању ризицима остварила учешће од 20,2% у укупно исплаћеним подстицајима за унапређење конкурентности.

2. ОЦЕНА ДОСТИГНУТОГ НАПРЕТКА ПРИОРИТЕТА И МЕРА У ОДНОСУ НА ЦИЉЕВЕ ИПАРД II ПРОГРАМА НА ОСНОВУ ЗАЈЕДНИЧКИХ И ПРОГРАМСКИХ СПЕЦИФИЧНИХ ПОКАЗАТЕЉА И ЦИЉНИХ ВРЕДНОСТИ

2.1. Општи оквир

Приоритети финансијске помоћи ЕУ Републици Србији за период 2014-2020. године односе се на испуњавање критеријума за придруживање. Једна од области подршке у оквиру ИПА II односи се на пољопривреду и рурални развој (ИПАРД) и намењена је јачању конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора, постепеном прилагођавању стандардима ЕУ у области хигијене, безбедности хране, добробити животиња и заштите животне средине.

Подршка у оквиру ИПАРД II програма доприноси достизању следећих циљева:

- развој људског и физичког капитала, повећање безбедности хране и способности пољопривредно-прехранбеног сектора да се носи са притиском конкуренције, као и

постепено усклађивање сектора са стандардима ЕУ, нарочито са онима који се тичу хигијене и заштите животне средине, уз истовремену бригу о уравнотеженом територијалном развоју руралних подручја;

- усмеравање инвестиционе подршке кроз систем управљања и контроле који је у складу са стандардима доброг управљања модерне јавне управе, где релевантне државне структуре примењују стандарде једнаке онима који се примењују у сличним организацијама у земљама чланицама ЕУ.

Специфични циљеви ИПАРД II програма дефинисани су у оквиру појединачних ИПАРД мера.

Мера 1: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

Циљеви ове Мере односе се на обезбеђење подршке произвођачима у примарној пољопривредној производњи у процесу усклађивања са правилима, стандардима, политикама и праксама ЕУ; осигурање подршке за економски, друштвени и територијални развој, са циљем паметног, одрживог и инклузивног раста кроз развој физичког капитала; осигурање одговора на изазове климатских промена кроз промовисање ефикасне употребе ресурса; пораст продуктивности и квалитета производа уз смањење трошкова производње; унапређење конкурентности локалних произвођача уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта. Одабрани сектори за инвестиције су сектор млека, меса, јаја, воћа и поврћа, виноградарства, као и сектор осталих усева.

Мера 3: Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства

Циљеви ове Мере подразумевају јачање конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора улагањем у модернизацију у сврху ефикасније производње, прогресивно усклађивање са правилима и стандардима ЕУ у погледу заштите животне средине, безбедности хране и квалитета производа, добробити животиња и следљивости у ланцу исхране и управљању отпадом, јачање конкурентности прехранбене индустрије у одабраним секторима кроз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта, техничко-технолошко унапређење сектора и осигурање одговора на изазове климатских промена промовисањем енергије из обновљивих извора. Одабрани сектори за инвестиције су сектор прераде млека, меса, јаја, воћа и поврћа, као и сектор вина.

Мера 7: Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања

Циљеви ове Мере односе се на подршку недовољно диверзификованој економији руралних подручја која је високо зависна од пољопривреде и коришћења природних ресурса. Подршка кроз Меру 7 доприноси побољшању могућности за запошљавање у руралним подручјима, увећању прихода домаћинстава и повећању атрактивности руралних подручја као места за живот и рад, у циљу смањења депопулације. Мера 7 омогућава потенцијалним корисницима да остваре подршку за широк спектар инвестиција, попут изградње и реконструкције објеката за смештај, пејзажног уређења, рекреативних активности, простора за дегустацију и продају хране и пића, израде веб-сајта, набавке опреме за производњу енергије из обновљивих извора и др.

Мера 9: Техничка помоћ

Циљеви ове мере подразумевају подршку спровођењу, праћењу и вредновању ИПАРД програма, протоку информација и публицитету, изради студија, посетама и семинарима,

спољној експертизи, потенцијалним ЛАГ, припреми за спровођење LEADER Мере, као и подршку за Националну мрежу руралног развоја.

2.2. Преглед постигнутог напретка и квалитативна анализа испуњавања циљева мера

Резултати анализе који су представљени у наставку извештаја заснивају се на подацима садржаним у Заједничким табелама за праћење и евалуацију ИПА програма руралног развоја 2014-2020 које су достављене од стране ИА (Прилог 1). Приказани подаци односе се на захтеве чији је поступак обраде завршен, као и на захтеве чији је поступак обраде у току у моменту израде Извештаја. Подаци су приказани у кумулативном износу, са пресеком стања на дан 31.12.2023. године. Коначни подаци коришћени су за закључене позиве (Први и Други позив за Мери 1 и Први позив за Мери 3), док су за позиве у оквиру којих обрада поднетих захтева није завршена коришћени прелиминарни подаци. Коначан износ прихватљивих трошкова исказан је за одобрене и исплаћене пројекте.

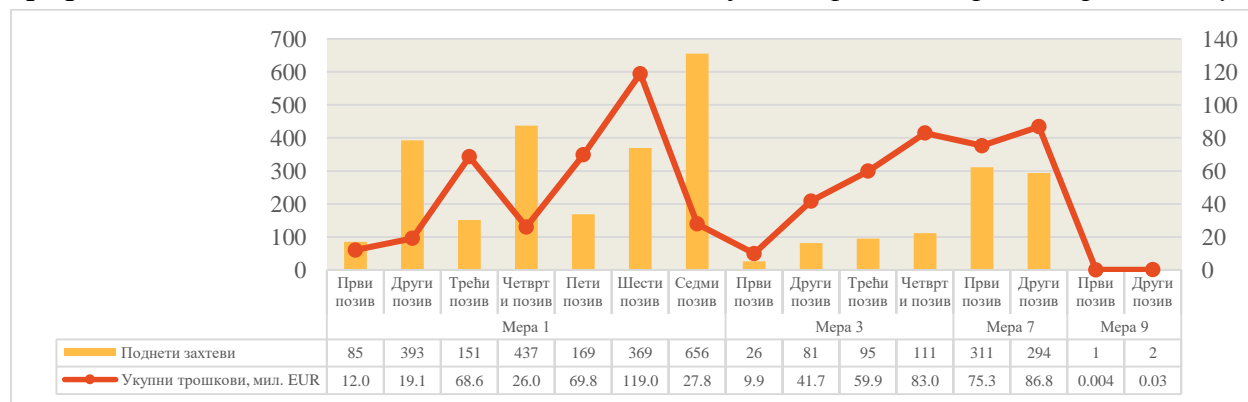
Закључно са 31. децембром 2023. године објављено је 15 позива, и то: седам за Мери 1 са укупно одређеним средствима доприноса ЕУ у износу од 111,2 мил. EUR, четири за Мери 3 са укупно одређеним средствима у износу од 81,5 мил. EUR, два за Мери 7 са укупно одређеним средствима у износу од 26,3 мил. EUR и два за неинвестициону Мери 9: Техничка помоћ у укупном износу од 986.327 EUR.

У току извештајног периода Други позив за подношење захтева за одобравање пројеката за ИПАРД подстицаје у оквиру Мере 9 објављен је 26. маја 2023. године, са роком за подношење захтева за одобравање пројекта до краја децембра 2023. године и укупно одређеним буџетским средствима у износу од 508.128 EUR (допринос ЕУ 431.909 EUR). У оквиру наведеног позива поднета су два захтева од стране Управљачког тела (УТ): за набавку промотивног материјала и услуге припреме, штампања, израде, копирања, дистрибуције штампаног промотивног материјала, у износу захтеване јавне подршке од 31.322 EUR (26.624 EUR допринос ЕУ).

У сврху остваривања права на ИПАРД подстицаје, за улагања инвестиционог типа поднето је укупно 3.178 захтева до краја 2023. године, док је за ИПАРД меру неинвестиционог типа (Мера 9) поднето укупно три захтева, од чега су два захтева поднета током 2023. године. Укупни захтевани трошкови износили су око 700 мил. EUR, а процењена јавна подршка 408,1 мил. EUR (306,1 мил. EUR допринос ЕУ).

Преглед поднетих захтева и захтеваних трошкова према мери и позиву закључно са 31. децембром 2023. године приказан је на Графикону 1 и у Прилогу 2 (Табела 1).

Графикон 1: Поднети ИПАРД захтеви и захтевани јавни трошкови према мери и позиву

Од почетка програмске имплементације до краја 2023. године донето је 1.540 решења о одобравању пројекта (347 решења одобрено је у 2023. години) у износу од 146,2 мил. EUR подршке ЕУ (36,1 мил. EUR одобрено је у 2023. години), што представља 47,8% укупно захтеване подршке ЕУ и 92,2% расположиве програмске подршке ЕУ. У истом периоду исплаћено је 1.064 пројекта (389 пројеката исплаћено је у 2023. години) - укључујући авансну исплату, са износом подршке ЕУ од 74,0 мил. EUR (35,0 мил. EUR исплаћено је у 2023. години), што представља 24,2% укупно захтеване подршке ЕУ, 46,7% расположиве програмске подршке ЕУ и 50,6% укупно одобрене подршке ЕУ.

Укупно 1.032 захтева је одбијено, обустављено и окончано (од чега је 194 захтева одбијено, обустављено и окончано у 2023. години), са укупним износом подршке ЕУ од 112,0 мил. EUR (28,6 мил. EUR подршке ЕУ одбијено је, обустављено и окончано у 2023. години), што представља 36,6% укупно захтеване подршке ЕУ (21,5% одбијено, 11,0% обустављено и 4,1% окончано). У административној обради са пресеком стања на дан 31.12.2023. године налазило се 765 захтева (24,0% од укупног броја поднетих захтева), што представља значајно смањење броја захтева у процесу обраде у 2023. у поређењу са претходном годином (за 496 захтева). Број захтева у жалбеном поступку континуирано се смањује на годишњем нивоу (26 захтева у 2021, 18 захтева у 2022. и 15 захтева у 2023. години).

Поднети захтеви према позиву, сектору и типу инвестиције

Највећи број захтева за остваривање права на ИПАРД подстицаје, као и износ захтеване подршке, остварени су у позивима који се тичу Мере 1: у Седмом позиву - за куповину новог трактора поднет је највећи број захтева (656), док је највећи износ захтеване подршке ЕУ (53,5 мил. EUR) забележен у оквиру Шестог позива.

За пројекте у **Мери 1** поднето је укупно 2.260 захтева, при чему је највећи број захтева поднет у оквиру позива који се односе на куповину трактора: Други, Четврти и Седми позив (укупно 1.486 захтева), док је најмањи број захтева поднет у оквиру Првог позива (85). Са аспекта износа захтеване подршке ЕУ према позиву, редослед позива је другачији. Највећи износ захтеваних трошкова односи се на Шести позив (53,5 мил. EUR), а затим на Пети и Трећи позив (око 30 мил. EUR по позиву), имајући у виду да су у оквиру наведених позива биле прихватљиве и инвестиције за изградњу објеката.

Мера 3 са укупно 313 поднетих захтева и 73,0 мил. EUR захтеване подршке ЕУ, током периода спровођења Програма из позива у позив бележи континуирани раст (највећи број поднетих захтева: 111 и највећи износ захтеваних трошкова за инвестицију: 31,1 мил. EUR остварен је у последњем, Четвртом позиву).

Када је реч о **Мери 7**, потенцијални корисници су у оквиру два расписана позива поднели укупно 605 захтева за остваривање права на ИПАРД подстицаје, са укупно захтеваном подршком ЕУ у износу од 79,0 мил. EUR. Већи број захтева поднет је у Првом позиву (311), док су већи захтевани трошкови за инвестицију забележени у оквиру Другог позива (42,3 мил. EUR). Детаљнији преглед поднетих захтева и захтеваних трошкова према позиву представљен је на Графикону 1 и у Прилогу 2 (Табела 1).

Просечна вредност захтеване подршке ЕУ по поднетом захтеву закључно са 31. децембром 2023. године износила је 96.215 EUR. Већи износи просечне вредности захтеване подршке ЕУ по поднетом захтеву у односу на ИПАРД просек односе се на Мери 3 (233.109 EUR) и Мери 7 (130.649 EUR). Мера 1 бележи најнижу вредност овог показатеља (68.152 EUR), превасходно због значајног учешћа трактора у укупном броју захтева поднетих у оквиру ове мере. Искључујући тракторе, просечна вредност захтеване подршке ЕУ по поднетом

захтеву износи 156.606 EUR. За меру неинвестиционог типа (Мера 9) просечан износ захтеване подршке ЕУ за три поднета пројекта износио је 9.951 EUR.

Скоро половина укупног броја поднетих захтева у оквиру **Мере 1** односи се на Сектор осталих усева: 48,5% (1.095 захтева, са доминантним учешћем подсектора житарица: 87,9%), затим следи Сектор воћа и поврћа са поднетих 548 захтева (24,2%, са доминантним учешћем подсектора воћа: 83,0%), док је у Сектору меса поднето 177 захтева (7,8%, са највећим учешћем подсектора свиња: 41,2%). Остали сектори остварују знатно ниже учешће у укупном броју поднетих захтева. У оквиру Мере 1 од укупног броја поднетих захтева 346 захтева је неразврстано према сектору (15,3%).

Када је реч о **Мери 3**, Сектор прераде воћа и поврћа бележи највећи број поднетих захтева (211 поднетих захтева или 67,4%), од чега је највећи број захтева поднет за опрему за прераду и улагања у изградњу и реконструкцију постројења за прераду (92 и 84 захтева респективно). Остали сектори остварују ниже учешће у укупном броју поднетих захтева: Сектор прераде меса и Сектор вина са по 35 поднетих захтева, и Сектор прераде млека са 19 поднетих захтева. Од укупног броја поднетих захтева у оквиру Мере 3, 13 захтева је неразврстано према сектору (4,2%).

У оквиру **Мере 7** инвестиције у рурални туризам и рекреативне активности су по питању заинтересованости потенцијалних корисника у погледу учешћа у укупном броју поднетих захтева апсолутно доминантне (учешће од 94,9% са 574 поднетих захтева). У оквиру овог типа инвестиција са аспекта поднетих захтева доминантане су инвестиције које се односе на успостављање туристичких домаћинстава и рекреативних зона, са 453 поднета захтева (78,9%). Неразврстаних захтева у оквиру ове мере је закључно са 31. децембром 2023. године било 31, односно 5,1%.

Графикон 2: Структура поднетих ИПАРД захтева према сектору (%)

Детаљнији подаци о броју поднетих, одобрених и исплаћених захтева према сектору и подсектору дати су у Прилогу 1 (Табеле О.1.а, О.3.а и О.7).

Доминантан тип улагања са аспекта броја поднетих захтева у оквиру **Мере 1** односи се на куповину и инсталацију опреме и механизације (74,2% за 1.677 поднетих захтева). Насупрот

томе, инвестиције за изградњу и модернизацију објеката до краја 2023. године бележе мањи број поднетих захтева (237, односно 10,5%).

У оквиру инвестиција за изградњу и модернизацију објеката највећи број захтева поднет је за *изградњу складишта* (109 захтева, односно 46% - искључујући неразврстане захтеве), а затим за изградњу нових оперативних зграда и штала (73 захтева, односно 30,8%), док је за остале инвестиције поднет мањи број захтева (23 за системе за наводњавање, 19 за стакленике и 13 за инвестиције које се тичу заштите животне средине).

Када је реч о инвестицијама које се односе на опрему и механизацију, две трећине укупно поднетих захтева у оквиру Мере 1 односило се на куповину *трактора* (1.154 пројекта или 51,1% укупног броја поднетих захтева у Мери 1). Истовремено, учешће трактора у укупно захтеваној подршци ЕУ остварено је у износу од 32,8 мил. EUR или 21,3%. Значајно мањи број захтева поднет је за опрему и осталу механизацију (искључујући тракторе), при чему је највеће интересовање потенцијалних корисника са аспекта специфичне групе/типа инвестиције исказано за машине и опрему за сакупљање, сортирање, паковање и складиштење у Сектору воћа и поврћа и Сектору виноградарства (98 поднетих захтева), опрему и механизацију за вегетациони период у истим претходно наведеним секторима (93 поднета захтева) и системе за противградну заштиту (31 поднет захтев).

У оквиру финансијски доминантних инвестиција које се тичу заштите животне средине у укупном броју поднетих захтева у оквиру Мере 1, највеће интересовање потенцијалних корисника изражено је за *изградњу и опремање објеката за складиштење и управљање стајњаком*.

Када је реч о **Мери 3**, подједнак број захтева поднет је за изградњу и опремање објеката за прераду са једне и опрему за прерађивачке капацитете са друге стране (по 129 захтева), док је у области заштите животне средине поднет 41 захтев.

У оквиру инвестиција за изградњу и модернизацију објеката за прераду потенцијални корисници су изразили интересовање како за *реконструкцију и модернизацију постојећих објеката* тако и за *изградњу нових капацитета за прераду*.

Са аспекта опремања прерађивачких капацитета, потенцијални корисници су највеће интересовање изразили за *модернизацију опреме за прераду и паковање* у Сектору прераде воћа и поврћа (92 поднета захтева), као и за модернизацију предузећа за прераду меса (20 поднетих захтева).

У оквиру финансијски доминантних инвестиција које се тичу заштите животне средине у укупном броју поднетих захтева у оквиру Мере 3, са 30 поднетих захтева за инвестиције у производњу енергије из обновљивих извора доминира Сектор прераде воћа и поврћа.

Расположиви подаци о структури поднетих захтева од стране потенцијалних корисника у оквиру **Мере 7** указују на апсолутну доминантност типа инвестиције који се односи на рурални туризам и рекреативне активности, са укупно 574 поднета захтева. До краја 2023. године, у оквиру ове Мере није било пројеката са финансијски доминантном инвестицијом у области ресурса обновљивих извора енергије.

Успостављање туристичких домаћинстава и рекреативних зона у оквиру група инвестиција које се тичу руралног туризма и рекреативних активности доминира у погледу броја поднетих захтева (453 или 78,9%). Такође, потенцијални корисници су исказали велико интересовање у вези са инвестицијама које се односе на модернизацију постојећих

туристичких објеката (80 поднетих захтева), док су остали типови инвестиција у укупном броју поднетих захтева у оквиру Мере 7 остварили учешће испод 3%.

Детаљнији преглед поднетих захтева за остваривање права на ИПАРД подршку према мери и типу инвестиција дат је у Прилогу 1 (Табеле О.1.б, О.3.б и О.7).

Поднети захтеви према типу корисника

У укупном броју поднетих захтева физичка лица (индивидуални пољопривредник и предузетник) остварују учешће од 80,9% а правна лица (привредно друштво и пољопривредна задруга) од 19,1%. Учешће наведених типова корисника у укупним захтеваним трошковима несразмерно је учешћу у поднетим захтевима (физичка лица: 51,1%, правна лица: 48,9%). Индивидуални пољопривредници су у укупном броју поднетих захтева остварили учешће од 76,7% (44,5% учешће у захтеваним трошковима), предузетници 4,2% (6,6% учешће у захтеваним трошковима), привредна друштва 18,3% (47,4% учешће у захтеваним трошковима), док пољопривредне задруге у укупном броју поднетих захтева учествују са 0,9%, а у захтеваним трошковима са 1,5%. Иако су индивидуални пољопривредници поднели око $\frac{3}{4}$ пројеката, њихово учешће у захтеваним трошковима је испод 50%. Са друге стране, привредна друштва са свега 18,3% поднетих захтева остварују скоро половину учешћа у укупним захтеваним трошковима, што резултира значајно већим износом просечне вредности инвестиције по поднетом захтеву за овај тип корисника (571.807 EUR) у поређењу са вредношћу наведеног показатеља за индивидуалне пољопривреднике (127.649 EUR).

У укупном броју поднетих захтева у оквиру Мере 1 индивидуални пољопривредници остварују учешће од 87,7%, за привредна друштва учешће износи 10,7%, док пољопривредне задруге и предузетници остварују знатно ниже учешће (испод 1%). Учешће физичких лица у укупном броју поднетих захтева за Мери 1 (1.998) је 88,4% а у укупно захтеваним трошковима (205,4 мил. EUR) је ниже и износи 60,0%. У укупном броју поднетих захтева од стране физичких лица у оквиру свих позива индивидуални пољопривредници остварују апсолутно доминантно учешће у односу на предузетнике, а највеће учешће у укупно захтеваним трошковима остварују у оквиру позива за подношење захтева за куповину трактора: Други, Четврти и посебно Седми позив (99,7%).

Правна лица са учешћем у укупном броју поднетих захтева од свега 11,6% у укупно захтеваним трошковима учествују са значајних 40,0%, што резултира петоструко већом просечном вредношћу инвестиције по поднетом захтеву за правна лица у односу на овај показатељ који су у оквиру Мере 1 остварила физичка лица. Правна лица су највећи износ захтеваних трошкова (50,4 мил. EUR) и поднетих пројеката (89) остварили у Шестом позиву Мере 1. Када је реч о правним лицима подносиоцима захтева, у свим позивима доминантно је учешће привредних друштава у односу на пољопривредне задруге. Пољопривредне задруге у укупном броју поднетих захтева остварују занемарљиво учешће, али са тенденцијом пораста броја поднетих захтева у сваком наредном позиву, осим у Четвртном и Седмом позиву где није било поднетих захтева од стране овог типа корисника. Највећи број поднетих захтева од стране пољопривредних задруга остварен је у оквиру Шестог позива (13, са захтеваним трошковима за инвестицију у износу од 4,7 мил. EUR).

Када је реч о **Мери 3**, од укупно 313 поднетих захтева, правна лица поднела су 274 (87,5%). Учешће привредних друштава у укупном броју захтева поднетих од стране правних лица у оквиру Мере 3 је 97,4%, а пољопривредних задруга 2,6%. Поред тога, од стране предузетника поднето је 37 захтева за одобравање пројекта у оквиру ове Мере.

По питању захтеваних трошкова ситуација није битно другачија у односу на поднете захтеве. И по овом показатељу привредна друштва остварила су доминантно учешће од 98,3% (175,7 мил. EUR) у поређењу са пољопривредним задругама, које су у оквиру ове мере захтевале инвестиције у вредности од 3,1 мил. EUR.

Иако индивидуални пољопривредници као физичка лица нису прихватљиви корисници у оквиру Мере 3, овај тип корисника поднео је два захтева и исти су одбијени услед неиспуњавања прописаних услова.

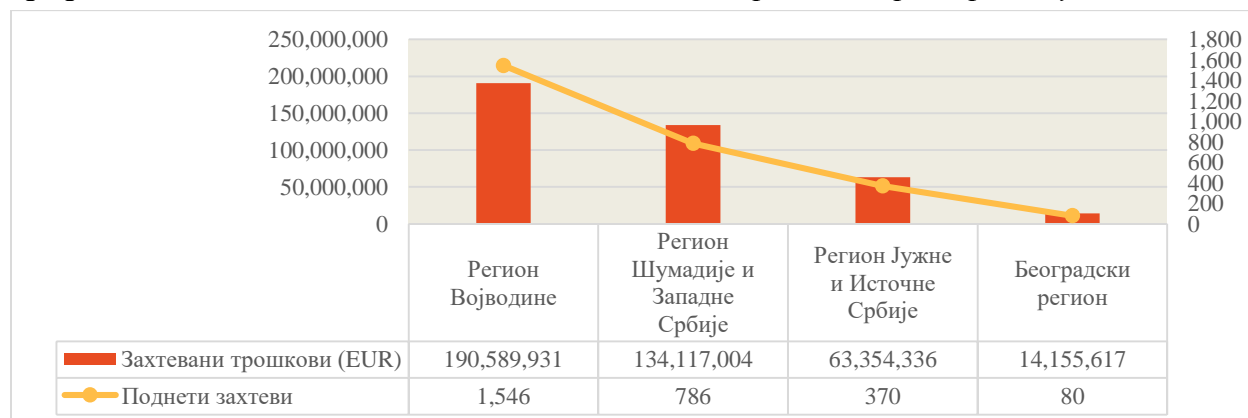
Код **Мере 7** уочава се слична ситуација по питању учешћа појединих типова корисника као код Мере 1, са израженијим учешћем физичких лица у односу на правна лица: 88,1% поднетих захтева од стране физичких лица и 11,9% поднетих захтева од стране правних лица. У оквиру физичких лица значајно већи број захтева за Мери 7 поднет је од стране индивидуалних пољопривредника (84,8%) у односу на предузетнике (15,2%). Аналогно поднетим захтевима, највеће учешће у укупно захтеваним трошковима остварују физичка лица (83,8%) у односу на правна лица (16,2%), а у оквиру ове групе индивидуални пољопривредници (78,9%) у односу на предузетнике (21,1%).

Детаљнији преглед поднетих захтева за остваривање права на ИПАРД подршку према типу корисника дат је у Прилогу 3 (Табела 1).

Поднети захтеви према региону

Посматрано са регионалног аспекта, Регион Војводина предњачи како по питању броја поднетих ИПАРД захтева (1.546 захтева, односно 55,6%), тако и у погледу захтеваних јавних трошкова (190,6 мил. EUR, односно 47,4%). Када је реч о броју поднетих захтева највећи број поднет је у оквиру Мере 1 (око 70%, 1.366 поднетих захтева) у укупном износу захтеваних јавних трошкова од 143,1 мил. EUR.

Графикон 3: Поднети ИПАРД захтеви и захтевани трошкови према региону

Другопозициониран регион по укупном броју поднетих ИПАРД пројеката је Регион Шумадије и Западне Србије, са укупно поднетих 786 захтева (28,3%) и припадајућим износом захтеваних јавних трошкова од 134,1 мил. EUR (33,3%). У оквиру овог региона са аспекта укупног броја поднетих пројеката (344) и износа захтеваних јавних трошкова (62,6 мил. EUR) потенцијални корисници су највеће интересовање изразили за улагања у рурални туризам и рекреативне активности (Мера 7). Значајно ниже учешће у укупном броју поднетих захтева (13,3%) и захтеваних јавних трошкова (15,8%) остварио је Регион Јужне и Источне Србије, а потом територијално најмањи Београдски регион (2,9%, односно 3,5% респективно).

Веће учешће у укупном броју поднетих захтева у односу на учешће у укупним захтеваним трошковима за инвестицију остварује Регион Војводине (примарно због великог броја поднетих захтева за куповину трактора, као инвестиције мање вредности), док остали региони бележе обрнуту пропорцију: веће учешће захтеваних трошкова у укупним захтеваним трошковима у односу на учешће поднетих захтева у укупном броју поднетих захтева.

Посматрано према ИПАРД мери са регионалног аспекта, потенцијални корисници из Региона Војводине највеће интересовање изразили су за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава (Мера 1), при чему у погледу броја поднетих пројеката и захтеваних трошкова предњаче Сремски и Јужнобачки управни округ (УО) са 31,8% укупног броја поднетих захтева и 36,3% укупно захтеваних трошкова Мере 1.

Са друге стране, Регион Шумадије и Западне Србије најзначајнији је са аспекта учешћа у укупном броју поднетих захтева и захтеваних трошкова у оквиру инвестиција у области руралног туризма и рекреативних активности у оквиру Мере 7, као и у инвестицијама које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства (Мера 3). У том погледу највеће интересовање за обе наведене ИПАРД мере исказали су потенцијални корисници ИПАРД подршке Златиборског УО, и то са 156 поднетих пројеката и захтеваним трошковима у износу од 25,7 мил. EUR за Меру 7, и са 38 поднетих пројеката и захтеваним трошковима за инвестицију у износу од 12,4 мил. EUR за Меру 3.

Када је реч о УО, у погледу укупног броја поднетих ИПАРД захтева предњаче Јужнобачки и Сремски УО, са преко 300 поднетих пројеката. Значајан број захтева поднели су и потенцијални корисници Златиборског и Јужнобанатског УО: 262, односно 229 захтева респективно, док су потенцијални корисници из осталих УО поднели испод 200 захтева за остваривање права на ИПАРД подстицаје (Графикон 4).

Графикон 4: Број поднетих захтева и захтевани трошкови према управном округу

Потенцијални корисници Сремског УО су за поднете пројекте захтевали највећи износ јавних трошкова у поређењу са осталим УО (64,2 мил. EUR), а затим следе Златиборски и Јужнобачки УО, са преко 40 мил. EUR захтеваних трошкова. Шумадијски, Средњобанатски и Западнобачки УО, појединачно посматрано, забележили су захтеване трошкове за поднете пројекте у износу од око 20 мил. EUR, док су потенцијални корисници из осталих УО захтевали трошкове у износу испод 20 мил. EUR.

Иако са најмањим износом захтеваних јавних трошкова и бројем поднетих захтева у поређењу са другим регионима, Београдски регион остварује највећу просечну вредност инвестиције по захтеваном пројекту (176.945 EUR). Регион Шумадије и Западне Србије и Регион Јужне и Источне Србије остварују просечну вредност инвестиције по поднетом захтеву у износу од око 171.000 EUR. Најмању вредност овог показатеља остварио је Регион Војводине (123.279 EUR), превасходно због значајног учешћа поднетих захтева за куповину трактора, који представљају пројекте мање вредности.

2.3. Остварење предложеног циља

Извршење циљева на програмском нивоу

Закључно са 31.12.2023. године, финансијско извршење ИПАРД II програма износи 40,7%, односно 86,1 мил. EUR укупно исплаћене јавне подршке, од чега исплаћени допринос ЕУ износи 64,6 мил. EUR за 999 комплетно исплаћених пројеката. Укључујући авансну исплату, стопа извршења програмског буџета са датим пресеком стања достиже 46,7% за 1.064 исплаћена пројекта у износу укупно исплаћене јавне подршке од 98,7 мил. EUR и 74,0 мил. EUR исплаћеног доприноса ЕУ.

Мера 1 је у највећој мери допринела програмској стопи извршења за комплетно исплаћене пројекте: стопа извршења од 55,6% за 909 пројеката у износу од 49,1 мил. EUR доприноса ЕУ. Када је реч о Мери 3, стопа извршења износи 34,3% за 81 комплетно исплаћен пројекат у износу од 14,9 мил. EUR доприноса ЕУ, док Мера 7 са девет комплетно исплаћених пројеката у износу од 586.282 EUR доприноса ЕУ у најмањој мери доприноси укупном извршењу програмског буџета (2,2%). Укључујући авансну исплату, допринос извршењу укупног програмског буџета по мерама је следећи: Мера 1 59,6%, Мера 3 44,4% и Мера 7 8,0%. За ИПАРД меру неинвестиционог типа (Мера 9) до краја 2023. године није евидентирана исплата захтева.

Табела 6: Извршење програмског буџета за завршене пројекте, кумулатив

Мера	Реализација подршке ЕУ (EUR)					2023.	Циљна вредност* 2014-2020. (EUR)	Стопа извршења, 31.12.2023. (%) в = (а/б)	Индекс 2023/2022
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.				
Мера 1	0	4.577.520	6.645.922	15.581.227	24.808.136	49.074.599	88.322.473	55,6	197,8
Мера 3	0	0	3.043.987	6.221.997	10.628.933	14.903.271	43.461.806	34,3	140,2
Мера 7	0	0	0	0	0	586.282	26.200.000	2,2	-
Мера 9	0	0	0	0	0	0	500.000	0,0	0,0
Укупно	0	4.577.520	9.689.909	21.803.224	35.437.069	64.564.152	158.484.280	40,7	182,2

* Шеста измена ИПАРД II програма: Одлука ЕК C(2023)5240 од 27. јула 2023. године.

Реализација ИПАРД подршке бележи континуирану тенденцију раста током програмске имплементације на годишњем нивоу. Најмањи износ подршке исплаћен је у 2019. години (4,6 мил. EUR), да би сваке наредне године био остварен већи износ укупно исплаћене ИПАРД подршке у односу на претходну. Највећи износ исплаћене подршке ЕУ на годишњем нивоу остварен у 2023. години (29,2 мил. EUR), што представља пораст укупно исплаћене ИПАРД подршке у односу на претходну годину за 82,2%. Највећем укупном обиму исплаћене подршке у 2023. години, између осталог, допринела је и убрзана исплата пројеката за све ИПАРД мере, а посебно за Мери 1, која је у односу на претходну годину по питању обима исплате пројеката остварила пораст за 97,8%.

Табела 7: Извршење програмских оперативних и финансијских циљева - завршени пројекти

Показатељ	Реализација на годишњем нивоу					Реализација 31.12.2023. (кумулатив)	Циљна вредност* 2014-2020.	Стопа извршења (%)
	2019	2020	2021	2022	2023			
						а	б	в = (а/б)
Број пројеката који су добили ИПА подршку у пољопривредно-прехранбеном сектору и руралном развоју	145	72	293	135	354	999	1.310	76,3
Број предузећа која спроводе пројекте за модернизацију у пољопривредно-прехранбеном сектору	145	72	293	135	345	990	870	113,8
Број предузећа која прогресивно напредују ка стандардима ЕУ	145	72	293	135	345	990	620	159,7
Број новостворених радних места (брutto)	NA	NA	NA	NA	NA	NA	150	-
Број корисника који улажу у промовисање ресурсне ефикасности и подржавају напредак ка ниској емисији угљеника, као и економију отпорну на климатске промене у пољопривредно-прехранбеном сектору и сектору шумарства	0	0	4	7	9	20	198	10,1
Укупан износ инвестиција добијених кроз ИПА за пољопривредно-прехранбени сектор и рурални развој (мил. EUR)	9,6	12,8	27,7	35,1	69,5	154,8	365,9	42,3

NA – Податак није доступан.

* Шеста измена ИПАРД II програма: Одлука ЕК C(2023)5240 од 27. јула 2023. године.

Са аспекта извршења програмских оперативних и финансијских циљева током целокупног периода програмске имплементације најефикаснија је извештајна 2023. година. Констатација је базирана на чињеници да је током 2023. године исплаћен највећи број пројеката, и то са највећим обимом исплаћене подршке у односу на све остале имплементационе године, што је резултирало значајним порастом стопе извршења циљева у поређењу са оствареним у претходним годинама.

Закључно са 31.12.2023. године два оперативна циља достигнута су и премашена: *Број предузећа која прогресивно напредују ка стандардима ЕУ* – циљ је достигнут и премашен за 59,7% и *Број предузећа која спроводе пројекте за модернизацију у пољопривредно-прехранбеном сектору* – циљ је достигнут и премашен за 13,8%. Стопа извршења за показатељ *Број пројеката који су добили ИПА подршку у пољопривредно-прехранбеном сектору и руралном развоју* износи 76,3%, док је стопа извршења за показатељ *Укупан износ инвестиција добијених кроз ИПА за пољопривредно-прехранбени сектор и рурални развој* дуплирана у односу на претходну годину и закључно са 31.12.2023. године износила је 42,3%. Иако са најмањом оствареном стопом извршења у поређењу са осталим показатељима на програмском нивоу, показатељ *Број корисника који улажу у промовисање ресурсне ефикасности и подржавају напредак ка ниској емисији угљеника, као и економију отпорну на климатске промене у пољопривредно-прехранбеном сектору и сектору шумарства* остварио је значајан пораст са 4,8% крајем 2022. на 10,1% крајем 2023. године (Табела 7). Ниској стопи извршења за овај показатељ обрачунатој на основу података доступних преко Табела за праћење и евалуацију ИПАРД програма свакако доприноси чињеница да се инвестиције у табелама за праћење спровођења Програма евидентирају према финансијски доминантној инвестицији.

Међутим, потребно је имати у виду и то да је последњом изменом ИПАРД II програма услед аутоматског отказивања неискоришћених средстава подршке ЕУ у износу од 12,8 мил. EUR

Годишњи извештај о спровођењу ИПАРД II програма за 2023. годину

укупан програмски буџет ЕУ умањен за 16,5 мил. EUR. Највећи обим повраћаја неискоришћених средстава из алокације за 2018. годину односио се на буџет за Мери 1 (10,3 мил. EUR укупног износа јавне подршке и 7,7 мил. EUR доприноса ЕУ), док је у оквиру Мере 3 повраћај неискоришћених средстава извршен у мањем износу (6,8 мил. EUR укупног износа јавне подршке и 5,1 мил. EUR доприноса ЕУ). Умањење програмског буџета доводи до умањења квантификованих циљних вредности, што је, у одређеној мери, допринело већој стопи извршења циљних вредности у 2023. години за програмске оперативне и финансијске показатеље.

Извршење циљева према мери

Напредак у достизању циљних вредности показатеља према ИПАРД мери (исказан стопом извршења) у наставку је представљен табеларно, са пратећим образложењем.

Табела 8: Извршење оперативних и финансијских циљева према ИПАРД мери

Показатељ	Реализација на годишњем нивоу					Реализација 31.12.2023. (кумулатив)	Циљна вредност* 2014-2020.	Стопа извршења (%)
	2019	2020	2021	2022	2023			
						а	б	в = (а/б)
МЕРА 1								
Број подржаних пројеката	145	46	279	112	327	909	830	109,5
Број газдинстава која су модернизовала производњу	145	46	279	112	327	909	690	131,7
Број газдинстава која напредују ка достизању стандарда ЕУ	145	46	279	112	327	909	440	206,6
Број газдинстава која инвестирају у производњу енергије из обновљивих извора	0	0	1	1	0	2	40	5,0
Број газдинстава која инвестирају у смањење N ₂ O и емисије метана (складиштење стајњака)	0	0	2	4	3	9	110	8,2
Укупна вредност инвестиција у физичку имовину подржаних газдинстава (мил. EUR)	9,6	4,4	19,0	22,3	55,3	110,6	196,3	56,3
МЕРА 3								
Број подржаних пројеката	0	26	14	23	18	81	180	45,0
Број предузећа која су модернизовала производњу	0	26	14	23	18	81	180	45,0
Број предузећа која напредују ка достизању стандарда ЕУ	0	26	14	23	18	81	180	45,0
Број предузећа која инвестирају у производњу енергије из обновљивих извора	0	0	0	2	6	9	18	50,0
Број новостворених радних места (брutto)	NA	NA	NA	NA	NA	NA	90	NA
Укупна вредност инвестиција у физичку имовину подржаних предузећа (мил. EUR)	0,0	8,5	8,7	12,9	13,0	43,0	115,9	37,1
МЕРА 7								
Број подржаних пројеката	0	0	0	0	9	9	300	3,0
Број пољопривредних газдинстава / предузећа која развијају додатне или диверзификоване изворе прихода у руралним подручјима	0	0	0	0	9	9	150	6,0
Број корисника који инвестирају у производњу енергије из обновљивих извора	0	0	0	0	0	0	30	0,0
Број новостворених радних места (брutto)	NA	NA	NA	NA	NA	NA	60	NA
Укупна вредност инвестиција у физичку имовину корисника (мил. EUR)	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2	53,7	2,2

NA – Податак није доступан.

* Шеста измена ИПАРД II програма: Одлука ЕК C(2023)5240 од 27. јула 2023. године.

Аналогно извршењу циљева на програмском нивоу, може се констатовати да је од почетка програмске имплементације, поређењем са сваком претходном годином спровођења ИПАРД II програма, 2023. година најефикаснија са аспекта извршења оперативних и финансијских циљева и према ИПАРД мери.

Када је реч о оперативним циљевима, у односу на постављене циљне вредности највећи успех закључно са 31.12.2023. године остварила је Мера 1, са достигнутим и истовремено премашеним циљним вредностима за три показатеља: *Број газдинстава која напредују ка достизању стандарда ЕУ: 206,6%, Број газдинстава која су модернизовала производњу: 131,7% и Број подржаних пројеката: 109,5%*. Највећи број показатеља у оквиру Мере 3 достигао је извршење од 45,0% у односу на постављени циљ, док је најнижа стопа извршења за оперативне циљеве остварена у оквиру Мере 7 (Табела 8).

У оквиру показатеља који се тичу заштите животне средине највећи успех остварила је Мера 3, са стопом извршења од 50,0% за показатељ *Број предузећа која инвестирају у производњу енергије из обновљивих извора*.

Када је реч о показатељу Број новоотворених радних места (брutto), током спровођења ИПАРД II програма, подаци нису били доступни услед потешкоћа у прикупљању истих. Имајући у виду значај овог показатеља, ИПАРД УТ и ИА су предузеле активности у циљу осигурања доступности података за ИПАРД III програмски период.

Извршење финансијских циљева је на нижем нивоу у односу на остварен ниво извршења за већину оперативних показатеља у оквиру сваке појединачне ИПАРД мере. Као и у случају оперативних циљева, у поређењу са осталим мерама Мера 1 је са стопом извршења од 56,4% у односу на циљну вредност остварила највећи успех и по питању достигнућа финансијског показатеља *Укупна вредност инвестиција у физичку имовину подржаних газдинстава (EUR)*. Мера 3 остварила је стопу извршења финансијског показатеља у односу на постављени циљ од 37,1%, док је најмању реализацију финансијског циља закључно са 31.12.2023. године забележила Мера 7: 2,2%, с обзиром на то да је са имплементацијом мере започето у каснијој фази (Табела 8).

3. ФИНАНСИЈСКЕ ОБАВЕЗЕ И ТРОШКОВИ ПО МЕРАМА

У циљу представљања реалног учинка ИПАРД II програма, овај део Извештаја садржи како анализу спровођења Програма у односу на иницијални буџет, тако и у односу на расположиви буџет након аутоматског отказивања буџетске обавезе (*de-commitment*).

Иницијални допринос ЕУ у оквиру ИПАРД II програма износио је 175,0 мил. EUR, док је након аутоматског отказивања буџетске обавезе умањен за 16.515.720 EUR, односно за 9,4%. Опређени буџет према мери је измењен током спровођења Програма услед прерасподеле средстава између мера и аутоматског отказивања буџетске обавезе. У односу на почетно стање, буџет за Мери 1 увећан је за 12.282.473 EUR, а за Мери 7 за 8.700.000 EUR. Када је реч о Мери 3, буџет је умањен за 18.748.194 EUR, а за Мери 9 за 4.750.000 EUR. Апсолутно умањење буџета извршено је за неакредитоване мере.

До краја децембра 2023. године, стопа одобравања подршке ЕУ након аутоматског отказивања буџетске обавезе износи 92,2%. Исти показатељ обрачунат на основу иницијалног финансијског плана износи 83,5%, што представља нижу вредност за 8,7 п.п. У истом периоду, стопа извршења Програмског буџета након аутоматског отказивања буџетске обавезе, укључујући авансне исплате, остварује већу вредност у односу на иницијални финансијски план за 4,4 п.п. (46,7% и 42,3% респективно). Посматрано са

аспекта комплетно исплаћених пројеката, до 31. децембра 2023. године, стопа извршења доприноса ЕУ након аутоматског отказивања буџетске обавезе износи 40,7%, док је наведени показатељ у односу на иницијални финансијски план (36,9%) остварио нижу вредност за 3,8 п.п.

3.1. Учинак Програма у односу на иницијални буџет

ИПАРД II програмом дефинисан је максимални индикативни допринос ЕУ за период 2014-2020. године у износу од 175,0 мил. EUR. У Табели 9 приказан је буџет ЕУ према години.

Табела 9: Максималан индикативни допринос ЕУ за ИПАРД фонд, 2014-2020. год.(EUR)

Година	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2014-2020.
Укупно	-	15.000.000	20.000.000	25.000.000	30.000.000	40.000.000	45.000.000	175.000.000

Извор: ИПАРД II програм, Одлука Комисије о спровођењу С(2015) 257 од 20. јануара 2015. год.

Од укупне јавне подршке за акредитоване инвестиционе мере, 75% износа подршке односи се на допринос ЕУ, док национални допринос износи 25%. У случају Мере 9, допринос ЕУ износи 85% укупне јавне подршке, док је национално суфинансирање 15% (Табела 10). Највеће учешће у укупно опредељеном доприносу ЕУ остварује Мера 1: 43,5%, док Мера 3 у укупно опредељеном доприносу ЕУ остварује учешће од 35,5%. Мера 7, за коју су поверени послови спровођења буџета у 2020. години, остварује учешће у доприносу ЕУ од 10,0%, док се 3,0% опредељеног доприноса ЕУ односи на Мери 9. Током имплементације ИПАРД II програма за Мери 4 и Мери 5 није извршено поверавање послова спровођења буџета.

Табела 10: Финансијски план према мери, 2014–2020. год. (EUR)

Мера	Укупна јавна подршка	Допринос ЕУ	Допринос ЕУ (%)	Национални допринос	Национални допринос (%)
Мера 1	101.386.667	76.040.000	75	25.346.667	25
Мера 3	82.946.667	62.210.000	75	20.736.667	25
Мера 4	10.294.118	8.750.000	85	1.544.118	15
Мера 5	5.833.333	5.250.000	90	583.333	10
Мера 7	23.333.333	17.500.000	75	5.833.333	25
Мера 9	6.176.471	5.250.000	85	926.471	15
Укупно	229.970.588	175.000.000	-	54.970.588	-

Извор: ИПАРД II програм, Одлука Комисије о спровођењу С(2015) 257 од 20. јануара 2015. год.

До краја 2023. године донета су решења о одобравању пројекта у износу од 146.179.470 EUR доприноса ЕУ, што представља 83,5% укупне ИПАРД подршке предвиђене иницијалним финансијским планом. Сходно томе, стопе одобравања доприноса ЕУ у односу на иницијални финансијски план према мери износе: 108,7% за Мери 1, 64,9% за Мери 3, 132,2% за Мери 7 и 0,05% за Мери 9 (Табела 11).

Кумулативно посматрано, од почетка спровођења ИПАРД II програма до краја извештајног периода, стопа извршења доприноса ЕУ у односу на иницијално опредељени буџет (укључујући авансне исплате) износи 42,3%.

Табела 11: Финансијско извршење доприноса ЕУ према мери, 2014–2020. год. (EUR)

Мера	Индикативни финансијски план	Одобрен износ	Исплаћен износ	Стопа одобравања (%)	Стопа извршења (%)
	а	б	в	$\Gamma=(\text{б}/\text{а})\cdot 100$	$\text{д}=(\text{в}/\text{а})\cdot 100$
Мера 1	76.040.000	82.688.186	52.605.852	108,7	69,2
Мера 3	62.210.000	40.361.960	19.300.403	64,9	31,0
Мера 4	8.750.000	0	0	0	0
Мера 5	5.250.000	0	0	0	0
Мера 7	17.500.000	23.126.605	2.107.680	132,2	12,0
Мера 9	5.250.000	2.720	0	0,05	0
Укупно	175.000.000	146.179.470	74.013.935	83,5	42,3

Извор: ИПАРД II програм, Одлука Комисије о спровођењу С(2015) 257 од 20. јануара 2015. год. и Заједничке табеле за праћење и евалуацију

До краја 2023. године исплаћена је јавна подршка у износу од 98.685.248 EUR, од чега допринос ЕУ износи 74.013.935 EUR. Од укупно исплаћеног доприноса ЕУ, 71,1% се односило на Меру 1, 26,1% на Меру 3, док се 2,8% односило на Меру 7, са стопом извршења иницијално опредељеног доприноса ЕУ према мери од 69,2%, 31,0% и 12,0% респективно (Табела 11). До краја извештајног периода нису извршене исплате за Меру 9.

Годишњи извештај о спровођењу ИПАРД II програма за 2023. годину

Табела 12: ИПАРД алокације и извршене исплате доприноса ЕУ према години спровођења ИПАРД II програма (EUR)

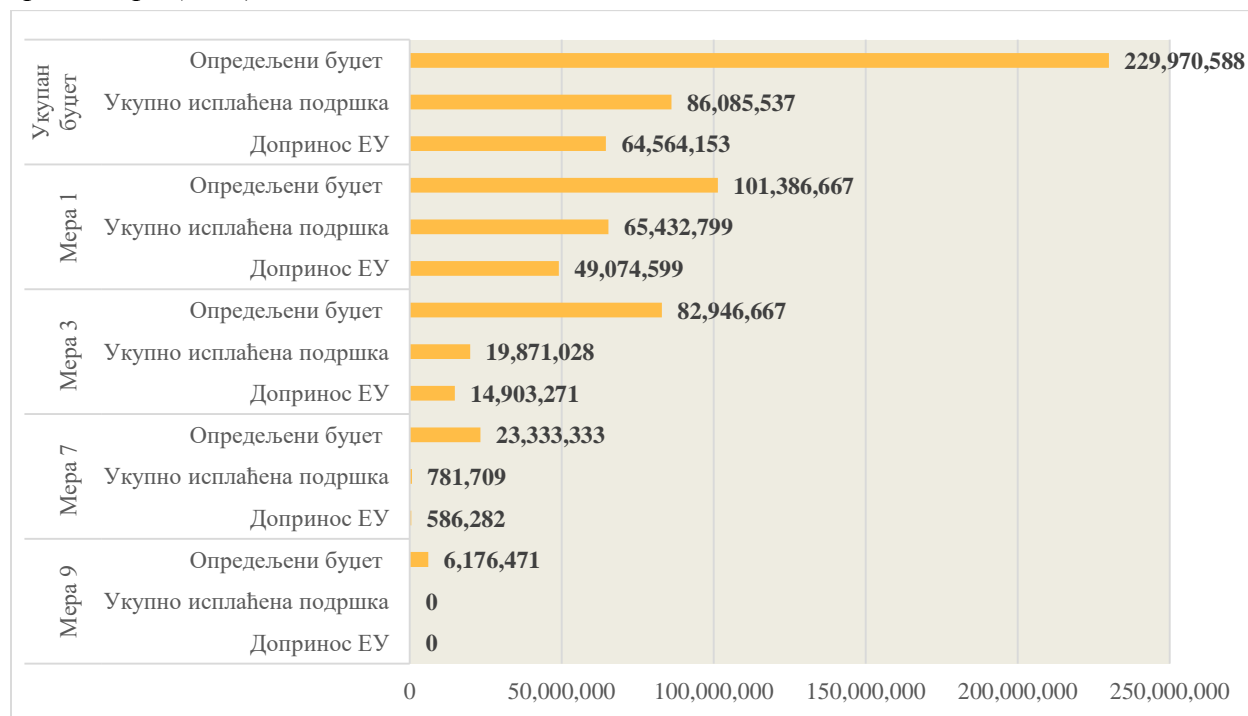
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2014 - 2020
Индикативни допринос ЕУ	0	15.000.000	20.000.000	25.000.000	30.000.000	40.000.000	45.000.000	0	0	0	175.000.000
Мера 1	0	7.535.248	9.900.325	10.622.224	11.199.743	17.002.434	19.780.025	0	0	0	76.040.000
Мера 3	0	6.164.752	8.099.675	8.690.276	9.162.757	13.910.066	16.182.475	0	0	0	62.210.000
Мера 4	0	0	0	2.187.500	2.187.500	2.187.500	2.187.500	0	0	0	8.750.000
Мера 5	0	0	0	500.000	1.000.000	1.900.000	1.850.000	0	0	0	5.250.000
Мера 7	0	1.000.000	1.500.000	2.000.000	5.000.000	4.000.000	4.000.000	0	0	0	17.500.000
Мера 9	0	300.000	500.000	1.000.000	1.450.000	1.000.000	1.000.000	0	0	0	5.250.000
Исплаћени допринос ЕУ	0	0	0	0	0	4.577.520	5.112.389	12.113.315	17.221.415	34.989.296	74.013.935
Мера 1	0	0	0	0	0	4.577.520	2.068.402	8.935.305	10.954.651	26.069.973	52.605.852
Мера 3	0	0	0	0	0	0	3.043.987	3.178.010	5.468.552	7.609.855	19.300.403
Мера 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Мера 5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Мера 7	0	0	0	0	0	0	0	0	798.211	1.309.469	2.107.680
Мера 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Извор: ИПАРД II програм, Одлука Комисије о спровођењу С(2015) 257 од 20. јануара 2015. год. и Заједничке табеле за праћење и евалуацију

У односу на укупан износ исплаћеног доприноса ЕУ (74,0 мил. EUR), у 2023. години остварено је учешће од 47,3%, у 2022. години 23,3%, у 2021. години 16,4%, у 2020. години 6,9%, док је у 2019. години остварено учешће од 6,2%. Стопа извршења у односу на укупан иницијални финансијски план (175 мил. EUR) износи 20,0% у 2023. години, 9,8% у 2022. години, 6,9% у 2021. години, 2,9% у 2020. години и 2,6% у 2019. години.

Реализација укупне јавне подршке у односу на иницијално одређени буџет према мери приказана је на Графикону 5.

Графикон 5: Подршка за комплетно исплаћене пројекте у односу на одређени буџет према мери (EUR)

3.2. Учинак Програма након аутоматског отказивања буџетске обавезе

Финансијским споразумом 2014 - 2020 предвиђена је буџетска обавеза за финансијску 2018. годину у износу од 30,0 мил. EUR. На основу размене писама о међусобном разумевању између МПШВ и ЕК од 20. јануара 2022. године, Финансијски споразум је измењен и уместо „n+3” одређено је „n+4” правило финансирања, чиме је одобрено продужење реализације буџетске обавезе за 2018. годину закључно са 31.12.2022. године. Европска комисија је дописом број *Ref. Ares (2023)1463256* од 28.02.2023. године известила Србију о почетку примене правила које се односи на аутоматско отказивање додељених средстава и износу који потпада под наведено правило (*de-commitment*), а у складу са чланом 34(1) СС за ИПАРД II програм. С обзиром на то да средства из буџетске алокације за 2018. годину у износу од 12.818.933,11 EUR нису употребљена у сврху предфинансирања, за међуплаћања, и да за иста НАО није доставио захтев за плаћање, ЕК је обавестила Србију о примени аутоматског отказивања буџетске обавезе у наведеном износу. Сходно томе, укупна буџетска обавеза за ИПАРД II програм, тј. одређен допринос ЕУ, закључно са извештајним периодом, износи 158.484.279,56 EUR. Камата зарађена на ИПАРД II евро рачуну отвореном код НБС, према подацима Националног фонда (НФ), од почетка спровођења ИПАРД II програма износи 0,0 EUR.

Табела 13: Максималан индикативни допринос ЕУ за ИПАРД фонд, 2014-2020. год. (EUR)

Година	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2014-2020.
Укупно	-	15.000.000	20.000.000	21.303.213	17.181.067	40.000.000	45.000.000	158.484.280

Извор: ИПАРД II програм

Изменама ИПАРД II програма, како укупна јавна подршка тако и допринос ЕУ расподељени су на мере за које је извршено поверавање послова спровођења буџета: Мера 1, Мера 3, Мера 7 и Мера 9. Највеће учешће у укупно опредељеном доприносу ЕУ остварује Мера 1 са 55,7%, док у укупно опредељеном доприносу ЕУ Мера 3 остварује учешће од 27,4%. Мера 7, за коју је поверавање послова спровођења буџета извршено у 2020. години, у доприносу ЕУ остварује учешће од 16,5%, док је за Мери 9 опредељен допринос ЕУ од 0,3% (Табела 14).

Табела 14: Финансијски план према мери, 2014–2020. год. (EUR)

Мера	Укупна јавна помоћ	Допринос ЕУ	Допринос ЕУ (%)	Национални допринос	Национални допринос (%)
Мера 1	117.763.298	88.322.473	75	29.440.824	25
Мера 3	57.949.075	43.461.806	75	14.487.269	25
Мера 4	0	0	85	0	15
Мера 5	0	0	90	0	10
Мера 7	34.933.333	26.200.000	75	8.733.333	25
Мера 9	588.235	500.000	85	88.235	15
Укупно	211.233.941	158.484.280	-	52.749.662	-

Извор: ИПАРД II програм

У 2023. финансијској години није било расписаних позива за инвестиционе мере, док је један јавни позив расписан у оквиру Мере 9 (Други јавни позив).

Током извештајног периода ИА је НФ поднела 66 захтева за средства и сви су одобрени (два захтева су делимично одобрена). За достављене и одобрене захтеве за средства, НФ је извршио трансфер средстава ИА, која је исплатила 390 корисника, од чега 340 за Мери 1, 33 за Мери 3 и 17 за Мери 7. Укупна вредност подршке исплаћене корисницима у извештајном периоду износи 46.652.395,50 EUR, од чега допринос ЕУ износи 34.989.296,11 EUR, а допринос РС 11.663.099,39 EUR.

До краја 2023. године донета су решења о одобравању пројеката у вредности доприноса ЕУ од 146.179.470 EUR, што представља 92,2% укупне ИПАРД подршке предвиђене индикативним финансијским планом (пораств у односу на претходну извештајну годину за 32,7%). Од укупно одобреног износа доприноса ЕУ 56,6% односило се на Мери 1, на Мери 3 односило се 27,6%, на Мери 7 односило се 15,8%, док се на Мери 9 односило 0,002%. Сходно наведеном, стопе одобравања доприноса ЕУ предвиђеног индикативним планом према мери износе: 93,6% за Мери 1, 92,9% за Мери 3, 88,3% за Мери 7 и 0,5% за Мери 9 (Табела 15).

Кумулативно посматрано, од почетка спровођења ИПАРД II програма до краја извештајног периода, стопа извршења износи 46,7% (укључујући авансна плаћања).

Табела 15: Финансијско извршење доприноса ЕУ према мери, 2014–2020. год. (EUR)

Мера	Индикативни финансијски план	Одобрен износ	Исплаћен износ	Стопа одобравања (%)	Стопа извршења (%)
	а	б	в	$\Gamma=(\text{б}/\text{а})\cdot 100$	$\text{д}=(\text{в}/\text{а})\cdot 100$
Мера 1	88.322.473	82.688.186	52.605.852	93,6	59,6
Мера 3	43.461.806	40.361.960	19.300.403	92,9	44,4
Мера 4	0	0	0	0,0	0,0
Мера 5	0	0	0	0,0	0,0
Мера 7	26.200.000	23.126.605	2.107.680	88,3	8,0
Мера 9	500.000	2.720	0	0,5	0,0
Укупно	158.484.280	146.179.470	74.013.935	92,2	46,7

Извор: ИПАРД II програм, Заједничке табеле за праћење и евалуацију

До краја 2023. године исплаћено је 98.685.248 EUR јавне подршке, од чега допринос ЕУ износи 74.013.935 EUR. Од укупно исплаћеног доприноса ЕУ 71,1% односило се на Меру 1, 26,1% на Меру 3, док се 2,8% односило на Меру 7, уз стопу извршења индикативног доприноса ЕУ према мери од 59,6%, 44,4%, односно 8,0% респективно (Табела 15). До краја извештајног периода није било исплате у оквиру Мере 9.

У поређењу са претходном извештајном годином остварен је значајан напредак у погледу искоришћености доприноса ЕУ за Меру 1 и Меру 3 (98,2%, односно 65,1% респективно), док су за Меру 7 извршене исплате у укупном износу доприноса ЕУ од 2,1 мил. EUR. У 2023. години извршена је исплата доприноса ЕУ у укупном износу од 35,0 мил. EUR, чиме је остварен пораст укупно исплаћеног доприноса ЕУ у 2023. у односу на 2022. годину за 89,7% (Табела 16).

Годишњи извештај о спровођењу ИПАРД II програма за 2023. годину

Табела 16: ИПАРД алокације и извршене исплате доприноса ЕУ према години спровођења ИПАРД II програма (EUR)

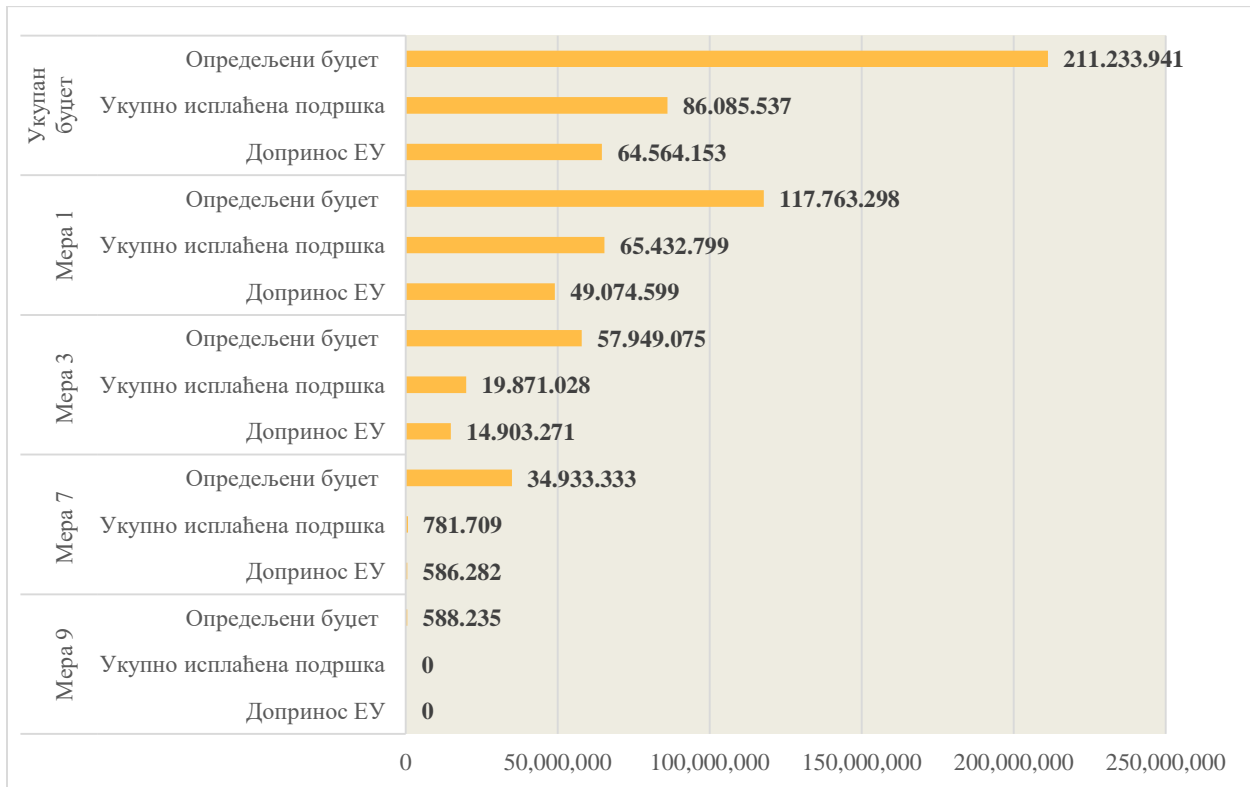
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2014 - 2020.
Индикативни допринос ЕУ	0	15.000.000	20.000.000	21.303.213	17.181.067	40.000.000	45.000.000	0	0	0	158.484.280
Мера 1	0	7.535.248	9.900.325	9.663.583	4.508.383	18.902.434	37.812.500	0	0	0	88.322.473
Мера 3	0	7.464.752	10.099.675	7.952.130	4.035.184	13.910.066	0	0	0	0	43.461.806
Мера 7	0	0	0	3.687.500	8.637.500	7.187.500	6.687.500	0	0	0	26.200.000
Мера 9	0	0	0	0	0	0	500.000	0	0	0	500.000
Исплаћени допринос ЕУ	0	0	0	0	0	4.577.520	5.112.389	12.113.315	17.221.415	34.989.296	74.013.935
Мера 1	0	0	0	0	0	4.577.520	2.068.402	8.935.305	10.954.651	26.069.973	52.605.852
Мера 3	0	0	0	0	0	0	3.043.987	3.178.010	5.468.552	7.609.855	19.300.403
Мера 7	0	0	0	0	0	0	0	0	798.211	1.309.469	2.107.680
Мера 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Извор: ИПАРД II програм, Заједничке табеле за праћење и евалуацију

У односу на укупан износ исплаћеног доприноса ЕУ (74,0 мил. EUR), удео од 47,3% остварен је у 2023. години, 2022. година остварује удео од 23,3%, 2021. година остварује удео од 16,4%, 2020. година остварује удео од 6,9%, док 2019. година остварује удео од 6,2%. Стопа извршења у односу на укупан финансијски план (158,5 мил. EUR) износи 22,1% у 2023. години, 10,9% у 2022. години, 7,6% у 2021. години, 3,2% у 2020. години и 2,9% у 2019. години.

Реализација укупне јавне подршке са становишта одређеног буџета према објављеном јавном позиву представљена је на Графикону 6.

Графикон 6: Подршка за комплетно исплаћене пројекте у односу на одређени буџет према мери (EUR)

До краја 2023. године затворена су три позива са становишта обраде и исплате захтева: Први и Други позив за Мери 1 и Први позив за Мери 3. Од укупног броја одобрених пројеката у оквиру Првог и Другог позива за Мери 1 за 57 одобрених пројеката није поднет захтев за исплату или је исти одбијен, док у оквиру Првог позива за Мери 3 за три одобрена пројекта није поднет захтев за исплату, односно исти је одбијен (Табела 17).

Табела 17: Закључени позиви према мери, 31.децембар 2023. год.

Мера/ позив	Поднети захтеви		Одбијени захтеви		Обустањени захтеви		Одобрени захтеви		Исплаћени захтеви		
	Број	Јавна подршка (EUR)	Број	Јавна подршка (EUR)	Број	Јавна подршка (EUR)	Број	Јавна подршка (EUR)	Број	Јавна подршка (EUR)	
М1	Први позив	85	7.209.545	25	2.077.058	18	814.188	42	3.784.815	32	2.801.390
	Други позив	393	11.478.100	97	1.971.938	106	2.969.760	190	5.254.771	143	4.229.809
М3	Први позив	26	4.964.531	8	2.213.023	3	394.564	15	2.250.709	12	1.693.447
Укупно	504	23.652.176	130	6.262.019	127	4.178.512	247	11.290.295	187	8.724.646	

Извор: Заједничке табеле за праћење и евалуацију

4. МЕРЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА И ЕФИКАСНОСТИ СПРОВОЂЕЊА ИПАРД ПРОГРАМА

У извештајном периоду није било персоналних промена у оквиру система управљања и контроле, као ни у оквиру Управљачке структуре.

- **Промене у оквиру Управљачког тела:**
 - Место руководиоца Групе за програмирање мера ИПАРД програма за унапређење конкурентности, руралне инфраструктуре и *LEADER* приступа упражњено је од 26. јуна 2023. године.
- **Промене у оквиру ИПАРД агенције:**
 - Помоћник директора Сектора за контролу на лицу места разрешен је од 17. јануара 2023. године;
 - В.д. помоћника директора Сектора за контролу на лицу места попуњено је на краткорочној основи;
 - Помоћник директора Сектора за економско-финансијске послове постављен је на период од пет година од 9. марта 2023. године;
 - Помоћник директора Сектора за правне и опште послове постављен је на период од пет година од 9. марта 2023. године;
 - Помоћник директора Сектора за послове координације, међународне сарадње и интегрисаног система управљања и контроле постављен је на период од пет година од 27. априла 2023. године;
 - Помоћник директора Сектора за одобравање пројеката постављен је на период од пет година од 27. априла 2023. године;
 - Помоћник директора Сектора за одобравање плаћања подстицаја постављен је на период од пет година од 27. априла 2023. године;
 - В.д. помоћника директора Сектора за информационе технологије разрешен је од 3. августа 2023. године;
 - Директор УАП постављен је на период од пет година од 05. октобра 2023. године;
 - В.д. помоћника директора Сектора за информационе технологије постављен је на период од шест месеци од 26. октобра 2023. године.
- **Промене у оквиру Ревизорског тела:**
 - В.д. директора Ревизорског тела постављен је на период од шест месеци од 27. јула 2023. године.

4.1. Активности Управљачког тела

Управљачко тело одговорно је за припрему и спровођење ИПАРД II програма, и то за:

- израду нацрта ИПАРД II програма и његових измена и допуна;
- контролу и проверу мера дефинисаних ИПАРД II програмом;
- одабир мера у оквиру сваког позива за подношење захтева, одређивање услова прихватљивости и расподелу финансијских средстава по мерама и позивима;
- израду и ажурирање одговарајућег националног правног основа за спровођење ИПАРД II програма;
- помоћ и подршку у раду ИПАРД II Одбора за праћење (ИПАРД II ОП).

Управљачко тело одговорно је и за успостављање система за праћење и извештавање у циљу прикупљања финансијских и статистичких података о напретку у спровођењу ИПАРД II програма. Систем за праћење и извештавање омогућава израду годишњих извештаја, као и завршног извештаја о спровођењу ИПАРД II програма које УТ доставља ИПАРД II ОП, НАО, НИПАК и ЕК. Управљачко тело спроводи и вредновања ИПАРД програма и извештава о спроведеним активностима предвиђених Планом вредновања.

Осим наведеног, УТ припрема и годишњи акциони план за активности предвиђене у оквиру Мере 9, као и План активности видљивости и комуникације и извештава чланове ИПАРД II ОП о реализацији истих.

У извештајном периоду УТ је спровело следеће активности:

- Припремљен је предлог Шесте измене ИПАРД II програма, који је усвојен у писаној процедури од стране чланова ИПАРД II ОП. Измена ИПАРД II програма усвојена је од стране ЕК и Владе РС;
- Измене Правилника о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава, Правилника о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства и Правилника о ИПАРД подстицајима за диверзификацију пољопривредних газдинстава и развој пословања уследиле су ради увођења индексације одобрене вредности прихватљивих трошкова и утврђивања коначног износа ИПАРД подстицаја. Ове измене извршене су у циљу унапређења апсорпције средстава ИПАРД II програма.

Ризици у спровођењу ИПАРД II програма и предузете активности

У извештајном периоду, УТ је у координацији са ИА предузело активности како би се утврдили и отклонили ризици и недостаци који утичу на спровођење ИПАРД II програма. У Табели 18 наведене су активности које се односе на измене правилника за Меру 1, Меру 3 и Меру 7, а у циљу примене мера за отклањање идентификованих ризика и унапређења ефикасности спровођења Програма.

Табела 18: Ризици и предузете активности у циљу отклањања ризика и недостатака у спровођењу мера ИПАРД II програма у 2023. години

Ризици током спровођења ИПАРД мера (проверљивост и контрола)	Предузете активности	Исход
Мера 1		
1. Раст цена грађевинског материјала, механизације и опреме у РС и на светском тржишту један је од разлога одустајања корисника од реализације инвестиције	Редовни састанци УТ и ИА; Увођење могућности индексације цена путем измена и допуна Правилника.	Усвојене су измене и допуне правилника за Меру 1 којим је уведена могућност индексације цена, што доприноси побољшању апсорпције средстава.
Мера 3		
1. Раст цена грађевинског материјала, механизације и опреме у РС и на светском тржишту један је од разлога одустајања корисника од реализације инвестиције	Редовни састанци УТ и ИА; Увођење могућности индексације цена путем измена и допуна Правилника.	Усвојене су измене и допуне правилника за Меру 3 којим је уведена могућност индексације цена, што доприноси побољшању апсорпције средстава.
Мера 7		

<p>1. Раст цена грађевинског материјала, механизације и опреме у РС и на светском тржишту један је од разлога одустајања корисника од реализације инвестиције</p>	<p>Редовни састанци УТ и ИА; Увођење могућности индексације цена путем измена и допуна Правилника.</p>	<p>Усвојене су измене и допуне правилника за Мету 7 којим је уведена могућност индексације цена, што доприноси побољшању апсорпције средстава.</p>
--	--	--

4.1.1. Изјава о управљању

У складу са чланом 59(2) ОС ИПА II и чланом 46(1) СС, НАО је доставио ЕК Изјаву о управљању за 2023. годину, која обухвата:

- укупну одговорност за финансијско управљање средствима ЕУ у РС и за законитост и регуларност основних трансакција;
- одговорност за ефикасно функционисање система управљања и интерне контроле у оквиру ИПА II.

НАО је извршио анализу годишњих изјава о управљању достављених од стране ИПАРД Оперативне структуре засноване на директном и континуираном надзору и праћењу адекватног функционисања система интерне контроле успостављеног за спровођење ИПАРД II програма.

У Изјави о управљању за 2023. годину од стране НАО посебно су наглашене следеће области које ће бити у фокусу током 2024. године:

- **Завршетак спровођења ИПАРД II програма:** Посебна пажња биће усмерена ка унапређењу искоришћености буџета и поштовање правила о аутоматском отказивању средстава узимајући у обзир да сви преостали трошкови у оквиру ИПАРД II програма морају бити исплаћени до 31. децембра 2024. године. Биће настављени редовни састанци између Управљачке и Оперативне структуре у циљу разматрања текућих задатака и питања, укључујући састанке Радне групе за праћење и извештавање ЕК о реализацији активности предвиђених Акционим планом за унапређење искоришћености ИПАРД средстава.
- **Капацитет запослених у свим ИПАРД телима:** Имајући у виду да су сва ИПАРД тела извршила детаљније и тачније планирање потребног броја особља, као и да су кроз различите обуке показали посвећеност значају унапређења знања, може се закључити да је ова тема знатно унапређена, иако остаје у фокусу праћења и надзора од стране НАО/НАО СО, због свог значаја и утицаја на функционалност система.
- **Спровођење политике задржавања кадрова у ИПАРД телима:** Политика задржавања кадрова препозната је као један од приоритета од стране највиших нивоа власти у РС. У наредном периоду биће настављене активности које се односе на наведену политику у оквиру целокупне ИПА/ИПАРД структуре. Позитивне промене у погледу мера задржавања кадрова спроведене су изменом Уредбе о разврставању радних места и мерилима за опис радних места државних службеника. Ови почетни кораци могу се сматрати мањим, али важним активностима у циљу задржавања кадрова, што ће подстаћи целу структуру да планира и настави да ради на развоју функционалних и ефективних мера политике задржавања кадрова. Поред тога, мере попут обезбеђивања широког спектра обука које јачају капацитете особља, укључујући и специфичне вештине, подједнако су важне јер је њихов циљ да спрече одлив особља.

- **Припрема институционалног, правног и процедуралног оквира и почетак спровођења ИПАРД III програма:** Циљ НАО и тела у оквиру Управљачке структуре, УТ и ИА је да искористе научене лекције на најпродуктивнији начин како би се обезбедило благовремено поверавање послова спровођења буџета и имплементација ИПАРД III програма.

4.2. Активности НАО СО и Националног фонда

У извештајном периоду поднета су три захтева за измену акредитованих процедура (један од стране Управљачке структуре и два од стране ИА). Поред тога, од стране ИА поднет је један захтев за изузетну ситуацију НАО на одобравање.

Измена процедура у оквиру Управљачке структуре: Као резултат унапређења процедура заснованих на пракси, увођења нових и ажурирања постојећих анекса у вези са мерама 1, 3, 7 и 9, укључујући извршене техничке корекције, Управљачка структура поднела је један захтев за измену акредитованих процедура.

Измењена верзија процедура у оквиру Управљачке структуре:

- Верзија 3.1 од 1. новембра 2023. године.

Измена процедура у ИА: У извештајном периоду ИА је поднела два захтева за измену процедура услед измена и допуна правилника за спровођење Мере 1, Мере 3 и Мере 7 услед увођења индексације цена. Поред измена процедура због увођења индексације цена, решавање препорука ревизорских налаза било је такође предмет усклађивања процедура. Предложене измене нису утицале на услове поверавања послова спровођења буџета, нити су оцењене као значајне према упутствима о значајним променама добијеним од стране ЕК. Све предложене измене и допуне одобрене су од стране НАО и односе се на техничке корекције, искључивање појединих прилога у циљу административног поједностављивања, поједностављивања процедура и сл.

Верзије процедура у ИА остале су непромењене (3.1), само документација која је била предмет измене процедура важи од:

- 11. априла 2023. године (11 докумената), и
- 10. новембра 2023. године (осам докумената).

Контроле на лицу места спроведене од стране Управљачке структуре

Током извештајног периода, а у складу са планом контроле на лицу места за 2023. годину, НАО СО је спровео пет контрола на лицу места у ИА, укључујући три посете одабраним ИПАРД корисницима и две контроле на лицу места у УТ.

НАО СО је у потпуности спровео план контроле на лицу места. Контроле су биле усмерене на радне и хоризонталне процесе. Сврха контрола на лицу места била је провера усклађености спровођења радних процеса у ИА и УТ са акредитованим процедурама, ефикасност и ефективност успостављеног система за спровођење ИПАРД II програма, као и контрола инвестиција на терену.

Такође, један од циљева контрола на лицу места је провера да ли ИПАРД тела заиста спроводе процедуре на основу којих су им поверени послови спровођења буџета у оквиру ИПАРД II програма.

НАО СО је по први пут спровео контролу на лицу места за Мери 9: Техничка помоћ, с обзиром на то да је спровођење ове мере започето 2022. године расписивањем Првог јавног

позива за подношење захтева за одобравање пројекта, а даљи административни поступци и уговарање спроведени су током 2023. године.

Национални фонд је извршио административне провере (*desk-based*) током септембра/октобра 2023. године. Фокус административне провере (*desk-based*) био је на четири корисника којима је исплаћена подршка за које је ИА поднела захтев НФ за Мериу 1 (два корисника), Мериу 3 (један корисник) и Мериу 7 (један корисник).

Одржани састанци на управљачком нивоу

Током 2023. године одржано је више консултативних састанака између релевантних представника Управљачке и Оперативне структуре, са главним фокусом на спровођење ИПАРД II програма и припрему за поверавање претходно поверених послова спровођења буџета (*roll-over entrustment*) у оквиру ИПАРД III програма. Поред тога, најважније теме односиле су се на ажурирање и усклађивање процедура за ИПАРД III програм, одрживу политику управљања људским ресурсима, третман неправилности, административне грешке, рок за административну обраду захтева, рангирање ИПАРД корисника, могућност плаћања корисницима у еврима, прогнозе плаћања итд.

У циљу превазилажења потенцијалних слабости унутар система разматрани су нови приступи за унапређење ИПАРД система, као и побољшање протока информација у циљу унапређења комуникације између релевантних заинтересованих страна.

Управљање ризицима

Сва тела редовно прате идентификоване ризике и реализацију планова за њихово ублажавање и извештавају НАО координатора за ризике, омогућавајући надзор процеса управљања ризицима у систему у целини. Одобрени ажурирани регистри ризика достављени су НАО СО од стране НФ, УТ и ИА.

4.3. Активности ИПАРД агенције

Према Правилнику о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у МПШВ који је ступио на снагу 18. марта 2023. године, у УАП је систематизовано 276 радних места, од чега се 232 односе на послове спровођења ИПАРД II програма. Укупан број запослених на дан 31. децембар 2023. године износио је 320, од чега је на ИПАРД пословима радило 196 запослених (162 на неодређено и 34 на одређено време).

Почетком априла 2023. године успешно је окончан јавни конкурс за додатно запошљавање 31 лица (од тога 29 на ИПАРД пословима) који је оглашен 20. јула 2022. године. Јавни конкурс за попуњавање 32 извршилачка радна места на ИПАРД пословима који је оглашен 17. маја 2023. године, окончан је у децембру 2023. године. Очекује се да 19 новозапослених ступи на рад почетком 2024. године. За неколико радних места конкурс није успешно реализован, услед неиспуњавања мерила за проверу тражених компетенција.

Решењима Владе РС од 9. марта 2023. године и 27. априла 2023. године постављени су помоћници директора у УАП на пет година, док је директор УАП постављен на период од пет година Решењем Владе РС од 5. октобра 2023. године (детаљније у Поглављу 4). У току је јавни конкурс за попуњавање положаја помоћника директора Сектора за контролу на лицу места, који је оглашен у децембру 2023. године.

Током 2023. године ИА је обављала послове ажурирања аката за поступање по захтевима за одобравање ИПАРД пројеката и захтевима за одобравање ИПАРД подстицаја у вези са претходно објављеним јавним позивима, који су још увек у поступку решавања.

Током извештајног периода, поднет је један захтев за одобравање изузетне ситуације који је одобрен 25. децембра 2023. године. Услед више силе, изузетна ситуација се примењује на захтеве за коначну исплату инвестиција у изградњу, опремање и подизање засада, подизање, обнављање и опремање засада, као и машина за сејање поврћа, који су били у обради у време када је донета одлука о елементарној непогоди (бр. 217-7104/2023 од 2. августа 2023. године) и захтеве који су достављени у року до три месеца од доношења решења.

Неки од изазова са којима се суочавала ИА односили су се на поремећаје на тржишту, што је резултирало великим бројем како измена самих понуда, тако и измена пројеката и захтева за продужетак рока за реализацију инвестиције, који су изискивали додатно ангажовање, као и време за обраду и уређивање захтева. Такође, током 2023. године спроведене су активности које се тичу успостављања софтверског решења у циљу убрзавања процеса административне обраде захтева. Поред тога, припремљен је нови приступ за проверу оправданости трошкова у циљу поједностављивања и убрзавања процеса одобравања, боље апсорпције средстава и смањења ризика од аутоматског отказивања средстава (*de-commitment*), смањења оптерећења подносилаца захтева и обрађивача и ефикаснијег постизања бољих резултата и смањења грешака у процесу одобравања пројекта. Уместо „двоструког” система провере за исти трошак, који се после година спровођења показао неефикасним и који је почео да представља оперативну препреку како за администраторе у раду, тако и за саме подносиоце захтева, ИА је израдила предлог за увођење „поједностављеног” система провере. Наведени систем провере оправданости трошкова је механизам који се састоји од поједностављења система „двоструке” провере и представља велику промену у процедурама процеса одобравања пројеката, а очекује се да буде усвојен у наредном периоду. Такође, неки од изазова са којима се ИА суочавала током извештајног периода односили су се на кашњење у достављању документације екстерних тела, затим кашњења у вези добијања употребних дозвола, као и неблаговременог достављања потврда од стране локалних самоуправа, дуготрајан процес уписа објеката у катастар непокретности и сл.

Предузети су кораци у циљу превазилажења идентификованих потешкоћа, односно остварена је продуктивнија сарадња са спољним институцијама, укључујући инспекцијске органе (техничка тела) задужене за неопходне провере усклађености са националним и стандардима ЕУ, као и са јединицама локалне самоуправе у вези са издавањем употребне дозволе, уписом непокретности у катастар непокретности и потврде о дуплом финансирању. Такође, континуирана едукација запослених и проширење сарадње са другим спољним институцијама, као што је Привредна комора Србије у вези са издавањем сертификата о пореклу робе, довела је до позитивних резултата. Све горенаведене активности резултирале су смањењем потребног времена за обраду захтева за плаћање у односу на период од шест месеци који је предвиђен СС (у оквиру Мере 1 за 66 дана, Мере 7 за 58 дана и Мере 3 за 91 дан).

4.3.1. Контроле спроведене по мерама и утврђене неправилности

Током извештајног периода спроведене су укупно 872 контроле на лицу места. У 2023. години настављено је са спровођењем контрола пре одобравања пројекта путем алтернативних средстава (изузетне ситуације у оквиру Шестог и Седмог позива за Меру 1), при чему су спроведене 174 контроле, што представља више од половине укупног броја

контрола пре одобравања пројекта спроведених у Мери 1 у 2023. години. Укупно је спроведено 245 контрола у Мери 1, 39 у Мери 3, 62 у Мери 7 и једна контрола у Мери 9. Контроле захтева за плаћање до сада нису показале ниједно одступање у вези са поднетим захтевом, у случајевима где је контрола пре одобравања спроведена путем алтернативних средстава.

Контроле пре коначне исплате за Мери 7 започеле су током 2023. године, и укупно је обављено 400 контрола пре исплате, укључујући допунске контроле (351 у Мери 1, 36 у Мери 3 и 13 у Мери 7), од којих се 30 контрола односило на контролу скривених радова. Путем посебне електронске адресе запримају се обавештења о извођењу скривених радова (уместо коришћења поштанских услуга), као и фотографије предмета контроле са гео-ознаком које су направили корисници, чиме се постиже даље убрзавање процеса контроле. На основу приложених гео-таг фотографија, предмети скривених радова су евидентирани у 12 случајева до краја 2023. године, што оправдава напоре да контроле путем алтернативних средстава постану једнаке физичким контролама.

У складу са планом формираним на основу калкулације ризика, током 2023. године спроведене су накнадне (*ex-post*) контроле. С обзиром на то да се број исплаћених захтева из године у годину сукцесивно повећава, повећава се и број пројеката који су предмет контроле након исплате. Током 2023. године спроведено је укупно 125 контрола након исплате (*ex-post*) са пет додатних провера.

У извештајном периоду пријављена су три сигнала неправилности и једна *PACA* пријава. У складу са процедуром за управљање неправилностима, за две пријаве донета је одлука о потврђивању неправилности (потврђена је једна *PACA* неправилност и један сигнал неправилности). За једну пријаву сигнала донета је одлука да неправилност не постоји. Поступак решавања за три пријаве неправилности је окончан, а за једну пријаву је у току. У вези са потврђеним неправилностима поднета је једна кривична пријава надлежном тужилаштву и две иницијативе за одређивање пасивног статуса газдинства. Поводом потврђене неправилности са финансијским утицајем донето је решење за повраћај средстава. Корисник је поступио у складу са решењем за повраћај средстава и добровољно извршио исти у укупном износу од око 2,7 мил. динара.

4.3.2. Ревизорске мисије

Интерна ревизија спроведена у УТ:

У извештајном периоду започета је једна интерна ревизија у УТ. Уводни састанак је одржан 25. децембра 2023. године. Наведена интерна ревизија је у току и у складу са годишњим планом интерне ревизије за 2023. годину.

Интерна ревизија спроведена у ИА:

Током извештајног периода извршено је пет интерних ревизија у ИА и једна ревизија праћења спровођења препорука (*follow-up*), а у складу са годишњим планом ревизије за 2023. годину.

Извршене су следеће интерне ревизије: ревизија управљања дуговима, ревизија управљања неправилностима и преварама, ревизија поновног извођења одобравања плаћања за Мери 7 - Први јавни позив (*Re-performance*), ревизија система контроле оправданости трошкова путем три понуде и система обрачуна прихватљивих трошкова и ревизија система планирања средстава потребних за извршење плаћања и исплате средстава из ИПАРД

фондова. Интерни ревизори су идентификовали укупно 13 налаза, од којих су три високог ризика, четири средњег ризика и шест налаза ниског ризика.

Налази високог ризика су следећи: Одељење за одобравање пројеката из програма међународних подстицаја пољопривредне политике приликом обраде предмета није користило важеће процедуре у оквиру конкретног јавног позива; начин обрачуна прихватљивих општих трошкова није јасно прописан акредитованим процедурама; линије комуникације и извештавања по питању успешне реализације послова из делокруга рада Сектора за одобравање пројеката нису успостављене на адекватан начин, односно запосленима нису увек биле доступне информације неопходне за обављање послова.

Налази средњег ризика су: процедуре Одсека за управљање дуговима, као и дијаграм тока не дефинишу на одговарајући начин све кораке у поступку управљања дугом; нису испоштовани интерни рокови прописани процедурама Одељења за одобравање плаћања, односно није испоштован рок од шест месеци од момента пријема захтева за исплату до коначне исплате корисника, који је прописан чланом 41. Секторског споразума; појачан надзор у Одељењу за одобравање плаћања се не спроводи у складу са процедурама и Одлуком о посебно изложеним и осетљивим пословима (у међувремену овај налаз је затворен).

Извештаји са акционим плановима за спровођење препорука ревизије и задатим роковима достављени су НАО у циљу информисања.

Информације о налазима ревизије Ревизорског тела, препорукама и мерама које је предузела ИПАРД структура

Ревизорско тело је извршило ревизију система у вези са ИПАРД II програмом за период од 1. априла 2022. године до 31. марта 2023. године, а коначан извештај о ревизији је примљен у августу 2023. године. У периоду од 1. априла до 30. јуна 2023. године, Ревизорско тело је спровело ревизију система управљања и контроле успостављеног под индиректним управљањем за ИПАРД програм 2014-2020, како би се добила оправдана гаранција у погледу његовог ефикасног и ефективног функционисања. Ревизија је такође укључила праћење налаза објављених у претходном ревизорском извештају за целокупну структуру Програма.

Констатована су два налаза високог ризика и четири налаза средњег ризика. Најзначајнији налази тичу се примене неодговарајуће верзије процедура; примене Оквирног споразума, Секторског споразума и процедура у вези са дуговима; изузетне ситуације; примене критеријума бодовања и рангирања дефинисаних ИПАРД II програмом; контролне листе за припрему Изјаве о управљању (у међувремену је уведена контролна листа за припрему Изјаве о управљању од стране ИА, у оквиру измене процедура у новембру 2023. године); неодговарајућих датума Изјаве коју подносиоци подносе уз образац захтева за одобравање пројекта и захтева за исплату, као и уз њихове допуне и измене.

Што се тиче ревизије Изјаве о управљању и годишњих рачуна за фискалну 2023. годину, Ревизорско тело је почело ревизију у августу 2023. године и планирано је да се ова ревизија заврши до 4. марта 2024. године, након чега ће бити припремљени годишњи извештај о ревизорским активностима и годишње ревизорско мишљење.

У августу 2023. године Ревизорско тело је започело ревизију операција ИПАРД II програма за фискалну 2023. годину која ће трајати до 29. фебруара 2024. године, након чега ће бити достављен коначан извештај.

Ревизија операција ИПАРД II програма за фискалну 2022. годину спроведена је у периоду од октобра 2022. године до марта 2023. године, а коначан извештај је објављен 14. марта 2023. године. Узорак је обухватио 21,7% укупних плаћања извршених у 2022. години. Током 2022. године било је пет потврђених случајева неправилности и утврђена су два потврђена дуга, као и 30 аванских плаћања (по први пут) па су узорком обухваћене и ове трансакције. Утврђена су три налаза, од којих два налаза високог ризика и један налаз средњег ризика. Ревизорско тело утврдило је један налаз са финансијским утицајем у износу од 9,0 EUR у вези са исправношћу исказаног износа трошкова. Међутим, сматра се да наведене преплате не утичу на укупну процену система управљања и контроле у оквиру ИПАРД II програма.

Поред наведеног, Ревизорско тело доставило је 14. марта 2023. године годишње ревизорско мишљење и годишњи извештај о ревизорским активностима за ИПАРД II програм за 2022. годину. Годишњи извештај о ревизорским активностима је укључивао следеће: ревизију система за 2022. годину, ревизију операција за 2022. годину, ревизију годишњих финансијских извештаја или извештаја/годишњих рачуна и процену у вези са доследношћу годишњих Изјава о управљању за 2022. годину и праћење претходних ревизија система и операција. Идентификовано је девет закаснелих исплата од укупно 165 исплата. *DG AGRI* је писмом *Ares (2023)4725632* од 7. јула 2023. године обавестио српске власти о налазима у вези са финансијском 2022. годином и разматрао искључење из финансирања ЕУ у износу од 1.042.053,64 EUR.

На основу извршених ревизија, ревизори пружају оправдану гаранцију да су износи наведени у завршним рачунима и финансијским извештајима за претходну годину валидни и прихватљиви и да су финансијске информације тачне. Извршено је и праћење налаза ЕК и Ревизорског тела (укупно 62 налаза, од чега је 11 налаза може бити затворено).

Ревизорска мисија *DG AGRI*

Ревизорска мисија *DG AGRI* одржана је у периоду од 29. новембра до 1. децембра 2023. године у вези са прихватањем рачуна за 2022. годину у оквиру ИПАРД II програма. Након ревизорске мисије, 11. децембра 2023. године, представници УТ и ИА доставили су додатне доказе у вези са предметом ревизије.

4.4. Активности ИПАРД Одбора за праћење

Од почетка спровођења ИПАРД II програма одржано је укупно једанаест седница ИПАРД II ОП, при чему је током извештајног периода одржана једна седница ОП и спроведена је писана процедура за усвајање докумената.

Чланови ИПАРД II ОП су путем писане процедуре усвојили Годишњи извештај о спровођењу ИПАРД II програма за 2022. годину, као и Шесту измену ИПАРД II програма. Једанаеста седница ИПАРД II ОП одржана је 28. јуна 2023. године. Чланови ИПАРД II ОП разматрали су остварене резултате и напредак у спровођењу ИПАРД II програма, као и план активности за наредни период. Након одржане седнице организована је посета корисницима ИПАРД подршке у циљу представљања примера добре праксе.

4.5. Систем за праћење и вредновање

УТ и ИПАРД II ОП прате ефикасност и квалитет спровођења ИПАРД II програма, о чему се извештава ЕК. Праћење програма спроводи се посредством оперативних и финансијских

показатеља дефинисаних ИПАРД II програмом. УТ је одговорно за процес организације и управљања системом за праћење, вредновање и извештавање у вези са спровођењем ИПАРД II програма. Прикупљене информације, након консултација са ИА и ЕК, представљају се члановима ИПАРД II ОП у виду извештаја о спровођењу ИПАРД II програма. У циљу унапређења рада, првенствено у смислу ефикасности, у току је надоградња *IPARD RD IT* софтверског решења, које ће у значајној мери позитивно утицати на брзину и квалитет рада.

4.5.1. Обезбеђивање и координација активности праћења

У складу са одговорностима преузетим из Меморандума о разумевању закљученог између УТ и ИА, о спровођењу ИПАРД II програма ИА извештава УТ. Достављање података спроводи се на основу Заједничких табела за праћење и евалуацију ИПА програма руралног развоја 2014-2020 и других припремљених извештаја. Табеле за праћење спровођења ИПАРД II програма обухватају релевантне информације представљене у виду оперативних и финансијских показатеља. Такође, ИА доставља и информације о извршеним контролама, утврђеним неправилностима, као и додатне информације и податке о спровођењу ИПАРД II програма. Прилог 1 овог Извештаја садржи кумулативне Заједничке табеле за праћење и евалуацију ИПАРД II програма са пресеком стања на дан 31. децембар 2023. године.

4.5.2. Активности вредновања Програма

Вредновање ИПАРД II програма у току програмске имплементације за период спровођења 2018-2019. године извршено је од стране Института за економику пољопривреде, Београд. Вредновањем су биле обухваћене активности које се тичу процене доступности квалитетних података за контекст показатеље ИПАРД II програма и административног поједностављења обраде ИПАРД захтева у циљу унапређења апсорпције ИПАРД фонда. На основу налаза припремљене су препоруке вредновања које се од стране ИПАРД Оперативне структуре спроводе континуирано.

У склопу праћења спровођења препорука вредновања ИПАРД II програма, УТ је прикупило информације од релевантних ИПАРД тела и институција у вези са активностима које су спроведене током 2023. године у циљу адресирања отворених препорука вредновања. Препоруке вредновања односе се на ИА, РЗС и Агенцију за заштиту животне средине.

Евалуативна активност 1: „Процена доступности података за контекст показатеље ИПАРД II програма”

Потреба осигурања доступности недостајућих упоредивих квалитетних података за поједине програмске контекст показатеље (посебно за агроколошке показатеље) препорука је како вредновања ИПАРД II програма у току програмске имплементације (*ongoing* вредновање) тако и претходног (*ex-ante*) вредновања ИПАРД III програма. Активности у циљу осигурања доступности контекст показатеља спроводе се у склопу припрема за предстојеће накнадно (*ex-post*) вредновање ИПАРД II програма, које је СС предвиђено најкасније годину дана након завршетка периода спровођења Програма.

По питању имплементације препорука вредновања које се тичу података за контекст показатеље ИПАРД II програма, достављачи података су известили УТ о напретку у погледу обезбеђивања недостајућих података и усклађивања са методологијом ЕУ за обрачун истих. За највећи број података који се односе на друштвено-економске и секторске

контекст показатеље званични достављач података је РЗС, док је за агроеколошке контекст показатеље главни достављач података Агенција за заштиту животне средине.

Друштвено-економски контекст показатељи

Након Пописа становништва, домаћинства и станова из 2022. године, РЗС спроводи активности на изради класификације за ниво подручја НСТЈ 3 према урбано-руралној типологији региона, као и локалних административних јединица (LAU 2) према степену урбанизације, чиме ће се осигурати доступност података за демографске контекст показатеље према урбано-руралној типологији региона.

Секторски контекст показатељи

Доступност упоредивих података ове групе контекст показатеља биће обезбеђена након успостављања статистике обрачуна података према концепту економских рачуна у пољопривреди у складу са резултатима Пописа пољопривреде 2023 и велике ревизије система националних рачуна у 2024. години. Наведене активности у оквиру РЗС су у току.

Агроеколошки контекст показатељи

Највећи број недостајућих података усклађених са методологијом обрачуна ЕУ односи се на контекст показатеље заштите животне средине. Подаци су доступни према националној методологији обрачуна. Када је у питању контекст показатељ Квалитет воде, за субиндикатор 1: Бруто биланс хранљивих материја прикупљени су основни подаци за обрачун за 2023. годину, док за показатеље субиндикатора 2. Нитрати у слаткој води: а) Подземне воде и б) Површинске воде, Агенција за заштиту животне средине спроводи обрачун података континуирано, према захтеву.

Евалуативна активност 2: „Административна поједностављења у циљу унапређења апсорпције ИПАРД фонда”

Кључна тела која су значајна са аспекта адресирања препорука вредновања ИПАРД II програма у оквиру Евалуативне активности 2 односе се на МПШВ, УТ и ИА. Препоруке које су у надлежности МПШВ и УТ су до краја извештајног периода адресиране (о чему је извештено у претходним ГИС). Имплементација активности које се спроводе у циљу адресирања препорука које су у надлежности ИА је у току.

Када је у питању препорука која се односи на увођење LPIS и IACS система, у 2023. години спроведене су следеће активности: набавка LPIS софтвера; започета је LPIS II фаза пилот пројекта у оквиру пројекта „Увођење и одржавање функционалног LPIS-а у пилот општинама у Републици Србији”; израђен је правно-технички оквир за одређивање EFA (Ecological Focus Area) и про-рата система за трајне травњаке који садрже карактеристике пејзажа и дрвећа, а уведен је и е-Регистар пољопривредних газдинстава.

Када је реч о препоруци која се односи на увођење централног регистра жалби у ИПАРД писарници са именовањем особе за праћење тока жалбених предмета, може се констатовати да до краја извештајне 2023. године није успостављен централни регистар жалби потенцијалних ИПАРД корисника.

Препорука о потреби објављивања листе одобрених пројеката ИПАРД корисника уз објављивање и назива пружаоца консултантских услуга је адресирана. Наведене листе објављују се на интернет страници ИА и континуирано се ажурирају.

Када је у питању препорука која се односи на омогућавање директног приступа ИА подацима Пореске управе значајним за скраћивање периода обраде захтева, током 2023. године спроведене су релевантне активности како би се омогућио приступ услугама

Пореске управе које су доступне на сервисној магистрали. Наведене активности ће се континуирано спроводити у наредном периоду.

У вези са препоруком вредновања о потреби увођења софтверског решења за електронску обраду ИПАРД захтева, а које је повезано са софтверским решењем за подношење захтева у електронској форми, ИА је током 2023. године предузела одговарајуће активности у вези са *IPARD RD IT* софтверским решењем кроз пројекат „Подршка ИПАРД ОС”. Наведене активности су у току. Реализација пројекта увођења софтверског решења за електронско подношење захтева планирана је након успостављања софтверског решења за електронску обраду захтева.

4.6. Предузете активности за решавање проблема везаних за спровођење ИПАРД II програма

Превазилажење ризика од аутоматског отказивања додељених средстава

Европска комисија обавестила је РС да постоји значајан ризик од аутоматског отказивања додељених ИПАРД средстава из алокације за 2020. годину. С тим у вези, МПШВ је 10. новембра 2023. године упутило писмо ЕК са захтевом за продужетак рока за искоришћавање ИПАРД средстава из алокације за 2020. годину (одобравање „n+4” уместо „n+3” правила финансирања), као и ажурирани Акциони план за унапређење искоришћености ИПАРД средстава за 2023. и 2024. годину. ЕК је писмом *Ref. Ares (2023)8415835* од 8. децембра 2023. године обавестила РС да је одобрен захтев у вези са продужетком рока за искоришћавање ИПАРД средстава из алокације за 2020. годину у оквиру ИПАРД II програма до краја 2024. године. Сходно наведеном биће измењен Финансијски споразум за период 2014-2020. године.

Активности предвиђене Акционим планом за унапређење искоришћености ИПАРД средстава односе се на јачање капацитета, и то у смислу повећања броја запослених и примене политике за одрживо управљање људским ресурсима УТ и ИА, али и на активности које се односе на поједностављење поступка путем примене једне методе провере оправданости трошкова и примене е-сервиса за размену података државних органа. Такође, истраживање могућности за увођење гаранцијског фонда за ИПАРД кориснике (физичка лица, млади пољопривредници), увођење софтверског решења као помоћног алата у циљу убрзања процеса обраде захтева, спровођење Мере 9, промоција програма и едукација потенцијалних корисника и пружалаца консултантских услуга, као и припрема и подношење акредитационог пакета за Мери 4 и Мери 5 су активности предвиђене Акционим планом за унапређење искоришћености ИПАРД средстава.

У извештајном периоду одржано је пет састанака Радне групе за праћење и извештавање ЕК о реализацији активности предвиђених Акционим планом за унапређење искоришћености ИПАРД средстава и ЕК је упозната са постигнутим резултатима.

Измене и допуне правилника за спровођење Мере 1, Мере 3 и Мере 7 током 2023. године првенствено су имале за циљ увођење могућности индексације цена.

Изградња капацитета

Одељење за управљање ИПАРД програмом састављено је од четири групе. Број систематизованих радних места у Одељењу је 17. Крајем 2023. године било је 15 запослених, од чега је 13 запослених на неодређено време и два запослена по основу уговора. Сви запослени у Одељењу ангажовани су на пословима у оквиру надлежности УТ.

4.7. Коришћење Техничке помоћи у оквиру ИПАРД II програма

Пројекат техничке помоћи ИПА 2017: „Подршка ИПАРД Оперативној структури (Управљачко тело и ИПАРД агенција)“ пружио је континуирану подршку у оквиру пројектних активности. Пројекат је започет у јануару 2022. године и трајао је до марта 2023. године. Представници УТ су у сврху припреме правилника за реакредитацију већ поверених, као и за поверавање Мере 4 и Мере 5, одржали низ састанака и радионица са пројектним експертима, представницима ИА, Сектора за нормативне и правне послове МПШВ и кључним експертом *PHRD* пројекта. Један од циљева пројекта је развој сегмента софтвера за рурални развој (*RD IT*). Запослени у УТ и ИА су са ангажованим експертом за ПРАГ извршили проверу исправности тендерске документације за дизајн, ажурирање и одржавање ИПАРД веб-странице, набавку промотивног материјала, организацију и учешће на догађајима и посетама у вези са ИПАРД програмом РС.

Пројекат *Policy and Legal Advice Centre (PLAC III)* почео је 26. септембра 2023. године, а завршен је 20. новембра 2023. године (15 радних дана). У циљу реализације *PLAC III* активности у вези са финализацијом правилника за спровођење Мере 1, Мере 3 и Мере 7 ИПАРД III програма, 3. октобра 2023. године, одржан је уводни састанак на којем је договорен начин рада са експертом ангажованим за ову активност. Током октобра и новембра 2023. године, представници ИПАРД УТ су са ангажованим експертом одржали више састанака у вези са финализацијом наведених правилника.

У оквиру Мере 9, УТ је доставило ИА попуњен Анекс „Информације о активностима“ за потребе Сектора за контролу на лицу места, који садржи планиране активности предвиђене Акционим планом за Мери „Техничка помоћ“ за 2023. годину (АПТА). АПТА је усвојен од стране ИПАРД ОП. Управљачко тело склопило је у децембру 2023. године уговор са изабраним понуђачем за набавку услуге „Дизајн и ажурирање веб страница, укључујући подршку за одржавање и управљање садржајем странице“.

4.8. Предузети кораци за укључивање локалних власти у спровођење ИПАРД II програма

У циљу разграничења и спречавања преклапања ИПАРД II програма са програмима мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја на територији АП и ЈЛС, локални и регионални органи РС су укључени у консултативни процес, као и у процес измене ИПАРД II програма.

Средства за спровођење локалних и регионалних програма пољопривреде и руралног развоја обезбеђују су из буџета АП и ЈЛС на годишњем нивоу.

МПШВ одобрава образац и садржину програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја на територији АП/ЈЛС, као и образац извештаја о спровођењу пољопривредних мера и мера руралног развоја према Правилнику о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја¹⁰. Министарство надлежно за пољопривреду и рурални развој утврђује усклађеност са законским одредбама путем доношења Одлуке о давању претходног одобрења програмима подршке за спровођење пољопривредне политике и политике

¹⁰ „Сл. гласник РС”, бр. 24/15, 111/15, 110/16, 16/18 и 87/19

руралног развоја на територији АП/ЈЛС, након чега одобрене програме усваја надлежни орган АП, односно ЈЛС.

Током 2023. године одобрено је 111 програма (110 ЈЛС и АП Војводина) подршке пољопривреди и руралном развоју, са буџетом у укупном износу од 32,8 мил. EUR, од чега је 25,3 мил. EUR било опредељено за мере руралног развоја.

Представници АП Војводина и ЈЛС имају активну улогу у спровођењу ИПАРД II програма као чланови ИПАРД II ОП и до сада су активно учествовали на свим одржаним седницама. На овај начин они су редовно и благовремено обавештавани о статусу спровођења и изменама ИПАРД II програма и релевантних правилника, као и о припремним активностима за спровођење ИПАРД III програма.

Такође, у оквиру Плана активности видљивости и комуникације (ПАВК) предвиђено је да АП Војводина и ЈЛС потенцијалним ИПАРД корисницима пружају све потребне и релевантне информације о могућностима финансирања, позивима и спровођењу ИПАРД програма, као и о догађајима које организују АП Војводина и Стална конференција градова и општина (СКГО). Поред бројних информација објављених на веб-сајту МПШВ и УАП у вези са спровођењем ИПАРД II програма и припремама за ИПАРД III програм, представницима АП Војводине и ЈЛС доставља се и електронски примерак билтена „ИПАРД на длану”, који укључује актуелне информације и информације о одржаним промотивним активностима. Локални и регионални органи су такође укључени и у различите информативне догађаје које организује ИПАРД ОС.

4.9. Предузети кораци за осигурање промоције ИПАРД II програма

Промоција ИПАРД II програма обезбеђена је кроз различите врсте активности. Представници ИПАРД УТ учествовали су на 90. Међународном пољопривредном сајму у Новом Саду где су 22. маја 2023. године информисали посетиоце у вези са спровођењем ИПАРД II програма, као и са могућностима у оквиру ИПАРД III програма.

Поводом Међународног дана биолошке разноврсности, у оквиру 90. Међународног пољопривредног сајма у Новом Саду, 22. маја 2023. године, одржан је Национални дијалог о трансформацији прехранбених система у Србији. Дијалог је организован у сарадњи Организације за храну и пољопривреду (ФАО), МПШВ и Националне асоцијације за органску производњу *Serbia Organica*. Кроз дијалог су промовисане мере и активности које се тичу агроекологије, прилагођавања климатским променама, локалне производње хране и кратког ланца снабдевања, очувања аутохтоних сорти биљака и животиња и подршке пољопривредницима у примени одрживих пракси. Такође, одржана је и панел дискусија, где је наглашена важност успостављања равнотеже између пољопривредне производње и очувања природних ресурса, како би се осигурала одржива будућност.

Веб-странице МПШВ и УАП садрже све релевантне информације намењене (потенцијалним) корисницима ИПАРД подршке. Током периода извештавања наведене странице биле су посећене 850.177 пута.

Двомесечни билтен „ИПАРД на длану”, покренут крајем 2019. године, објављен је у пет нових издања и редовно се дистрибуира на више од 2.000 е-адреса. За најновије информације о догађајима, најавама, позивима и правилима у вези са спровођењем ИПАРД програма у Србији, отворени су налози УТ на Инстаграму (@ipardnadlanu) и Фејсбуку (IPARD na dlanu) за (потенцијалне) кориснике и ширу јавност. Детаљан преглед

спроведених активности у 2023. години у оквиру ПАВК ИПАРД II програма представљен је у Поглављу 8.

4.10. Подаци који показују да фондови Уније употпуњују доступна средства у Србији

У складу са Законом о буџетском систему и Упутством за припрему буџета РС који издаје министар финансија, корисници буџета одговорни су за правилно планирање националног доприноса (укључујући неприхватљиве трошкове који се финансирају из националних ресурса, попут банкарских трошкова, губитака услед промене курса итд.). Национални допринос се не користи у друге сврхе. Међутим, корисници буџета који не планирају довољан износ националног доприноса врше прерасподелу из својих других апропријација и/или програма.

Национални фонд под надлежношћу НАО проверава и потврђује да министарство надлежно за пољопривреду и рурални развој правилно планира буџетске апропријације за ИПАРД II програм. У оквиру финансијског плана министарства, ИПАРД УТ и ИА (само у случају Мере 9) одговорни су за планирање одговарајућих одредаба у оквиру својих надлежности и у складу са финансијским планом ИПАРД II програма. Национални фонд даје мишљење Сектору буџета Министарства финансија о постојању и исправности средстава планираних за национално јавно кофинансирање и других неприхватљивих трошкова који ће се покривати из националних ресурса. Такође, НФ даје мишљење и о износива планираним за повраћај у случају неправилности, финансијских исправки и преплаћених сума, пре него што су средства укључена у годишњи Закон о буџету Републике Србије.

Почев од 2016. године ИА планира неопходна средства за спровођење ИПАРД II програма у годишњем Закону о буџету Републике Србије, док је од 2020. године ИПАРД УТ започело планирање средстава неопходних за спровођење Мере 9.

Кamate зарађене на ИПАРД II евро рачуну који је отворен код НБС од почетка спровођења ИПАРД II програма износи 0,00 EUR. Основа за депоновање средстава обухваћена је чланом 15. Протокола о начину и условима управљања банковним рачунима у оквиру НБС за потребе управљања програмима претприступне помоћи ЕУ у оквиру Инструмента за претприступну помоћ за период 2014-2020. године, према коме средства морају бити депонована у складу са последњим Уговором који регулише однос према управљању девизног курса РС од стране НБС. У складу са горенаведеним уговором, НБС је у обавези плаћања камате по каматној стопи *EONIA/EURIBOR* у зависности од рочности депозита. Од тренутка добијања ИПАРД II средстава, обе каматне стопе су негативне. У случају да се вредност каматних стопа довољно увећа, депозити ће бити остварени.

5. КООРДИНАЦИЈА ИПАРД II ПРОГРАМА СА ДРУГИМ ПРЕТПРИСТУПНИМ ИНСТРУМЕНТИМА ЗАЈЕДНИЦЕ И ФИНАНСИЈСКИ ИНСТРУМЕНТИ МЕЂУНАРОДНЕ ПОДРШКЕ

Одлуком *C(2014)1722* од 20. марта 2014. године, ЕК је пренела права и обавезе за управљање програмима претприступне помоћи ЕУ у оквиру ИПА компоненте I на акредитована одговорна лица и тела у РС.

У оквиру децентрализованог (индиректног) система спровођења финансијске помоћи према ИПА правилима именована су одговорна лица и тела за управљање, спровођење и контролу

ИПА финансијске помоћи у складу са чланом 3. Уредбе о децентрализованом систему управљања средствима развојне помоћи ЕУ у оквиру инструмента претприступне помоћи ИПА¹¹.

5.1. Помоћ обезбеђена преко других ИПА компоненти

Пројекат Техничке помоћи „Јачање капацитета за усклађивање са правним тековинама Европске уније у области пољопривреде, руралног развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике” покренут је у јануару 2019. године са трајањем до марта 2023. године. Уз помоћ овог пројекта, припремљен је и нацрт Стратегије за постизање квалитета сировог млека у складу са стандардима ЕУ, а такође припремљен је и усвојен Закон о уређењу тржишта пољопривредних производа¹².

ИПА 2018

ИПА 2018 неалоцирана средства Твининг пројекта „Јачање и прилагођавање административних капацитета за увођење организације пољопривредних тржишта” започет је у мају 2023. године. Пројекат се спроводи са твининг партнерима из Литваније, Пољске и Француске. Главни циљ пројекта је јачање капацитета МПШВ у погледу увођења механизма заједничке организације тржишта у складу са правним тековинама ЕУ. Пројекат је фокусиран на израду подзаконских аката, правилника и интерних процедура. У 2023. години спроведено је 46 стручних мисија за свих шест компоненти пројекта, као и три студијске посете.

ИПА 2018 Твининг пројекат „Подршка успостављању система класирања трупова у складу са заједничком пољопривредном политиком ЕУ” реализован је од октобра 2022. до новембра 2023. године. Пројекат је реализован са твининг партнерима из Шпаније и Летоније са циљем јачања капацитета МПШВ за успостављање система заједничке организације пољопривредних тржишта у области класирања трупова у потпуној сагласности са прописима ЕУ. Пројектом су израђена три правилника, интерне процедуре, калибрација опреме неопходне за одређивање садржаја меса у труповима свиња и израђена техничка спецификација за базу података за извештавање. Софтвер за базу података развијен је у складу са техничком спецификацијом од стране Пољопривредног факултета у Новом Саду који ће бити контролно тело система класирања трупова.

ИПА 2021

ИПА 2021 неалоцирана средства оквирни уговор „Увођење и одржавање функционисања *LPIS* система у пилот општинама у Републици Србији” пилот пројекат II фаза, започета је у новембру 2023. године и до сада је припремљен детаљан план рада, извршена је анализа података за избор пилот општина, избор пет катастарских општина и дефинисани су процеси дигитализације система за идентификацију парцела широм земље. Ажурирање *LPIS* методологије је у процесу, као и осмишљавање и планирање обука за оператере *LPIS*. Један од важних задатака је праћење развоја софтвера и његово тестирање.

ИПА 2021 „Развој оперативног интегрисаног система администрације и контроле *IACS - Integrated Administration and Control System*/Интегрисани систем администрације и контроле, I фаза у складу са захтевима ЗПП ЕУ” - Ова активност ће подржати припрему

¹¹ „Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 124/07

¹² „Сл. гласник РС”, бр. 67/21

свих неопходних система у складу са новом ЗПП за 2021-2027, набавку хардвера за потпуну имплементацију, као и јачање капацитета УАП за успешно финализовање овог сложеног процеса. Такође, овом активношћу предвиђена је интеграција свих регистара, база података и софтвера.

Јачање руралне конкурентности и продуктивности сектора агробизниса

Овај вишегодишњи пројекат реализован је кроз четири дела, од 2020. и од 2021. године и делимично је финансиран од стране Владе РС. Фокусиран је на идентификацију напуштеног земљишта у државној својини. Пројекат је 2023. године био део шире иницијативе ЕУ за Зелену агенду у РС. Пројектом је утврђен потенцијал за пошумљавање напуштених пољопривредних парцела на државном земљишту у 12 општина, као и законске и институционалне претпоставке за одрживо газдовање шумама на напуштеном пољопривредном земљишту у државној својини.

Пројекти са Светском банком и ФАО

Пројекат „Конкурентне пољопривреде Србије – SCAP” заснован је на Закону о потврђивању Споразума о зајму између РС и Међународне банке за обнову и развој који је ступио на снагу у фебруару 2020. године. Рок за завршетак пројекта је 31. децембар 2024. године. Укупан износ пројекта је 45,8 мил. EUR. Кључни институционални корисник је МПШВ, док циљну групу грант пројекта чине микро, мала и средња предузећа, како у сектору примарне пољопривреде тако и у сектору прераде и маркетинга. SCAP пројекат обезбеђује грантове за инвестиције које предузимају микро, мали и средњи произвођачи пољопривредно-прехрамбених производа, групе произвођача и предузећа која тренутно нису у могућности да предузму инвестиције кроз постојећи национални програм руралног развоја и ИПАРД програм.

PHRD грант пројекат „Јачање капацитета пољопривредног сектора за креирање политике засноване на доказима” којим управља Светска банка, а финансира Влада Јапана. Циљ пројекта је јачање капацитета за праћење и евалуацију МПШВ за стратешко планирање у пољопривреди и руралном развоју на основу доказа. Започет је у фебруару 2020. године и спроводиће се до 31. јула 2024. године. За програм изградње капацитета за систем мониторинга и евалуације у Србији идентификовано је и описано 30 модула за обуку, а консултантска услуга је уговорена 2023. године. Развијен је SAIRP, програм извештавања о пољопривредним информацијама у Србији, тестирање улази у завршну фазу. Развијено је 150 индикатора развоја, како би се развила платформа за извештавање у складу са новим оквиром за извештавање ЕУ.

Пројекат „Одрживи развој органске пољопривреде” подржава развој органског сектора у Србији, пружајући техничку помоћ у јачању политике подршке усаглашености националног законодавства са правним тековинама ЕУ и оквиром за родну равноправност.

5.2. Комплементарност ИПАРД II програма са НППР

Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године представља основ за доношење оперативних докумената у области пољопривреде и руралног развоја, и то:

- ИПАРД програма;
- Националног програма руралног развоја;
- Националног програма за пољопривреду.

Ризик од преклапања ИПАРД II програма са НППР може настати у погледу мера подршке, типа инвестиције и потенцијалних корисника. Поглавље 10 ИПАРД II програма односи се на начине којима се осигурава комплементарност ИПАРД мера и националних мера подршке руралном развоју. У Поглављу 10.3. ИПАРД II програма дат је табеларни приказ са јасно дефинисаним разграничењима између мера, инвестиција и прихватљивих корисника који се подржавају путем ИПАРД II програма и НППР.

Сходно Закону о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју програми подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за територију АП/ЈЛС не могу бити у супротности са националним програмима за пољопривреду и рурални развој, док се јасна разграничења са ИПАРД програмом морају поштовати.

Министарство надлежно за послове пољопривреде и руралног развоја даје сагласност покрајинским и локалним органима самоуправе на њихове програме за пољопривреду и рурални развој, чиме је обезбеђен механизам контроле и онемогућено преклапање потенцијалних корисника, мера подршке и типа инвестиције ИПАРД програма и локалних програма руралног развоја.

6. ФИНАНСИЈСКЕ ТАБЕЛЕ И ТРОШКОВИ ПО МЕРАМА

Четврта финансијска измена спроведена је у оквиру Шесте измене ИПАРД II програма, која је одобрена од стране чланова ИПАРД II ОП путем писане процедуре. Шеста измена ИПАРД II програма иницирана је дописом ЕК бр. *Ares(2023)1463256-28/02/2023* којим је ЕК известила РС о почетку примене правила које се односи на аутоматско отказивање додељених средстава и износу који потпада под наведено правило (*de-commitment*), а у складу са чланом 34(1) СС. Узимајући у обзир да средства нису искоришћена према „n+3” правилу финансирања, буџетска средства ЕУ за 2018. годину умањена су у укупном износу од 12.818.933,11 EUR. Сходно наведеном, буџет из алокације за 2018. годину за Мери 1 умањен је за 7.691.359,87 EUR, док је за Мери 3 умањен за 5.127.573,24 EUR. Осим тога, Шеста измена ИПАРД II програма укључила је и измену кванитификованих циљних вредности показатеља, а у складу са извршеним изменама у финансијским табелама.

Табела 19: Буџет по мерама након Шесте измене ИПАРД II програма

Мера	Допринос ЕУ, EUR (%)							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014-2020
Мера 1	-	7.535.248 (50,23%)	9.900.325 (49,50%)	9.663.583,04 (45,36%)	12.199.743 – 7.691.359,87 = <u>4.508.383,13</u> (26,24%)	18.902.434 (47,26%)	37.812.500 (84,03%)	88.322.473,17
Мера 3	-	7.464.752 (49,77%)	10.099.675 (50,50%)	7.952.129,63 (37,33%)	9.162.757 – 5.127.573,24 = <u>4.035.183,76</u> (23,49%)	13.910.066 (34,77%)	-	43.461.806,39
Мера 4	-	-	-	-	-	-	-	0,00
Мера 5	-	-	-	-	-	-	-	0,00
Мера 7	-	-	-	3.687.500 (17,31%)	8.637.500 (50,27%)	7.187.500 (17,97%)	6.687.500 (14,86%)	26.200.000
Мера 9	-	-	-	-	-	-	500.000 (1,11%)	500.000
Укупно	-	15.000.000	20.000.000	21.303.212,67	17.181.066,89	40.000.000	45.000.000	158.484.279,56

Извор: ИПАРД II програм, Шеста измена

Актуелни финансијски план за извештајни период који се односи на 2023. годину приказан је у Табели 14 у Поглављу 3.

Укупна захтевана подршка ЕУ до краја 2023. године износила је 306,1 мил. EUR, од чега се 50,3% односи на Меру 1, 23,8% на Меру 3, 25,8% на Меру 7 и 0,01% на Меру 9. Посматрано према позиву за инвестиционе мере, највећи износ захтеване подршке ЕУ односи се на Шести позив за Меру 1 (53,5 мил. EUR), а најмањи износ захтеване подршке ЕУ евидентан је у оквиру Првог позива за Меру 3 (3,7 мил. EUR).

Табела 20: Финансијски приказ спровођења ИПАРД II програма према мери

Мера	Поднети захтеви		Одобрени захтеви		Исплаћени захтеви*		Подршка ЕУ (%)		
	Број	Подршка ЕУ (EUR)	Број	Подршка ЕУ (EUR)	Број	Подршка ЕУ (EUR)	Одобрена/захтевана	Исплаћена/захтевана	Исплаћена/одобрена
Мера 1	2.260	154.024.195	1.181	82.688.186	909	49.074.599	53,7	31,9	59,3
Мера 3	313	72.963.024	169	40.361.960	81	14.903.271	55,3	20,4	36,9
Мера 7	605	79.042.358	189	23.126.605	9	586.282	29,3	0,7	2,5
Мера 9	3	29.854	1	2.720	0	0	9,1	0	0
Укупно	3.181	306.059.431	1.540	146.179.470	999	64.564.153	47,8	21,1	44,2

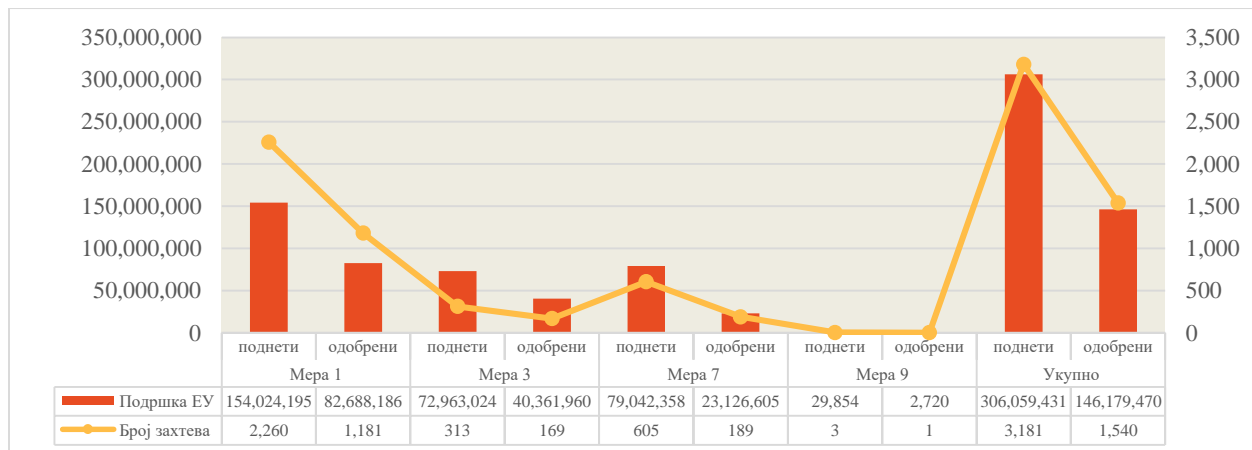
* Исплаћени захтеви односе се на комплетно исплаћене пројекте.

У односу на податке из ГИС 2022, учешће укупно одобрене подршке ЕУ у укупно захтеваној подршци ЕУ остварило је пораст за 17,9 процентних поена, као и учешће исплаћене у захтеваној подршци ЕУ за 11,5 процентних поена и учешће исплаћене у односу на одобрено подршку ЕУ за 12,0 процентних поена.

6.1. Одобрени пројекти

До краја 2023. године донето је 1.540 решења о одобравању ИПАРД подстицаја у износу од 194,9 мил. EUR подршке ЕУ, што представља пораст броја одобрених захтева у односу на претходну годину за 347 захтева (за 29,1%) и за 36,0 мил. EUR одобрене подршке ЕУ (за 32,7%). Просечан износ укупно одобрене подршке ЕУ по захтеву износио је 94.922 EUR (пораст у поређењу са подацима ГИС 2022 за 2.608 EUR). За Меру 1 укупно је одобрено 1.181 захтев у износу од 82,7 мил. EUR подршке ЕУ, за Меру 3 одобрено је 169 захтева (40,4 мил. EUR подршке ЕУ), док је за Меру 7 одобрено 189 захтева у вредности од 23,1 мил EUR подршке ЕУ. За Меру 9 одобрено је један захтев у вредности од 2.720 EUR подршке ЕУ.

Графикон 7: Поднети/одобрени захтеви и захтевана/одобрена подршка ЕУ (EUR)

У односу на укупан број поднетих захтева и процењене подршке ЕУ одобрено је 48,4% захтева и 47,8% подршке ЕУ. Највеће учешће одобрених захтева у броју поднетих захтева према мери односи се на Мери 3 (54,0%), Мера 1 остварује учешће од 52,3%, док Мера 7 остварује учешће од 31,2%. Посматрано са становишта учешћа одобрене подршке ЕУ у захтеваној подршци ЕУ према мери, највеће учешће остварила је такође Мера 3 (55,3%), затим Мера 1 (53,7%), док је Мера 7 остварила учешће од 29,3% одобрене у односу на захтевану подршку ЕУ (Графикон 7).

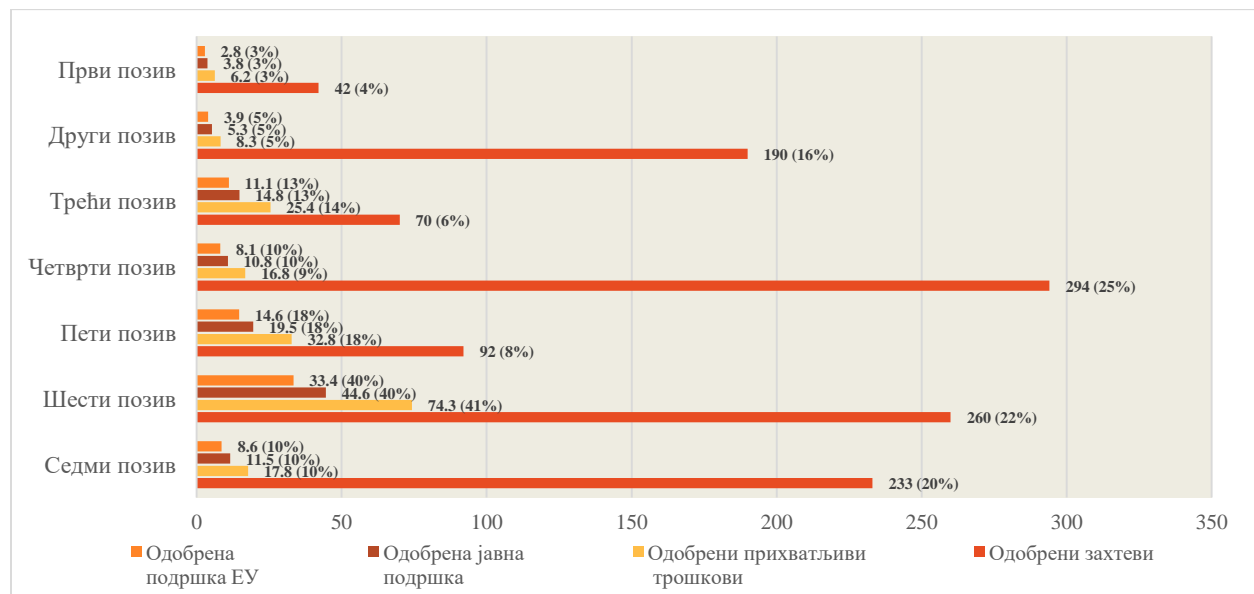
Мера 1

ИПАРД агенција донела је 1.181 решење о одобравању пројекта, са укупним одобреним прихватљивим трошковима за инвестицију у износу од 181,6 мил. EUR и износом одобрене укупне јавне подршке од 110,3 мил. EUR, од чега је 82,7 мил. EUR допринос ЕУ. У поређењу са претходним извештавањем на годишњем нивоу остварен је пораст од 28,6% за одобрене захтеве и 30,5% за одобрену подршку. Просечан износ подршке ЕУ по одобреном захтеву износио је 70.015 EUR.

У 2023. години одобрено је 263 захтева, односно 22,3% од укупног броја одобрених захтева за Мери 1, што представља пораст у поређењу са 2022. годином, када је одобрено 238 захтева (Прилог 2: Табела 2).

Највећи број одобрених захтева остварен је у Четвртог позиву (294 захтева, односно 24,9% укупно одобрених захтева за меру), док је највећи износ одобрене јавне подршке остварен у оквиру Шестог позива (44,6 мил. EUR, односно 40,4% укупно одобрене јавне подршке). Највећи просечан износ одобрене јавне подршке по захтеву остварен је у Трећем (211.664 EUR) и Шестом (171.498 EUR) позиву. У оквиру позива који су се односили на куповину новог трактора остварене су значајно ниже просечне вредности одобрене јавне подршке по захтеву (Седми позив: 49.411 EUR, Четврти позив: 36.730 EUR и Други позив: 27.657 EUR). Просечан износ одобрене јавне подршке по захтеву у оквиру Првог позива износио је 90.115 EUR. Учешће одобрених захтева, трошкова и подршке према позиву за Мери 1 приказано је на Графикону 8.

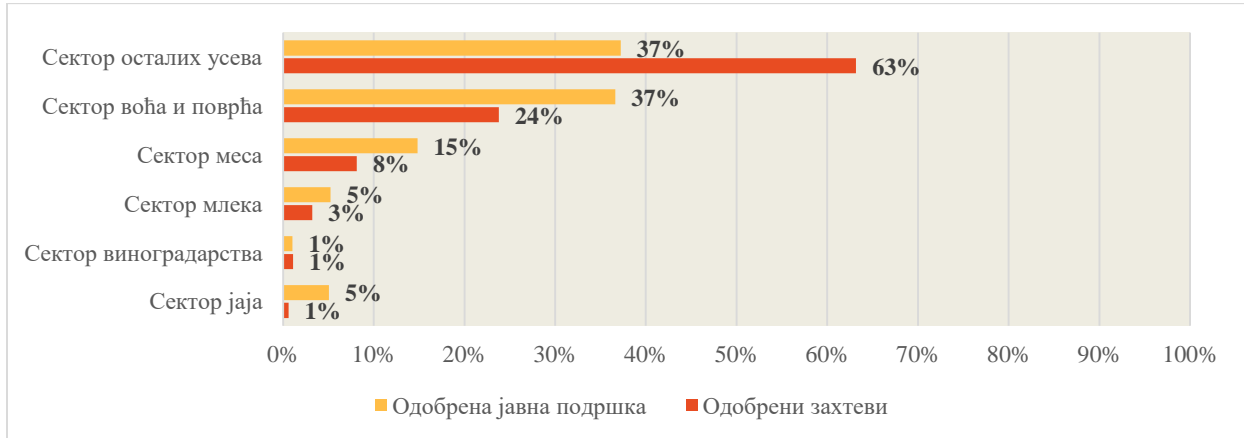
Графикон 8: Одобрени захтеви, прихватљиви трошкови, јавна подршка и подршка ЕУ (мил. EUR) према позиву, Мера 1

Први и Други позив за Меру 1 затворени су са становишта обраде и исплате захтева. Детаљнији подаци о одобреним захтевима, трошковима и подршци према позиву за Меру 1 дати су у Прилогу 2 (Табела 1).

У оквиру Мере 1 Сектор осталих усева остварује највеће учешће у укупном броју одобрених захтева (746 одобрених захтева, тј. 63,2%) и укупно одобреној јавној подршци (са износом од 39,7 мил. EUR и учешћем од 37,2%), а затим Сектор воћа и поврћа. Најмањи број захтева одобрен је у Сектору јаја (Графикон 9).

Графикон 9: Учешће сектора у укупном броју одобрених захтева и износу одобрене јавне подршке (%), Мера 1

Убедљиво највећи број и учешће поднетих и одобрених захтева у Сектору осталих усева односи се на Подсектор житарица (88,5% одобрених захтева), а у Сектору воћа и поврћа на Подсектор воћа (80,8%). У оквиру Сектора меса, са становишта одобрених захтева највеће учешће остварује Подсектор свиња (45,8%), а затим Подсектор говеда (32,3%). У Сектору млека одобрено је 38 захтева за млечно говедарство. Слична аналогија учешћа наведених подсектора прати и показатељ „одобрена јавна подршка”.

Веће учешће у укупно одобреној подршци у односу на учешће у укупном броју одобрених захтева у оквиру Мере 1 остварили су Сектор воћа и поврћа, Сектор меса, Сектор млека и Сектор јаја, док је веће учешће у укупном броју одобрених захтева у односу на учешће у укупној одобреној подршци остварио Сектор осталих усева. Просечна вредност инвестиције по одобреном захтеву највећа је у Сектору јаја (769.195 EUR), затим следе Сектор меса и Сектор млека (164.698 EUR и 146.915 EUR респективно), док је најмања просечна вредност инвестиције по одобреном захтеву са аспекта одобрене јавне подршке остварена у оквиру Сектора осталих усева (53.184 EUR). Укупно одобрени општи трошкови са аспекта јавне подршке износе 3,6 мил. EUR.

Посматрано према типу инвестиције, највећи број захтева и јавне подршке у оквиру Мере 1 (1.075 и 76,4 мил. EUR респективно) одобрен је за набавку опреме, машина и механизације (укључујући тракторе), док се значајно мањи број одобрених захтева и јавне подршке односио на инвестиције у изградњу и опремање објеката (106 и 30,2 мил. EUR респективно). Са 717 одобрених захтева трактори представљају доминантан тип инвестиције, што представља пораст за 200 одобрених захтева у односу на претходну годину. Истовремено, одобрена јавна подршка за овај тип инвестиције износи 26,0 мил. EUR (повећање у односу на претходну годину за 9,5 мил. EUR). У укупном броју одобрених захтева за Меру 1, трактори остварују учешће од 60,7%, а у укупно одобреној јавној подршци ово учешће

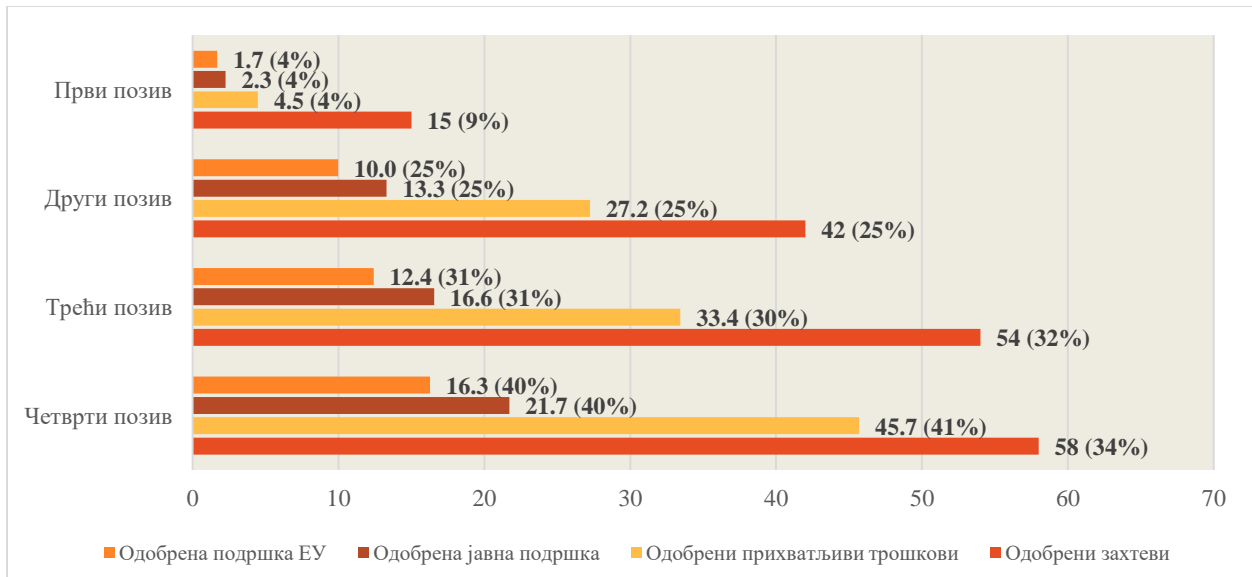
износи 24,4%. Просечан износ одобрене јавне подршке по захтеву за трактор износи 36.223 EUR.

Мера 3

Када је реч о Мери 3, донето је 169 решења о одобравању пројекта са одобреним прихватљивим трошковима за инвестицију у износу од 110,8 мил. EUR и укупном јавном подршком од 53,8 мил. EUR, од чега је допринос ЕУ 40,4 мил. EUR. Остварен је пораст у односу на претходно годишње извештавање, и то за 34 одобрена захтева и за 13,6 мил. EUR одобрене јавне подршке. Просечан износ одобрене подршке ЕУ по захтеву за Мери 3 износио је 238.828 EUR, што је три пута већи износ просечно одобрене подршке ЕУ у поређењу са овим показатељем за Мери 1. Број одобрених захтева у 2023. години је на приближно истом нивоу у односу на 2022. годину (35), и представља 20,1% укупног броја одобрених захтева за Мери 3 (Прилог 2: Табела 3).

Највећи број одобрених захтева и износ одобрене јавне подршке остварен је у оквиру Четвртог позива (58 захтева у вредности од 21,7 мил. EUR, што представља чак 40,4% укупно одобрене јавне подршке у оквиру ове мере). Просечан износ одобрене јавне подршке по захтеву највећи је у оквиру Четвртог (374.353 EUR) и Другог (316.575 EUR) позива, док је најнижа вредност овог показатеља остварена у Првом позиву: 150.047 EUR (Графикон 10).

Графикон 10: Одобрени захтеви, прихватљиви трошкови, јавна подршка и подршка ЕУ (мил. EUR) према позиву, Мера 3

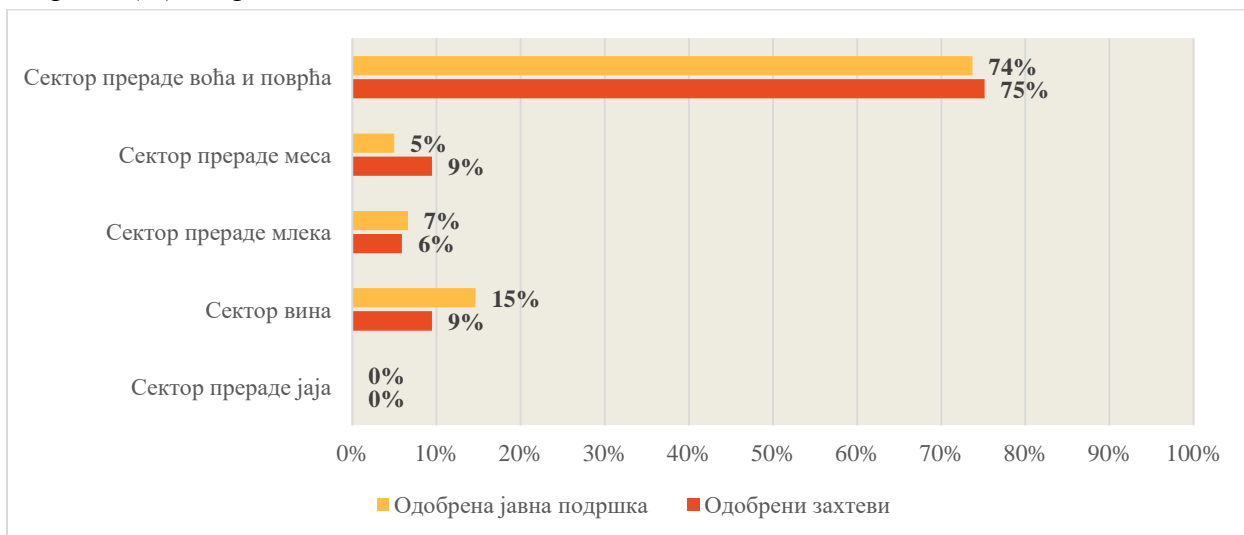
Први позив за Мери 3 затворен је са становишта обраде и исплате захтева. Детаљнији подаци о одобреним захтевима, трошковима и подршци према позиву за Мери 3 дати су у Прилогу 2 (Табела 1).

Анализа према сектору у оквиру Мере 3 указује на највеће учешће у укупном броју одобрених захтева и одобреној јавној подршци Сектора прераде воћа и поврћа (127 одобрених захтева, односно 75,1% укупног броја одобрених захтева и 39,0 мил. EUR одобрене јавне подршке, односно 73,8% од укупног износа одобрене јавне подршке). Истовремено, Сектор прераде воћа и поврћа остварује веће учешће у укупно одобреној јавној подршци у односу на учешће у укупно одобреним захтевима. Са друге стране, Сектор

прераде млека, Сектор прераде меса и Сектор вина остварили су значајно ниже учешће у укупном броју одобрених захтева у оквиру Мере 3. У Сектору прераде јаја није било поднетих захтева од стране потенцијалних корисника (Графикон 11). Укупно одобрени општи трошкови са аспекта јавне подршке износе 0,9 мил. EUR.

У Сектору прераде воћа и поврћа највећи број одобрених пројеката односио се на инвестиције у прераду у оквиру прерађивачких капацитета (63 захтева, односно 37,3% од укупног броја одобрених захтева за Меру 3 и 49,6% одобрених захтева у оквиру овог сектора), док је за инвестиције за изградњу и реконструкцију објеката за прераду одобрено 46 захтева, односно 27,2% од укупног броја одобрених захтева за Меру 3 и 36,2% одобрених захтева у оквиру овог сектора. У Сектору прераде меса седам захтева је одобрено за инвестиције за прераду свињског меса и три захтева за инвестиције у кланице. У Сектору прераде млека одобрено је осам захтева за инвестиције у млекаре. Просечна вредност инвестиције по одобреном захтеву са аспекта одобрене јавне подршке највећа је у Сектору вина (486.311 EUR), затим у Сектору прераде млека (348.067 EUR) и Сектору прераде воћа и поврћа (307.230 EUR), док је најнижа вредност овог показатеља остварена у Сектору прераде меса (163.978 EUR).

Графикон 11: Учешће сектора у укупном броју одобрених захтева и износу одобрене јавне подршке (%), Мера 3

Посматрано према типу инвестиције, највећи број одобрених захтева у оквиру Мере 3 односио се на модернизацију опреме за прераду и паковање (69), као и на инвестиције за изградњу/реконструкцију и модернизацију постројења за прераду у Сектору прераде воћа и поврћа (46). Значајно мањи број одобрених захтева до краја 2023. године у поређењу са претходно наведеним типовима инвестиција односио се на инвестициона улагања у производњу енергије из обновљивих извора у оквиру Сектора прераде воћа и поврћа и Сектора вина (17), као и на инвестиције у модернизацију предузећа за прераду меса (11).

Просечан износ јавне подршке за инвестиције у изградњу/реконструкцију и модернизацију постројења за прераду воћа и поврћа по одобреном захтеву износи 298.288 EUR, док исти показатељ за инвестиције у модернизацију опреме за прераду и паковање воћа и поврћа износи 340.873 EUR. У Сектору прераде меса, просечна вредност инвестиција за модернизацију предузећа по одобреном захтеву износи 209.951 EUR, а у Сектору прераде млека овај показатељ остварује просечан износ по одобреном захтеву од 332.009 EUR.

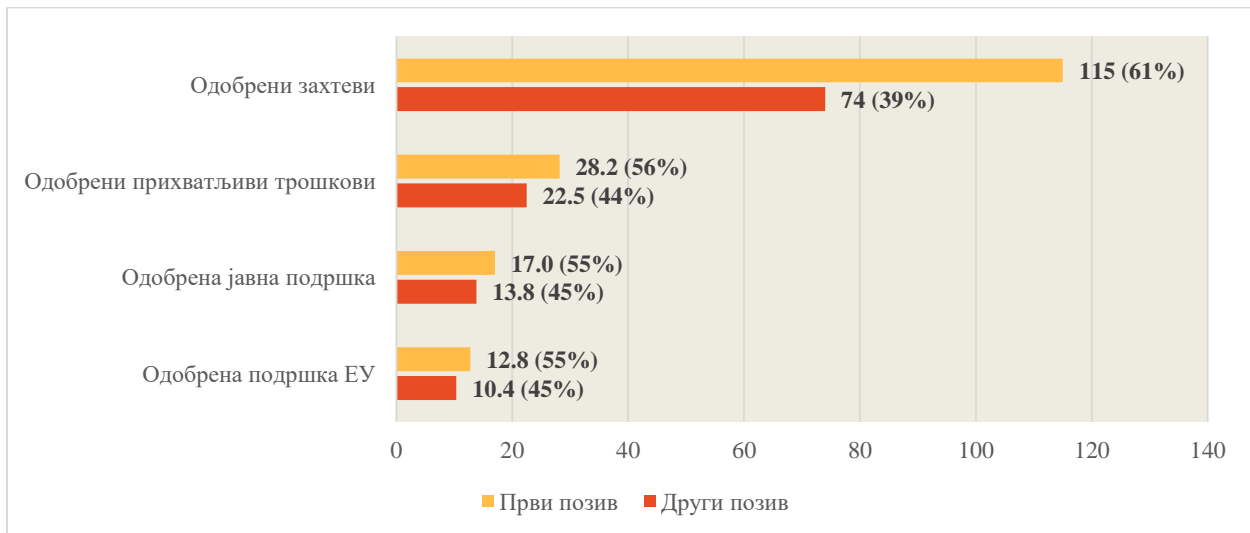
Мера 7

Када је реч о Мери 7, до краја 2023. године донето је 189 решења о одобравању пројекта (31,2% од укупног броја поднетих захтева у оквиру ове мере), са одобреним прихватљивим трошковима за инвестицију у износу од 50,7 мил. EUR и укупном јавном подршком од 30,8 мил. EUR, од чега је доринос ЕУ 23,1 мил. EUR. Остварен је пораст у односу на претходно годишње извештавање, и то за 49 одобрених захтева, за 14,3 мил. EUR за одобрене прихватљиве трошкове и за 8,7 мил. EUR за одобрену јавну подршку. Просечан износ одобрене подршке ЕУ по захтеву за Мери 7 износио је 122.363 EUR.

У 2023. години одобрено је 49 захтева (смањење у односу на 2022. годину када је одобрено 86 захтева), што представља 25,9% од укупног броја одобрених захтева за Мери 7 (Прилог 2: Табела 4).

Највећи број одобрених захтева и највећи износ одобрене јавне подршке остварен је у оквиру Првог позива (115 захтева са износом јавне подршке од 17,0 мил. EUR, што представља 55,2% укупно одобрене јавне подршке у оквиру ове мере). Просечан износ одобрене јавне подршке по захтеву у оквиру Првог позива износи 148.051 EUR, док у оквиру Другог позива овај показатељ остварује већу вредност и износи 186.617 EUR.

Графикон 12: Одобрени захтеви, прихватљиви трошкови, јавна подршка и подршка ЕУ (мил. EUR) према позиву, Мера 7

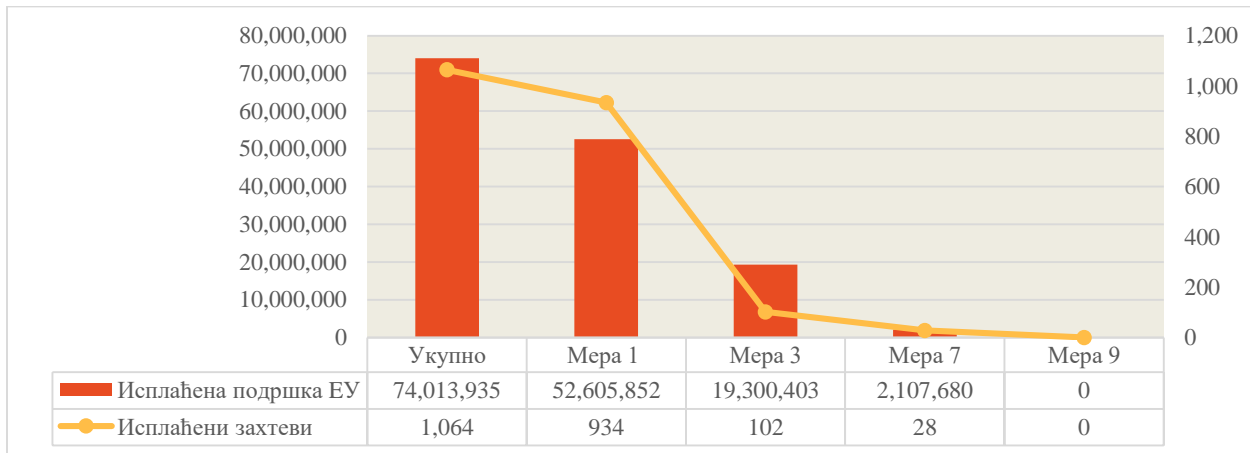

У оквиру Мере 7 највећи број одобрених захтева односи се на успостављање туристичких домаћинстава и рекреативних зона (138 захтева у вредности од 24,7 мил. EUR одобрене јавне подршке). За инвестиције у модернизацију постојећих туристичких објеката одобрено је 44 захтева у износу од 4,1 мил. EUR одобрене јавне подршке. Пет захтева одобрено је за објекте и опрему за рекреативни риболов, лов и јахање, док су два захтева одобрена за опрему за рекреативне активности. Просечан износ одобрене јавне подршке за инвестиције за успостављање туристичких домаћинстава и рекреативних зона износи 179.334 EUR, док је најнижи просечан износ по одобреном захтеву остварен за инвестиције у опрему за рекреативне активности (46.887 EUR). Укупно одобрени општи трошкови са аспекта јавне подршке износе 1,3 мил. EUR.

6.2. Исплаћени пројекти

До краја 2023. године донета су 1.064 решења о одобравању исплате ИПАРД подстицаја у износу јавне подршке од 98,7 мил. EUR (допринос ЕУ износи 74,0 мил. EUR), што представља пораст броја исплаћених захтева у односу на 2022. годину за 389 захтева, за 46,7 мил. EUR исплаћене јавне подршке и за 35,0 мил. EUR подршке ЕУ. Од укупног броја исплаћених захтева, авансна плаћања су извршена за 65 захтева у вредности од 9,4 мил. EUR доприноса ЕУ (Мера 1: 25 захтева, Мера 3: 21 захтев и Мера 7: 19 захтева).

Графикон 13: Исплаћени захтеви и подршка ЕУ (мил. EUR)

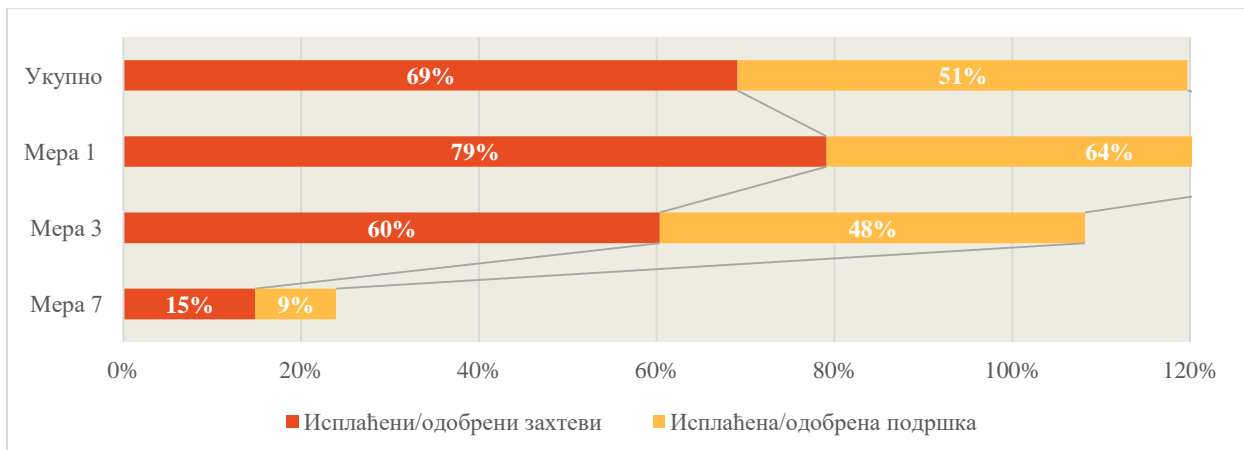

Закључно са 31.12.2023. године комплетно је исплаћено 999 захтева у укупном износу јавне подршке од 86,1 мил. EUR и 64,6 мил. EUR подршке ЕУ, што представља 40,7% програмског буџета.

У односу на укупан број поднетих захтева и захтевану подршку исплаћено је (комплетно и авансно) 33,4% захтева и 24,2% јавне подршке. Када је реч о комплетно исплаћеним захтевима, учешће исплаћених у укупном броју поднетих захтева је 31,4%, а исплаћене подршке у захтеваној подршци 21,1%.

Исплаћени захтеви (комплетно и авансно) у укупном броју одобрених захтева (1.540) остварују учешће од 69,0%, док је учешће исплаћене у односу на одобрену јавну подршку ниже: 50,6% (Графикон 14). За комплетно исплаћене захтеве учешће је на нижем нивоу (64,9% и 44,2% респективно).

Графикон 14: Учешће исплаћених захтева/подршке у односу на одобрене захтеве/подршку

Просечна исплаћена подршка ЕУ по завршеном ИПАРД пројекту износила је 64.629 EUR, што је већи износ у поређењу са 2022. годином за 9.688 EUR. Наведеном просеку доприноси висок просечан износ исплаћене подршке ЕУ по завршеном пројекту за Мери 3 (183.991 EUR), који је троструко већи у односу на ИПАРД просек, док овај показатељ за Мери 1 износи 53.987 EUR. Незнатно већи износ просечно исплаћене подршке ЕУ у односу на ИПАРД просек остварује Мера 7: 65.142 EUR.

Највећи број исплаћених захтева и исплаћене подршке односи се на Мери 1 (934 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 70,1 мил. EUR и подршке ЕУ у износу од 52,6 мил. EUR). Значајно мањи број захтева и подршке исплаћено је у оквиру Мере 3 (102 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 25,7 мил. EUR и подршке ЕУ у износу од 19,3 мил. EUR), и посебно у оквиру Мере 7 (28 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 2,8 мил. EUR и подршке ЕУ у износу од 2,1 мил. EUR).

Највећи број исплаћених и захтева и исплаћене подршке (комплетно и авансно) односи се на позиве који су расписани у оквиру Мере 1: са 265 исплаћених захтева за тракторе доминира Четврти позив, док је највећи износ исплаћене подршке остварен у оквиру Шестог позива (јавна подршка у износу од 22,3 мил. EUR и подршка ЕУ у износу од 16,7 мил. EUR).

Када је реч о укупној исплати према сектору, највећи број захтева и подршке исплаћено је у оквиру *Сектора осталих усева* Мере 1: 622 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 32,0 мил. EUR и подршке ЕУ у износу од 24,0 мил. EUR (48,8% укупне исплате за Мери 1). Посматрано са аспекта типа инвестиције, највећи број захтева и подршке до краја 2023. године исплаћено је за куповину *трактора* у оквиру Мере 1, Сектор осталих усева (499 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 20,9 мил. EUR и подршке ЕУ у износу од 15,7 мил. EUR).

Мера 1

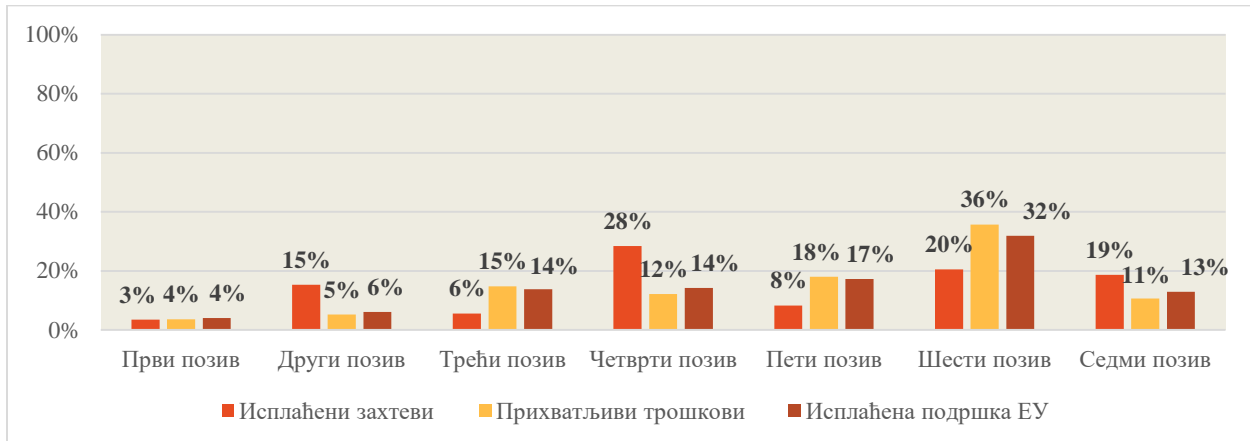
За инвестиције у оквиру Мере 1 до краја 2023. године исплаћено је укупно 934 захтева, са износом исплаћене јавне подршке од 70,1 мил. EUR и подршке ЕУ у износу од 52,6 мил. EUR. Од укупног броја исплаћених захтева комплетно је исплаћено 909 захтева (65,4 мил. EUR јавна подршка и 49,1 мил. EUR подршка ЕУ, што представља 31,0% укупног програмског буџета и 55,6% програмског буџета за Мери 1). Мера 1 у укупном броју исплаћених захтева остварује учешће од 87,8%, а у исплаћеној подршци са 71,1%.

У односу на укупан број поднетих захтева и захтевану подршку у оквиру Мере 1 комплетно и авансно исплаћено је 41,3% захтева односно 34,2% подршке, док у укупном броју поднетих ИПАРД захтева исплаћени захтеви Мере 1 учествују са 29,4%, а исплаћена подршка у укупно захтеваној ИПАРД подршци учествује са 17,2%. Исплаћени захтеви (комплетно и авансно) у укупном броју одобрених захтева за Мери 1 (1.181) остварују учешће од 79,1%, док је учешће исплаћене у односу на одобрену подршку знатно ниже: 63,6% (Графикон 14). За комплетно исплаћене захтеве Мере 1 наведена учешћа су на незнатно нижем нивоу (77,0% и 59,3% респективно).

Просечна исплаћена подршка ЕУ по завршеном пројекту у оквиру Мере 1 износи 53.987 EUR, што је мањи износ у односу на ИПАРД просек за 10.642 EUR, превасходно због значајног учешћа трактора као инвестиције мање вредности у укупном броју исплаћених пројеката Мере 1.

Највећи број исплаћених захтева (комплетно и авансно) односи се на Четврти позив (265 исплаћених захтева за тракторе), који је уједно и позив са најмањом просечном вредношћу подршке ЕУ по исплаћеном захтеву (28.104 EUR), док је највећи износ прихватљивих трошкова за инвестицију и исплаћене подршке остварен у оквиру Шестог позива (Графикон 15). Просечна вредност исплаћене подршке ЕУ највећа је у Трећем позиву и износи 139.546 EUR.

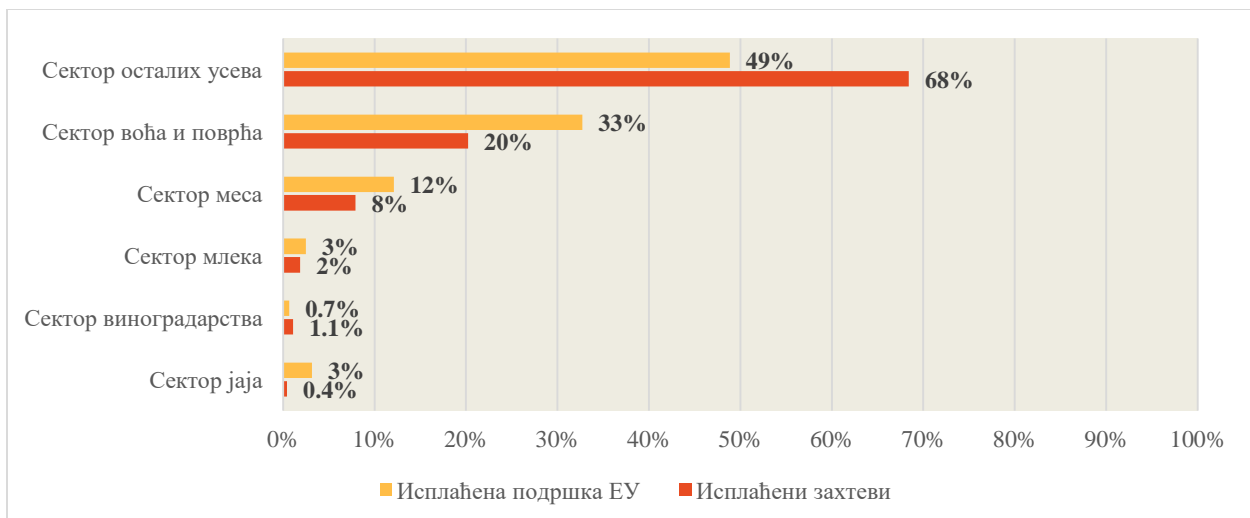
Графикон 15: Учешће исплаћених захтева, прихватљивих трошкова за инвестицију и исплаћене подршке ЕУ према позиву (%), Мера 1

Први и Други позив за Мери 1 закључени су са становишта обраде и исплате захтева. Детаљнији преглед исплаћених пројеката према позиву дат је у Прилогу 2 (Табела 1).

Највеће учешће у укупном броју исплаћених захтева и укупно исплаћеној подршци у оквиру Мере 1 остварује Сектор осталих усева (68,4% за 622 исплаћена захтева и 48,8% за исплаћену јавну подршку у износу од 32,0 мил. EUR). Остали сектори у оквиру Мере 1 остварују знатно ниже учешће у укупном броју исплаћених захтева и исплаћене подршке. Веће учешће у укупном броју исплаћених захтева у односу на учешће у укупном износу исплаћене подршке остварују Сектор осталих усева и Сектор виноградарства, док је обрнута пропорција учешћа евидентна за остале секторе (Графикон 16).

Графикон 16: Учешће сектора у исплаћеним захтевима и исплаћеној подршци ЕУ (%), Мера 1

Доминантан подсектор у оквиру Сектора осталих усева односи се на Подсектор житарица (548 исплаћених захтева са износом исплаћене јавне подршке од 28,7 мил. EUR), а у Сектору воћа и поврћа на Подсектор воћа (148 исплаћених захтева са износом исплаћене јавне подршке од 16,5 мил. EUR). Просечан износ исплаћене подршке ЕУ највећи је у Сектору јаја (386.836 EUR), где је за четири завршена пројекта исплаћена подршка ЕУ у укупном износу од 1.547.345 EUR. У осталим секторима овај показатељ остварује вредност испод 100.000 EUR.

Посматрано према типу инвестиције, највећи број исплаћених пројеката и подршке ЕУ (873, односно 40,4 мил. EUR) односио се на *опрему, машине и механизацију* (укључујући тракторе), док се 36 исплаћених пројеката односило на инвестиције за изградњу и опремање објеката (највише у Сектору воћа и поврћа: 19 и Сектору меса: 11), са укупно исплаћеном подршком ЕУ у износу од 8,7 мил. EUR. Са 581 исплаћеним захтевом до краја 2023. године *трактори* представљају доминантан тип инвестиције у оквиру Мере 1 (17,4 мил. EUR исплаћене подршке ЕУ), а затим следи опрема за сакупљање, сортирање, паковање и складиштење у Сектору воћа и поврћа са 57 исплаћених захтева у износу од 6,6 мил. EUR исплаћене подршке ЕУ. Просечан износ исплаћене подршке ЕУ по захтеву за трактор износи 29.945 EUR, а за опрему за сакупљање, сортирање, паковање и складиштење 115.232 EUR.

Највећи број исплаћених пројеката за инвестиције у примарну пољопривредну производњу тиче се инвестиција у области биљне производње (816 пројеката), са исплаћеним износом подршке ЕУ од 40,4 мил. EUR, док је за инвестиције у сточарску производњу до краја 2023. године исплаћено укупно 93 пројекта у износу исплаћене подршке ЕУ од 8,7 мил. EUR.

Мера 3

Када је реч о Мери 3, закључно са 31. децембром 2023. године исплаћено је 102 захтева са исплаћеном јавном подршком и подршком ЕУ у износу од 25,7 мил. EUR, односно 19,3 мил. EUR респективно. Од наведеног броја исплаћених захтева комплетно је исплаћен 81 пројекат (19,9 мил. EUR јавна подршка и 14,9 мил. EUR подршка ЕУ, што представља 9,4% укупног програмског буџета и 34,3% програмског буџета за Мери 3). Мера 3, за разлику од Мере 1, остварује веће учешће у укупном износу исплаћене подршке (26,1%) у односу на учешће у укупном броју исплаћених пројеката (9,6%).

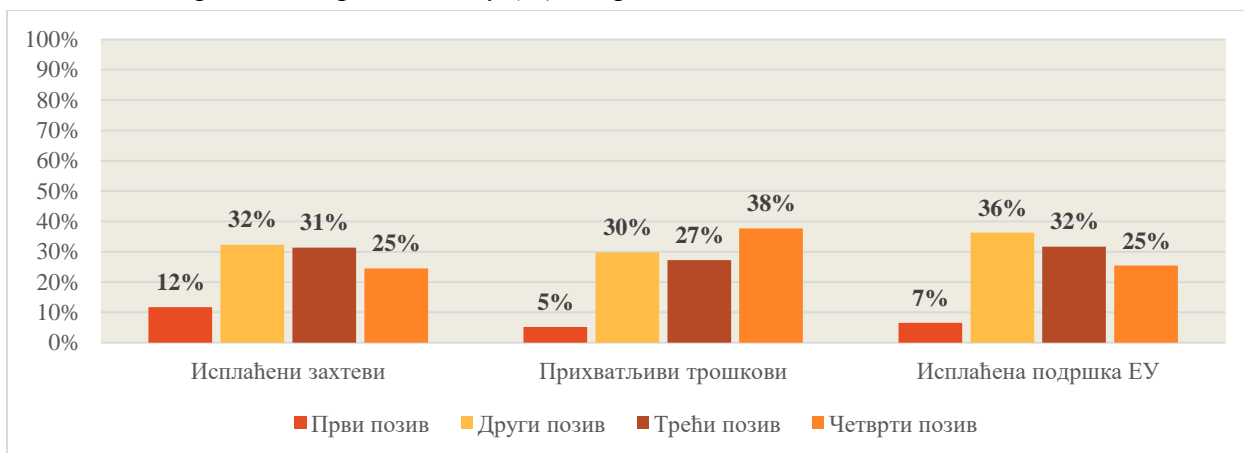
У односу на укупан број поднетих захтева и захтевану подршку у оквиру Мере 3 комплетно и авансно исплаћено је 32,6% односно 26,5% респективно. Када је реч о укупном броју поднетих захтева за све мере, исплаћени захтеви Мере 3 учествују са 3,2%, док исплаћена подршка у укупно захтеваној подршци учествује са 6,3%. Исплаћени захтеви (комплетно и авансно) у укупном броју одобрених захтева и одобрене подршке остварују ниже учешће у поређењу са Мером 1: 60,4% учешће исплаћених у одобреним захтевима и знатно ниже учешће исплаћене у односу на одобрену подршку од 47,8%. За комплетно исплаћене захтеве Мере 3 наведена учешћа су на нижем нивоу (47,9% и 36,9% респективно).

Просечан износ исплаћене подршке ЕУ по завршеном пројекту за Мери 3 износи 183.991 EUR, што представља скоро троструко већи износ у односу на ИПАРД просек и више него троструко већи износ у поређењу са истим показатељем за Мери 1.

Највећи број пројеката и износи подршке исплаћени су (комплетно и авансно) у Другом и Трећем позиву (33, односно 32 пројекта и 7,0 мил. EUR, односно 6,1 мил. EUR подршке ЕУ респективно). Просечан износ исплаћене подршке ЕУ у Првом позиву износи 105.840 EUR,

у Трећем и Четвртном је на нивоу од око 200.000 EUR, док је највећу вредност овај показатељ остварио у Другом позиву: 212.242 EUR (Графикон 17).

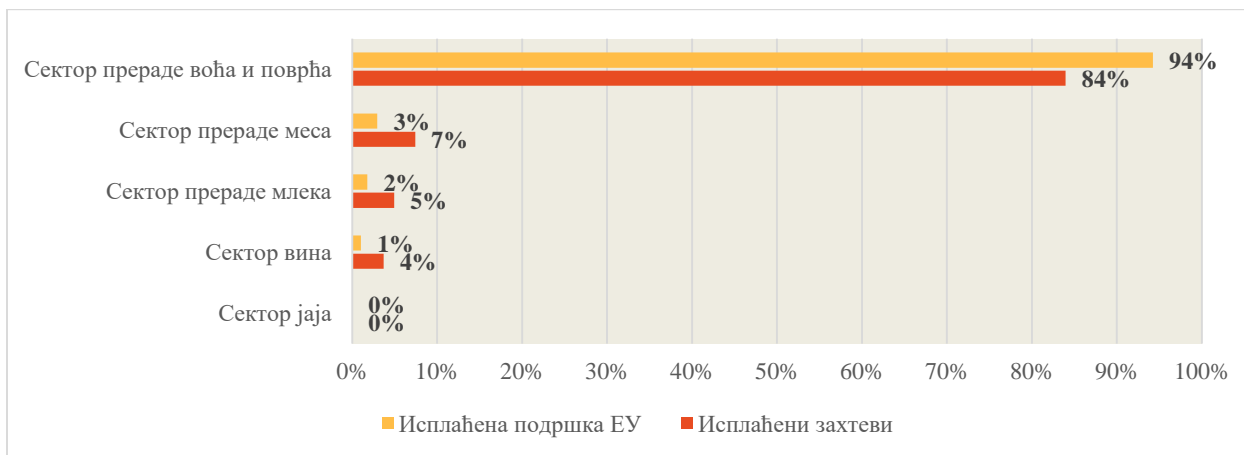
Графикон 17: Учешће исплаћених захтева, прихватљивих трошкова за инвестицију и исплаћене подршке ЕУ према позиву (%), Мера 3

Први позив за Мериу 3 закључен је са становишта обраде и исплате захтева. Детаљнији преглед исплаћених пројеката према позиву дат је у Прилогу 2 (Табела 1).

У оквиру Мере 3 доминантно учешће у укупном броју исплаћених захтева и укупно исплаћеној подршци остварује Сектор прераде воћа и поврћа (68 исплаћених захтева са учешћем од 84,0% у укупном броју исплаћених захтева и 14,0 мил. EUR исплаћене подршке ЕУ, са учешћем од 94,2% у укупно исплаћеној подршци ЕУ). Остали сектори у оквиру Мере 3 остварују знатно ниже учешће за оба наведена показатеља (Графикон 18).

Графикон 18: Учешће сектора у исплаћеним захтевима и исплаћеној подршци ЕУ (%), Мера 3

Просечан износ исплаћене подршке ЕУ по захтеву такође је највећи у Сектору прераде воћа и поврћа (206.527 EUR), док у осталим секторима овај показатељ не прелази износ од 100.000 EUR. Доминантан тип инвестиције за коју су исплаћени захтеви у оквиру Мере 3 односи се на модернизацију опреме за прераду и паковање у Сектору прераде воћа и поврћа, са укупно 44 исплаћена захтева у износу од 7,4 мил. EUR подршке ЕУ. Такође, значајан број пројеката исплаћен је и за инвестиције у изградњу, реконструкцију и модернизацију постројења за прераду у Сектору прераде воћа и поврћа (исплаћено је 16 пројеката у

вредности од 5,1 мил. EUR подршке ЕУ), као и осам пројеката за инвестиције у производњу енергије из обновљивих извора у истом сектору, у износу од 1,5 мил. EUR подршке ЕУ. У осталим секторима прерађивачких капацитета није евидентан већи број исплаћених пројеката и износа исплаћене подршке (три или мањи број исплаћених пројеката по сектору са исплаћеном подршком ЕУ испод 300.000 EUR по пројекту). Посматрано према типу инвестиције, највећи просечан износ исплаћене подршке ЕУ остварен је за инвестиције у изградњу, реконструкцију и модернизацију постројења за прераду у Сектору прераде воћа и поврћа (319.965 EUR).

Мера 7

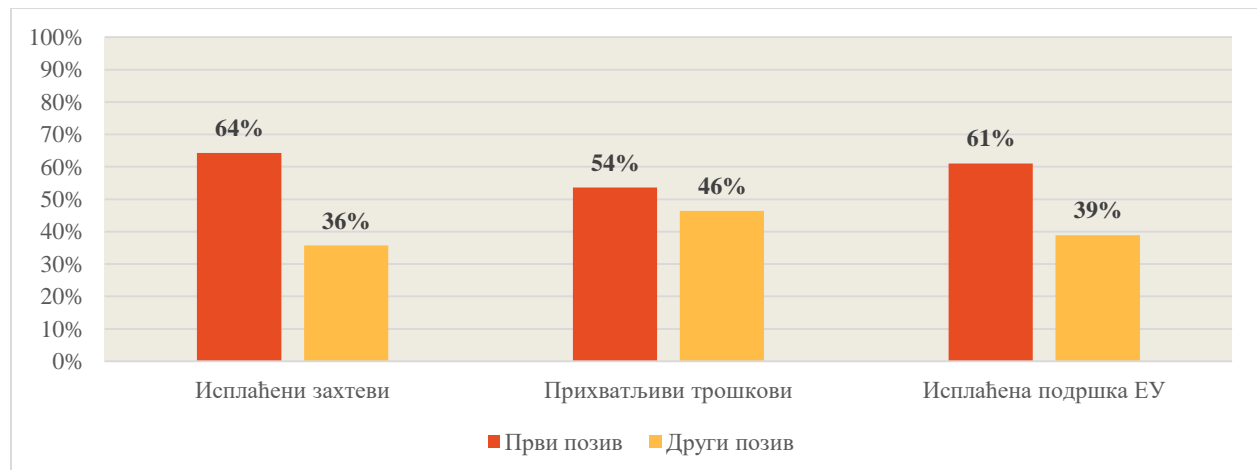
У оквиру Мере 7 до краја 2023. године укупно је исплаћено 28 захтева са исплаћеном јавном подршком и подршком ЕУ у износу од 2,8 мил. EUR, односно 2,1 мил. EUR респективно. Од наведеног броја исплаћених захтева комплетно је исплаћено девет пројеката (781.709 EUR јавна подршка и 586.282 EUR подршка ЕУ, што представља 0,4% укупног програмског буџета и 2,2% програмског буџета за Меру 7). Мера 7 остварује приближно исто учешће у укупном броју исплаћених пројеката (2,6%) и у укупном износу исплаћене подршке (2,8%).

У односу на укупан број поднетих захтева и захтевану подршку у оквиру Мере 7 комплетно и авансно исплаћено је 4,6% односно 2,7% респективно, док у укупном броју поднетих захтева за све мере исплаћени захтеви и подршка за ову меру учествују са око 0,8%. Исплаћени захтеви (комплетно и авансно) у укупном броју одобрених захтева и одобрене подршке остварују учешће од 14,8%, односно 9,1% респективно. За комплетно исплаћене захтеве Мере 7 наведена учешћа су на нижем нивоу у поређењу са свим исплаћеним захтевима (укључујући и авансно исплаћене захтеве): 4,8% и 2,5% респективно.

Просечан износ исплаћене подршке ЕУ по завршеном пројекту за Меру 7 је на нивоу ИПАРД просека и износи 65.142 EUR.

Већи број пројеката и износи подршке исплаћени су (комплетно и авансно) у Првом позиву (18 пројеката и 1,7 мил. EUR јавне подршке, односно 1,3 мил. EUR подршке ЕУ) у односу на Други позив. Иако је у Првом позиву исплаћен већи број захтева и износ подршке, за Други позив евидентан је већи просечан износ исплаћене подршке ЕУ и износи 82.077 EUR.

Графикон 19: Учешће исплаћених захтева, прихватљивих трошкова за инвестицију и исплаћене подршке ЕУ према позиву (%), Мера 7

Детаљнији преглед исплаћених пројеката према позиву дат је у Прилогу 2 (Табела 1).

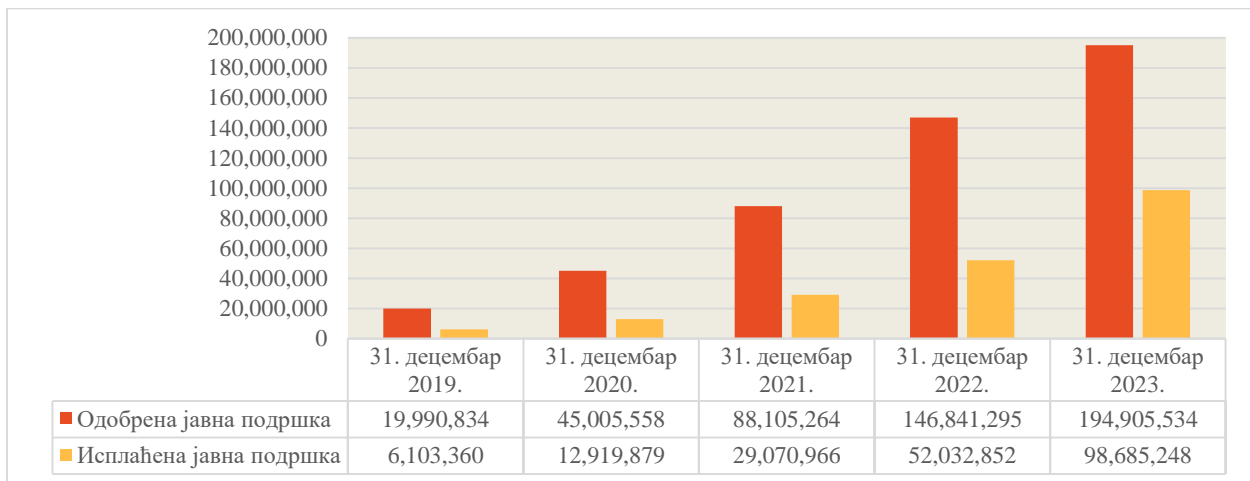
С обзиром на то да инвестиције које се тичу обновљивих ресурса до краја 2023. године у оквиру пројеката нису евидентирани као финансијски доминантне инвестиције, може се констатовати да инвестиције у *рурални туризам и рекреативне активности* остварују апсолутно учешће у укупном броју како поднетих и одобрених тако и исплаћених захтева. Закључно са 31. децембром 2023. године за наведене инвестиције комплетно је исплаћено девет пројеката са износом подршке ЕУ од 586.282 EUR.

Најзначајнија инвестиција са аспекта исплаћених захтева и подршке односи се на *успостављање туристичких домаћинстава и рекреативних зона*, са седам исплаћених пројеката и износом исплаћене подршке ЕУ од 515.194 EUR.

Мера 9

Закључно са 31. децембром 2023. године није забележена исплата за пројекте који су у оквиру Мере 9 поднети од стране УТ.

Графикон 20: Напредак у погледу одобрене и исплаћене јавне подршке (EUR)

На основу увида у податке који су представљени у Графикону 20 може се констатовати континуиран пораст исплаћене ИПАРД подршке, са најизраженијим напретком који је остварен током извештајне 2023. године. Наиме, током 2023. године исплаћен је највећи износ јавне подршке на годишњем нивоу током читавог периода спровођења ИПАРД II програма (46,7 мил. EUR). Претходно наведено утицало је на остваривање највећег пораста исплаћене подршке на годишњем нивоу у односу на претходну годину током читавог имплементационог периода - у 2023. години, за чак 89,7% у односу на претходну годину, чиме је стопа извршења укупног програмског буџета за комплетно исплаћене пројекте закључно са 31. децембром 2023. године достигла ниво од 40,7%.

6.3. Осетљиви сектори

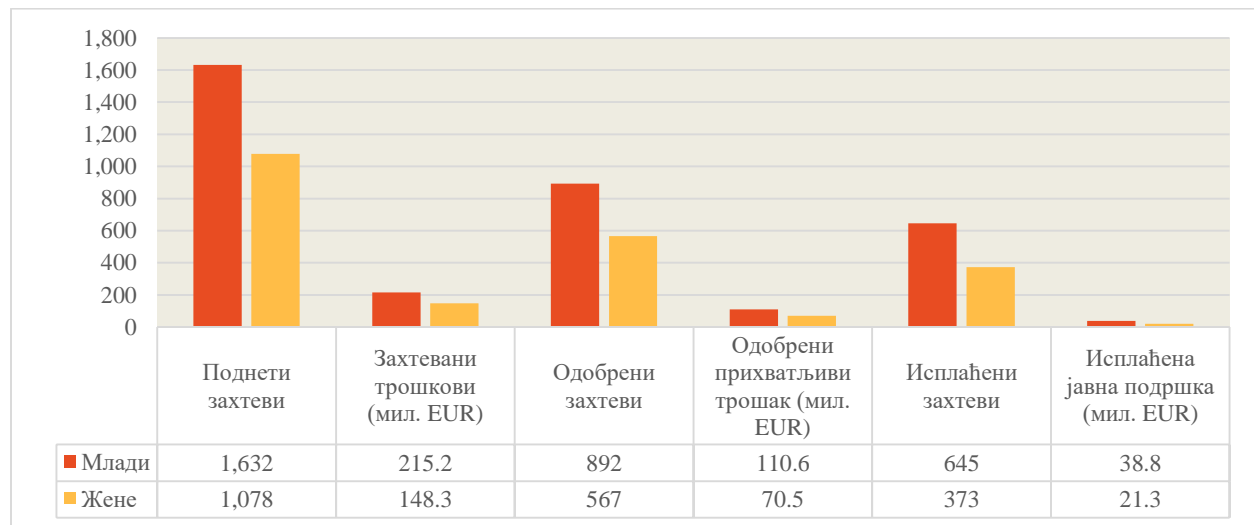
У овом сегменту извештаја представљени су резултати спровођења ИПАРД II програма са аспекта осетљивих категорија корисника ИПАРД подршке (млади пољопривредници и жене носиоци пољопривредних газдинстава), закључно са 31. децембром 2023. године.

Млади пољопривредници са укупно 1.632 поднета захтева и износом захтеваних трошкова за инвестицију од 215,2 мил. EUR остварили су учешће од 57,0% у укупном броју поднетих захтева у оквиру седам позива за Меру 1 и два позива за Меру 7 и учешће од 42,7% у укупно захтеваним трошковима за наведене мере. До краја 2023. године, младим

пољопривредницима одобрена су 892 захтева са износом одобрених прихватљивих трошкова од 110,6 мил. EUR и исплаћено је 645 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 38,8 мил. EUR (допринос ЕУ 29,1 мил. EUR). Укупан број одбијених и обустављених захтева младих пољопривредника до краја 2023. године износио је 286, са укупно одбијеним и обустављеним трошковима за инвестицију у износу од 58,1 мил. EUR.

Жене носиоци пољопривредних газдинстава са укупно 1.078 поднетих захтева и износом захтеваних трошкова за инвестицију од 148,3 мил. EUR остварили су учешће од 37,6% у укупном броју поднетих захтева у оквиру седам позива за Мери 1 и два позива за Мери 7 и учешће од 29,4% у укупно захтеваним трошковима за наведене мере. До краја 2023. године, женама носиоцима пољопривредних газдинстава одобрено је 567 захтева са износом одобрених прихватљивих трошкова од 70,5 мил. EUR и исплаћена су 373 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 21,3 мил. EUR (допринос ЕУ 16,0 мил. EUR). Укупан број одбијених и обустављених захтева жена носилаца пољопривредних газдинстава до краја 2023. године износио је 193, са укупно одбијеним и обустављеним трошковима за инвестицију у износу од 38,4 мил. EUR (Графикон 21).

Графикон 21: Поднети, одобрени и исплаћени захтеви и трошкови, осетљиве категорије ИПАРД корисника, Мера 1 и Мера 7

Мера 1

Млади пољопривредници

Млади пољопривредници су у оквиру Мере 1 поднели укупно 1.357 захтева са захтеваним трошковима у износу од 143,4 мил. EUR и учествују са 41,9% у укупно захтеваним трошковима за Мери 1. Иако је највећи број захтева од стране младих пољопривредника поднет у оквиру Седмог позива за куповину новог трактора (559 захтева), убедљиво највећи износ захтеваних трошкова односио се на Шести позив у оквиру Мере 1 (49,5 мил. EUR).

Посматрано према позиву у оквиру Мере 1, млади пољопривредници су најзначајније учешће остварили у укупно поднетим захтевима у оквиру позива који су се односили на куповину новог трактора: Седми, а затим следе Четврти и Други позив, док је с друге стране ова категорија осетљивих корисника убедљиво највеће учешће у укупно захтеваним трошковима за Мери 1 остварила у оквиру Шестог позива (34,5%). Када је реч о одобравању захтева, највећи број захтева одобрено је у оквиру Четвртог позива (30,3%), уз изражено

учешће у укупном износу одобрених прихватљивих трошкова у оквиру Шестог позива (41,6%). Са становишта броја исплаћених захтева младих пољопривредника доминантан је Четврти позив (34,0% исплаћених захтева), док је највеће учешће од 31,5% у укупно исплаћеној јавној подршци остварено у оквиру Шестог позива за Мету 1. Највише захтева поднетих од стране младих пољопривредника одбијено је и обустављено у оквиру Другог позива (73), док је највећи износ одбијених и обустављених трошкова карактеристичан за Трећи позив за Мету 1 (15,6 мил. EUR).

Жене носиоци пољопривредних газдинстава

Жене носиоци пољопривредних газдинстава поднеле су укупно 770 захтева у оквиру Мете 1 са захтеваним трошковима у износу од 67,3 мил. EUR. Учешће жена носилаца пољопривредних газдинстава у укупно захтеваним трошковима за Мету 1 износило је 19,7%. Као и у случају младих пољопривредника, највећи број захтева од стране жена поднет у оквиру Седмог позива (404 захтева), док се највећи износ захтеваних трошкова односио на Шести позив у оквиру Мете 1 (20,8 мил. EUR).

Учешће жена носилаца пољопривредних газдинстава у погледу броја поднетих захтева у оквиру Мете 1 је на знатно нижем нивоу у поређењу са учешћем младих пољопривредника (34,1% и 60,0% респективно). Жене су највеће учешће у укупном броју поднетих захтева оствариле у Седмом и Четвртом позиву (52,5% и 17,7% респективно), а затим следе Други и Шести позив (11,4% и 11,2% респективно). С друге стране, ова категорија осетљивих корисника највеће учешће у укупно захтеваним трошковима за Мету 1 остварила је у оквиру Шестог позива (30,9%) и Седмог позива (29,0%).

Када је реч о одобравању захтева, убедљиво највећи број захтева одобрен је у оквиру Седмог позива (191, односно 42,4%). Наведени позив је доминантан и по питању учешћа у укупном износу одобрених прихватљивих трошкова (учешће од 36,1% за 14,7 мил. EUR одобрених прихватљивих трошкова). Са становишта исплате захтева за ову осетљиву категорију ИПАРД корисника за Мету 1 такође је доминантан Седми позив, и то како са аспекта учешћа у укупном броју исплаћених захтева женама у оквиру Мете 1 (39,2% за 140 исплаћених захтева) тако и са аспекта учешћа у укупно исплаћеном износу јавне подршке (37,4% за 7,4 мил. EUR укупно исплаћене јавне подршке). Највише захтева поднетих од стране жена одбијено је и обустављено у оквиру Другог позива (34), док је највећи износ одбијених и обустављених трошкова карактеристичан за Пети позив за Мету 1 (5,4 мил. EUR).

Мера 7

Млади пољопривредници

У оквиру Мете 7 млади пољопривредници су укупно поднели 275 захтева са захтеваним трошковима у износу од 71,8 мил. EUR. Највећи број захтева од стране младих пољопривредника поднет је у оквиру Другог позива (165), што се односи и на износ захтеваних трошкова 46,6 мил. EUR.

Учешће Првог позива у укупном броју поднетих захтева од стране младих пољопривредника за Мету 7 износи 40,0% (110 захтева), а Другог позива 60,0% за 165 поднетих захтева од стране младих пољопривредника. Када је реч о учешћу захтеваних трошкова од стране младих пољопривредника према позиву, доминантно је учешће Другог у односу на Први позив (65,0% за 46,6 мил. EUR захтеваних трошкова за инвестицију од стране младих пољопривредника).

Када је реч о одобравању захтева, подједнак број захтева младих пољопривредника одобрен је у оквиру оба позива за Мери 7 (по 56 захтева), док је учешће у укупном износу одобрених прихватљивих трошкова веће у оквиру Другог позива (58,7% за 16,2 мил. EUR одобрених прихватљивих трошкова).

У извештајном периоду, младим пољопривредницима исплаћено је 15 захтева у износу од 1,4 мил. EUR јавне подршке, при чему допринос ЕУ износи 1,1 мил. EUR. Већи број захтева поднетих од стране младих пољопривредника одбијен је и обустављен у оквиру Првог позива (51 захтев у износу од 11,5 мил. EUR одбијених и обустављених трошкова).

Жене носиоци пољопривредних газдинстава

У оквиру Мере 7 жене носиоци пољопривредних газдинстава укупно су поднеле 308 захтева са захтеваним трошковима у износу од 81,0 мил. EUR. Највећи број захтева од стране жена носилаца пољопривредних газдинстава поднет је у оквиру Другог позива (182), што се односи и на износ захтеваних трошкова 51,1 мил. EUR.

Учешће Првог позива у укупном броју поднетих захтева од стране жена носилаца пољопривредних газдинстава за Мери 7 (126) је 40,9%, а Другог позива 59,1% за 182 поднета захтева од стране жена. Када је реч о учешћу захтеваних трошкова од стране жена према позиву, значајније је учешће Другог у односу на Први позив (63,0% за 51,1 мил. EUR захтеваних трошкова за инвестицију од стране жена).

У случају одобравања захтева, готово подједнак број захтева одобрен је у оквиру оба позива за Мери 7 (60, односно 57 захтева), док је учешће у укупном износу одобрених прихватљивих трошкова веће у оквиру Другог позива (56,0% за 16,6 мил. EUR одобрених прихватљивих трошкова).

У извештајном периоду, женама носиоцима пољопривредних газдинстава исплаћено је 16 захтева у износу од 1,5 мил. EUR јавне подршке, при чему допринос ЕУ износи 1,2 мил. EUR. Већи број захтева поднетих од стране жена одбијен је и обустављен у оквиру Првог позива (60 захтева у износу од 14,2 мил. EUR одбијених и обустављених трошкова).

6.4. Одбијени и обустављени пројекти

До краја 2023. године укупно је одбијено и обустављено 876 захтева (27,5%), са припадајућим износом процењене подршке ЕУ у износу од 99,4 мил. EUR, односно 32,5% процењене укупне захтеване подршке ЕУ. До краја 2023. године укупно су одбијена 563 захтева (17,7%) са износом укупне јавне подршке од 87,7 мил. EUR (21,5%), док је услед одустанка подносиоца обустављено 313 захтева: 9,8% у односу на укупан број поднетих захтева (Табела 21). Највећи број одбијених и обустављених захтева је у оквиру Мере 1 (560 захтева). Посматрано према мери, у оквиру Мере 3 остварено је знатно веће учешће одбијених и обустављених у укупном броју поднетих захтева (39,6%) у поређењу са Мером 1 (24,8%). Када је реч о Мери 7, учешће одбијених и обустављених захтева у укупном броју поднетих захтева је 31,7%. Посматрано према години спровођења, у 2023. години укупно је одбијен и обустављен 151 захтев, што представља повећање укупног броја одбијених и обустављених захтева у односу на 2022. годину за укупно седам захтева (Прилог 2: Табела 13).

Табела 21: Преглед одбијених и обустављених захтева према мери и позиву

Мера	Позив	Укупно одбијени и обустављени захтеви		Одбијени захтеви		Обустављени захтеви	
		Број захтева	Допринос ЕУ (EUR)	Број захтева	Допринос ЕУ (EUR)	Број захтева	Допринос ЕУ (EUR)
М1	1	43	2.168.434	25	1.557.793	18	610.641
	2	203	3.706.273	97	1.478.953	106	2.227.320
	3	76	16.414.528	45	11.713.481	31	4.701.047
	4	44	939.867	22	475.693	22	464.174
	5	76	14.160.538	57	9.761.153	19	4.399.385
	6	105	15.953.839	75	8.648.984	30	7.304.855
	7	13	314.196	8	198.689	5	115.507
Укупно М1		560	53.657.676	329	33.834.747	231	19.822.929
М3	1	11	1.955.690	8	1.659.767	3	295.923
	2	39	4.271.399	28	2.175.262	11	2.096.136
	3	39	7.614.396	33	5.488.621	6	2.125.775
	4	35	8.655.239	23	5.212.847	12	3.442.392
Укупно М3		124	22.496.724	92	14.536.498	32	7.960.226
М7	1	155	17.597.271	119	13.783.963	36	3.813.308
	2	37	5.662.794	23	3.607.334	14	2.055.460
Укупно М7		192	23.260.065	142	17.391.297	50	5.868.768
М9	1	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0
Укупно М9		0	0	0	0	0	0
Укупно		876	99.414.465	563	65.762.542	313	33.651.923

Мера 1 остварује највеће учешће у укупном броју одбијених и обустављених захтева (560, односно 63,9% захтева са износом јавне подршке од 71,5 мил. EUR), што је и разумљиво с обзиром на то да је реч о већем броју укупно поднетих и обрађених захтева у оквиру ове мере. Од укупног броја поднетих захтева у оквиру Мере 1, одбијено је и обустављено 24,8% захтева, од чега се 329 захтева односи на одбијене, а 231 захтев је обустављен. Највећи број захтева је одбијен и обустављен у оквиру Другог позива (203), док је највећи износ одбијене и обустављене укупне јавне подршке забележен у оквиру Трећег и Шестог позива (21,9 мил. EUR и 21,3 мил. EUR респективно).

У оквиру **Мере 3** одбијено је и обустављено 124 захтева (са износом укупне јавне подршке од 30,0 мил. EUR), што представља 39,6% укупног броја поднетих захтева у оквиру ове мере и 14,2% укупног броја одбијених и обустављених захтева. Кумулативни подаци до краја 2023. године указују на пораст броја одбијених и обустављених захтева у оквиру ове мере у поређењу са претходном извештајном годином (са 103 у 2022. на 124 захтева у 2023. години). Од укупног броја одбијених и обустављених захтева, 92 се односи на одбијене захтеве, док је 32 захтева обустављено. Посматрано према години, повећан је број одбијених и обустављених захтева у оквиру ове мере (са 16 у 2022. на 21 захтев у 2023.

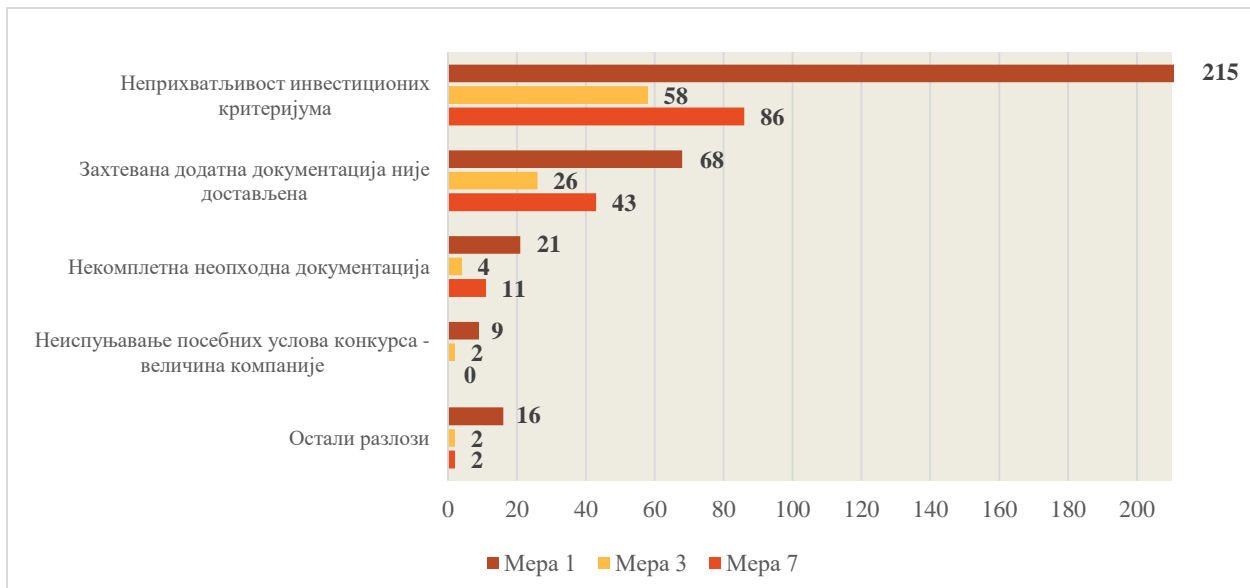
години). Са аспекта објављених позива, у оквиру Мере 3 доминантан је број одбијених и обустављених захтева у оквиру Трећег и Другог позива (по 39 захтева), док је 38,5% укупно одбијеног и обустављеног износа јавне подршке у оквиру ове мере остварено у Четвртом позиву. У оквиру Мере 3 значајно је нижа стопа обустављених захтева услед одустајка подносиоца у укупном броју одбијених и обустављених захтева (25,8%) у Мери 3 у поређењу са овим показатељем за Мери 1 (41,3%).

У оквиру **Мере 7** одбијено је и обустављено 192 захтева (са износом укупне јавне подршке од 31,0 мил. EUR), што представља 31,7% од укупног броја поднетих захтева у оквиру ове мере и 21,9% укупног броја одбијених и обустављених захтева. Од укупног броја одбијених и обустављених захтева, 142 односи се на одбијене захтеве, док је 50 захтева обустављено. У оквиру Мере 7 стопа обустављених захтева у укупном броју одбијених и обустављених захтева за ову меру износи 26,0%.

Највећи број одбијених и обустављених захтева евидентиран је у 2021. години (185 захтева), док је најмањи број одбијених и обустављених захтева евидентиран у почетној имплементационој години (2018), односно 121 захтев.

Најчешћи разлози за одбијање пројеката односе се на: неиспуњавање услова који су у вези са инвестиционим критеријумима, недостављањем тражене документације након пријема захтева за допуну и др. Најчешћи разлози одбијања захтева, приказани кумулативно са пресеком стања на дан 31. децембар 2023. године, представљени су Графиконом 22.

Графикон 22: Најчешћи разлози за одбијање захтева према мери

Доминантан разлог за одбијање захтева за све три мере односи се на неприхватљивост инвестиционих критеријума (215 за Мери 1, 86 за Мери 7 и 58 за Мери 3), док се по учесталости као други разлог наводи недостављање тражене документације након пријема захтева за допуну (68 за Мери 1, 43 за Мери 7, 26 за Мери 3).

Посматрано према позивима, Други позив за Мери 1 бележи највећи број одбијених и обустављених захтева (203), а затим следи Први позив за Мери 7 са 155 одбијених и обустављених захтева. У оквиру Мере 3 највећи број одбијених и обустављених захтева остварен је у оквиру Другог и Трећег позива (по 39 захтева).

Истовремено, досадашњи разлози за обустављање захтева од стране потенцијалних корисника углавном су се односили на потешкоће у погледу обезбеђивања средстава за реализацију пројеката, док су у неким случајевима потенцијални корисници наводили личне разлоге. У већини случајева потенцијални корисници нису наводили разлог обустављања захтева.

7. РЕЗИМЕ АКТИВНОСТИ ВРЕДНОВАЊА У ОДНОСУ НА ПЛАН ВРЕДНОВАЊА

Планом вредновања (у даљем тексту: ПВ) обухваћене су планиране активности које се тичу вредновања ИПАРД програма за целокупан програмски период, укључујући претходно (*ex-ante*) вредновање, вредновања у току програмске имплементације и накнадно (*ex-post*) вредновање. План вредновања којим је обухваћен ИПАРД II програмски период одобрен је 2016. године, на првој седници ИПАРД II ОП. Ажурирана верзија документа одобрена је од стране чланова ИПАРД II ОП у децембру 2021. године.

Вредновање ИПАРД II програма у току програмске имплементације спроведено је за период 2018-2019. године. Вредновањем су биле обухваћене евалуативне активности које се тичу процене доступности квалитетних података за контекст показатеље ИПАРД II програма и административног поједностављења обраде ИПАРД захтева у циљу унапређења апсорпције ИПАРД фонда. Препоруке вредновања у току програмске имплементације континуирано се спроводе од стране ИПАРД Оперативне структуре. Највећи број препорука вредновања је реализован о чему је извештено у претходним годишњим извештајима. У Поглављу 4.5.2. представљене су активности које су током 2023. године спроводила релевантна ИПАРД тела и институције.

Евалуативне активности предвиђене Планом вредновања

Евалуативна активност: „*Праћење препорука ongoing вредновања ИПАРД II програма за имплементациони период 2018-2019. године*”

Текуће (*ongoing*) вредновање ИПАРД II програма извршено је у циљу унапређења апсорпционог капацитета ИПАРД фонда и процене доступности квалитетних података за програмски контекст показатеље. Активности предузете током 2023. године у циљу адресирања препорука вредновања представљене су у Поглављу 4.5.2.

Евалуативна активност: „*Процена циљних вредности, постигнутих резултата и утицаја ИПАРД II програма*”

Крајем 2022. године и почетком 2023. године спроведена је интерна процена извршења финансијских и оперативних циљева ИПАРД II програма за 2022. годину, а резултати су представљени у Поглављу 2.3 ГИС 2022. Годишњи извештај о спровођењу за 2022. годину усвојили су чланови ИПАРД II ОП кроз писану процедуру за усвајање докумената и ЕК (*Ref. Ares (2023) 4992847* од 18. јула 2023. године).

Такође, процена извршења финансијских и оперативних циљева ИПАРД II програма за 2023. годину, како на програмском нивоу тако и према ИПАРД мери, спроведена је интерно, од стране УТ. Резултати процене представљени су у Поглављу 2.3 ГИС 2023. Активност ће додатно и у потпуности бити процењена од стране независне експертизе у оквиру накнадног (*ex-post*) вредновања ИПАРД II програма.

Евалуативна активност: „*Процена изградње капацитета за вредновање*”

Процена капацитета за праћење и вредновање спроведена је од стране експерта *PHRD* пројекта на бази прикупљених података у форми упитника за запослене у УТ. На основу

извршене процене у оквиру пројекта спроведене су релевантне обуке запослених ИПАРД Оперативне структуре, као и запослених у другим релевантним секторима МПШВ, са аспекта успостављања функционалне платформе за праћење, вредновање и извештавање о програмима подршке пољопривреди и руралном развоју на нивоу МПШВ.

Евалуативна активност: „Процена коришћења средстава Мере 9”

Након поверавања послова спровођења буџета и усвајања правилника за ИПАРД Мери 9, спровођење Мере започето је подношењем захтева за одобравање пројекта од стране УТ. За Мери 9 расписана су два позива. Други позив за Мери 9 објављен је 26. маја 2023. године, са роком за подношење захтева до краја децембра и укупно одређеним буџетским средствима у износу од 508.128 EUR (допринос ЕУ 431.909 EUR). Имајући у виду потребу континуираног информисања ИПАРД корисника, прихватљиви трошкови за поднете пројекте у оквиру Мере 9 током 2023. године односили су се на промотивне активности.

Претходно (*ex-ante*) вредновање ИПАРД III програма (које је предвиђено у оквиру ИПАРД II програмског периода) спроведено је 2021. године, у складу са ПВ. Комплетан извештај о претходном вредновању ИПАРД III програма, са укљученим препорукама, доступан је на интернет страници МПШВ путем следећег линка: <http://www.minpolj.gov.rs/download/Ex-ante-evaluation-report-IPARD-III-Programme-2021-2027.pdf>.

Планиране активности

Сходно СС, имајући у виду $n+3$ правило финансирања, накнадно (*ex-post*) вредновање ИПАРД II програма првобитно је било предвиђено за 2024. годину. С обзиром на продужење периода спровођења ИПАРД II програма услед одобрења $n+4$ правила финансирања од стране ЕК, накнадно (*ex-post*) вредновање ИПАРД II програма одложено је за 2025. годину, након завршетка програмске имплементације. Припрема тендерске документације и спровођење поступка јавне набавке услуге за накнадно (*ex-post*) вредновање ИПАРД II програма планирано је за 2024. годину. Препоруке наведеног вредновања значајно ће допринети апсорпцији ИПАРД III фонда.

8. ПРЕДУЗЕТЕ АКТИВНОСТИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА КОМУНИКАЦИЈЕ

Примарни циљеви Плана активности видљивости и комуникације ИПАРД II програма за период 2014–2020. године су подизање свести шире јавности о доприносу ЕУ руралном развоју у РС, обезбеђивање транспарентних информација о могућностима ИПАРД III програма и представљање резултата остварених кроз подршку коју ИПАРД II програм пружа.

Спровођење ПАВК и промоција ИПАРД II програма започета је након прве измене Програма и поверавања послова спровођења буџета за ИПАРД Мери 1 и Мери 3, и настављена је са поверавањем послова спровођења буџета за Мери 7. Континуиране активности информисања и промоције у 2023. години су планиране, реализоване, праћене и евалуиране у оквиру ПАВК ИПАРД II програма за период 2014–2020. године.

Највећи број циљаних вредности показатеља дефинисаних у ПАВК у извештајном периоду је остварен. Показатељи активности видљивости и комуникације за 2023. годину представљени су у Табели 22.

Табела 22: Реализација активности видљивости и комуникације у 2023. години

Тип показатеља	Показатељ	2023	Циљана вредност за програмски период	Стопа извршења (%)
Учинак	Број потенцијалних корисника који присуствују информативним догађајима	1.205	4.000	30,13
	Број реализованих промотивних догађаја	18	30	60,00
	Број националних догађаја	1	5	20,00
	Број дистрибуираног промотивног материјала	280	6.000	4,66
	Број националних и регионалних медија до којих долазе информативни материјали (конференције за штампу, саопштења за јавност)	88	20	Остварено
	Број заинтересованих страна у сектору који делују као мултипликатори (линкови путем ИПАРД II веб-сајта, дистрибуција промотивних материјала)	6 (42 са ПСС)	10	Остварено
	Број ТВ и/или радио презентација	95	Једна по позиву	Остварено
	Број организованих конференција за штампу	6	Најмање 5 националних и најмање 4 регионалних	Остварено
	Број достављених саопштења за јавност	16	Најмање 20	80,00
	Број људи који приступају ИПАРД II веб-сајту	850.177 током периода 71.000 месечно	2.000	Остварено
Резултат	Ниво задовољства информативним догађајима	Н/А	Најмање 80% задовољно садржајем и организацијом	/
	Број публикација/чланака, ТВ и радио репортажа за ИПАРД II програм	727	60	Остварено
	Број захтева за бесповратна средства по мери	Н/А	Најмање 80 за М1, 45 за М3 и 219 за М7	/

Промоција ИПАРД програма у 2023. години реализована је кроз 18 информативно-едукативних догађаја за представнике локалних самоуправа, земљорадничких задруга, удружења пољопривредника, консултанте, регионалне развојне агенције, саветодавне службе итд. Спроведене промотивне активности у извештајном периоду, односиле су се на промоцију могућности финансирања кроз ИПАРД III програм.

У 2023. години, активности спровођења ИПАРД II програма представљене су на 90. Међународном пољопривредном сајму у Новом Саду где су представници ИПАРД УТ 22. маја 2023. године одговарали на питања посетилаца у вези са спровођењем ИПАРД програма. Такође, посетиоци сајма имали су прилику да се упознају са ИПАРД програмом и новитетима који потенцијалне кориснике очекују у оквиру ИПАРД III програма.

Посетиоци Међународног сајма воћарства, повртарства и виноградарства *AgroBelgarde* имали су прилике да се информишу о могућностима које пружа ИПАРД програм. Представници ИПАРД ОС учествовали су и на „ЕУ недељи могућности”, у организацији Делегације ЕУ у РС. На дан посвећен пољопривреди и ИПАРД програму одржана су три панела и инфо сесије у којима су активно учествовали представници ИПАРД ОС. Такође, Делегација ЕУ у РС је била домаћин две радионице за ИПАРД кориснике у просторијама ЕУ Инфопоинт у Новом Саду и Зајечару. Поред тога, представници ИПАРД ОС узели су активно учешће на конференцији о могућностима улагања у обновљиве изворе енергије, коју је организовала Привредна комора Београда.

Пољопривредне саветодавне службе (ПСС) су значајни партнери у активностима које се тичу ИПАРД програма, као и у директној помоћи и раду са (потенцијалним) корисницима. У 2023. години одржана су два едукативна модула за 156 саветодаваца за ИПАРД Мери 1 и 160 саветодаваца за ИПАРД Мери 7.

Два образовна модула о ИПАРД Мери 1 су одржана за 151 консултантску агенцију.

Како би се могућности и резултати ИПАРД II програма приближили (потенцијалним) корисницима и широј јавности у условима пандемије, у сарадњи са „Агро ТВ” (првом специјализованом телевизијом у области пољопривреде) у 2021. години покренут је серијал „У вашој служби”. Кроз позитивне примере и представљање процедура за добијање ИПАРД подршке, ИПАРД програм је постао приступачнији јавности и (потенцијалним) корисницима. У 2023. години произведено је 12 епизода које су емитоване по четири пута на каналу „Агро ТВ” и могле су се преузети са портала „Агро ТВ” и *Youtube* канала.

Подршка корисницима обезбеђена је кроз директну комуникацију у просторијама ИА. Поред директне комуникације, комуникација са (потенцијалним) корисницима је реализована путем телефонских позива (5.300 позива), е-поште (1.191 током извештајног периода) и апликације за кореспонденцију на веома посећеној веб-страници УАП (око 79.000 посетилаца месечно). Веб-странице МПШВ и УАП садрже све релевантне информације за (потенцијалне) кориснике. Током извештајног периода ове веб-странице су посећене 850.177 пута.

Двомесечни билтен „ИПАРД на длану”, покренут крајем 2019. године редовно се дистрибуира на више од 2.000 адреса е-поште. У периоду извештавања објављено је пет издања билтена. За најновије информације о догађајима, најавама, позивима и правилима у вези са спровођењем ИПАРД II програма и припремом ИПАРД III програма у Србији, креирани су налози УТ на Инстаграму (@*ipardnadlanu*) и Фејсбуку (*IPARD na dlanu*) за ширу јавност и (потенцијалне) кориснике.

ИПАРД програм је промовисан и у оквиру активности ПСС које су део њиховог Годишњег плана активности за 2023. годину и пружају информације потенцијалним корисницима о могућностима ИПАРД програма кроз форуме, зимске школе, трибине, радионице, медије, билтене. ПСС пружају обуку (потенцијалним) ИПАРД корисницима без адекватног формалног образовања или искуства у пољопривреди. Пријава за похађање 50 часова обуке у одговарајућем сектору омогућена је преко веб-странице Института за примену науке у пољопривреди (<https://www.psss.rs/edukacije-ipard-50h/>). У извештајном периоду 51 полазник ПСС који покривају АП Војводину успешно је завршио наведену обуку (укупно 2.550 часова „ИПАРД 50 часова”) и добио завршни сертификат.

Током извештајног периода, ПСС АП Војводине пружиле су 68 савета о ИПАРД подршци.

Реализоване активности ПССС у Централној Србији и ПСС у АП Војводини приказане су у Табели 23.

Табела 23: Број одржаних догађаја и учесника обухваћених активностима ПССС Централне Србије и ПСС АП Војводине

Средство информисања	2023	
	Догађаји	Учесници
ПССС Централна Србија		
Догађаји (зимске школе, штандови, предавања, радионице)	80	3.468
Медији (локална телевизија, радио, новине)	41	/
Билтен/Портал ПССС	12	/
ПСС АП Војводина		
Догађаји (зимске школе, штандови, предавања, радионице)	55	1.025
Медији (локална телевизија, радио, новине)	/	/
Билтен/Портал ПСС	/	/

ЗАКЉУЧАК

Европска комисија је Одлуком *C(2015)257* званично одобрила ИПАРД II програм 20. јануара 2015. године, док је спровођење Програма започето расписивањем Првог јавног позива 25. децембра 2017. године, а након поверавања послова спровођења буџета за мере које се тичу инвестиција у физичку имовину пољопривредних газдинстава, као и инвестиција које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства. До краја 2023. године спроведено је шест измена ИПАРД II програма. Измене су се односиле на увођење нових сектора, што је резултирало ширим обухватом корисника, као и на финансијске измене услед аутоматског отказивања додељених средстава и прерасподеле средстава по мерама у циљу повећања апсорпције ИПАРД фонда.

У оквиру ИПАРД II програма до 31. децембра 2023. године објављено је укупно 15 јавних позива, од чега је за Меру 1: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава објављено седам позива, за Меру 3: Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства четири позива, за Меру 7: Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања два позива, док су за меру неинвестиционог типа објављена два позива.

Укупно је поднет 3.181 захтев, одобрено је 1.540 и исплаћено 1.064 пројеката. Број одбијених и обустављених захтева износи 876, од чега је 313 захтева обустављено услед одустанка подносиоца (стопа одбијања и обустављања захтева у односу на укупан број поднетих захтева износи 27,5%).

До краја извештајног периода, од укупно опредељеног доприноса ЕУ за период 2014-2020. године (158,5 мил. EUR) одобрено је 92,2% (146,2 мил. EUR) и исплаћено 46,7% (74,0 мил. EUR) доприноса ЕУ.

Укупан износ одобрене подршке ЕУ од 146.179.470 EUR представља 47,8% од укупно захтеваног износа подршке ЕУ за све поднете захтеве. Укупан износ исплаћене подршке ЕУ у вредности од 74.013.935 EUR чини 50,6% одобреног износа подршке ЕУ.

У односу на укупно исплаћени износ доприноса ЕУ, највећи износ исплаћене подршке односи се на Меру 1 (71,1%), затим на Меру 3 (26,1%), док се на Меру 7 односи 2,8%.

Посматрано према региону, у оквиру Мере 1, како са аспекта учешћа у укупном броју поднетих захтева, тако и са аспекта захтеваних трошкова доминантан је Регион Војводине (71,7%, односно 70,4% респективно), док у оквиру Мере 3 значајније учешће по наведеним показатељима остварује Регион Шумадије и Западне Србије (49,7%, односно 42,6% респективно). Регион Шумадије и Западне Србије значајно учешће у оствареним вредностима за горенаведене показатеље остварује и у оквиру Мере 7 (60,1% и 60,7% респективно).

Посматрано према сектору, у оквиру Мере 1 највеће учешће поднетих захтева остварено је у Сектору осталих усева (48,5%). Када је реч о Мери 3, највеће учешће поднетих захтева остварено је у Сектору прераде воћа и поврћа (67,4%), док се 94,9% поднетих захтева у оквиру Мере 7 односило на инвестиције у успостављање туристичких домаћинстава и рекреативних зона.

Осетљиве категорије корисника ИПАРД подстицаја (млади пољопривредници и жене носиоци пољопривредних газдинстава), у погледу броја одобрених и исплаћених пројеката остварили су значајан пораст у односу на претходно годишње извештавање. До краја 2023.

године, младим пољопривредницима одобрена су 892 захтева са износом одобрених прихватљивих трошкова од 110,6 мил. EUR и исплаћено је 645 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 38,8 мил. EUR (допринос ЕУ 29,1 мил. EUR). До краја 2023. године, женама носиоцима пољопривредних газдинстава одобрено је 567 захтева са износом одобрених прихватљивих трошкова од 70,5 мил. EUR и исплаћена су 373 захтева са износом исплаћене јавне подршке од 21,3 мил. EUR (допринос ЕУ 16,0 мил. EUR).

Посматрано према години, највећи број одобрених захтева остварен је у 2022. години (359 захтева), док је највећи број захтева (389 захтева) исплаћен током 2023. године у вредности исплаћене подршке ЕУ од 35,0 мил. EUR, што представља 47,3% од укупно исплаћене подршке ЕУ до краја извештајног периода.

Искуство стечено током спровођења ИПАРД II програма имаће значајан утицај на спровођење ИПАРД програма у програмском периоду 2021-2027. године.